

29157

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

VAGON İMALİNDE UYGULANAN
KAYNAK YÖNTEMLERİNİN ANALİZİ VE
UYGUN YÖNTEMLERİN ÇIKARILMASI

Mak. Müh. Cemal ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Nurullah GÜLTEKİN

İSTANBUL, 1993

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Teşekkür :

Raylı taşıt teknolojisinin geliştiğı bu yıllarda kaynak ve vagon imalatı konusunda fikir sahibi olmamı sağlayan başta kıymetli hocam Prof. Nurullah GÜLTEKİN'e değerli yardımlarını esirgemeyen Türkiye Vagon Fab. A.Ş. Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanı Dursun Alay'a, Malzeme Daire Başkanı Nevzat Cengiz'e ve T.C.D.D. fabrikaları çeşitli kademelerinde bulunan personele teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Cemal Çelik

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa No :

Özet

Yabancı Dilde Özet

I-	Giriş	I
2-	Raylı Taşıt Tanıtımı ve İmalatındaki Farklılıklar	3
3-	Raylı Taşıtlarda Kullanılan Malzemeler	7
3.I-	Ana Malzemeler	7
3.I.I-	Karbonlu Çelikler	7
3.I.2-	Paslanmaz Çelikler	7
3.I.3-	Alüminyum-Alüminyum Alaşımları ve Özellikleri ...	7
3.2-	Yardımcı ve İlave Malzemeler	12
4-	Raylı Taşıtların İmalatında Paslanmaz Çelikler, Alüminyum ve Karbonlu Çeliklerin Kullanımı Birbirleri İle Karşılaştırılması	13
4.I-	Çelik İle Alüminyum Arasındaki Esnek Bölgedeki Şekil Değiştirme ve Ağırlık Farklılıkları	14
4.2-	Verilen Bir Yüklemenin İncelenmesi	19
4.3-	Verilen Bir Şekil Değiştirme Derecesinin İnce - lenmesi	20
4.4-	Eğilme İle Burkulma Zorlamalarının ve Ağırlık Farklılıklarının İncelenmesi	23
5-	Raylı Araçların Yapımında Paslanmaz Çeliklerin Kullanılması	30
5.I-	Raylı Taşıt Araçları Yapımında Kullanılan Pas - lanmaz Çelik Türleri ve Birleştirme Teknikleri	31
5.2-	Ülkemizde Üretilecek Raylı Taşıt Araçlarında Paslanmaz Çelik Kullanımının Getireceği Faydalar	33
6-	Demiryol Taşıtlarında Kullanılan Alüminyum Ala - şımlarının Kaynak Kabiliyeti ve Sorunlarının Çelikler İle Karşılaştırılması	34
6.I-	Al Alaşımlarının Kaynağında Malzeme Sorunları	34
6.2-	Isı Etkisi, Kendini Çekme ve Kalıntı Gerilmeler	42
7.	Raylı Taşıt İmalatında Kullanılan Kaynak Yöntem - leri	44
7.I-	Kaynak Yöntemi Seçiminde Kriterler	44
7.2-	Raylı Taşıtlarda Uygulanan Kaynak Yöntemleri....	48
7.2.I-	Örtülü Elektrodlarla Kaynak	48

7.2.2-	Gaz Ergitme Kaynağı	50
7.2.3-	Gaz Altı Kaynak Yöntemleri	50
7.2.4-	Toz Altı Kaynak Yöntemleri	52
8-	Demiryolu Taşıtlarının Konstrüksiyonlarında Kaynak Deformasyonları	54
8.1-	Montaj Sırasında Boyut Değişimi ve Fiziksel Esas	54
8.2 -	Raylı Taşıtlarda Kullanılan Parçalarda Oluşabi- lecek Çekme ve Çarpılma Çeşitleri	56
8.3-	Montaj Sırasında Oluşan Kaynak Deformasyonları	57
8.4-	Kaynak Sırası ve Deformasyon	59
9-	Raylı Araç Konstrüksiyonları	61
10-	Raylı Taşıtların Kaynaklı İmalatında Dizayn Esas- ları ve Kaynaklı İmalatta Uyulması Gereken Kurallar	70
10.1-	Raylı Taşıtlarda Kaynak Ağızlarının Hazırlanma - sında Boyutlar ve Toleranslar	74
10.2-	Raylı Taşıtlarda Uygulanan Köşe ve Alın Dikiş - lerinin Tasarımı ve Değerlendirilmesi	100
10.3-	Raylı Taşıtlarda Uygulanan Köşe ve Alın Dikiş - lerinin Kalite Çeşitlerinin Belirtilmesi	127
11-	Raylı Taşıtların İmalatında Uygulanması Gereken Kaynak Metodları	135
11.1-	Geri Adım Metodu	135
11.2-	Blok Metodu	136
11.3-	Karşılıklı Atlamalı (Şaşırtma) Metodu	137
12-	Raylı Taşıtlarda Kaynak Sırası Dizaynı	138
12.1-	Kaynak Sırası Dizaynının Amacı	138
12.2-	Kaynak Sırasının Tesbitinde Genel Esaslar	139
12.3-	Raylı Taşıtların Çeşitli Bölümlerine Ait Kaynak Uygulamaları	146
13.	Sonuç	167
	Kaynaklar	171

ÖZET

Günümüzde raylı taşıt araçları kentiçi, kentlerarası ve ülkeler arası taşımacılıkta, özellikle yolcu taşımacılığında hava, deniz ve karayolları ile rekabet etmek zorundadır. Bu rekabetin raylı taşıtlar lehine gelişmesi bu taşıtların daha güvenilir, daha konforlu güzel görünümlü ve daha hızlı olmalarını gerektirir.

Gelişmiş ülkelerde son yıllarda üretilmekte olan yüksek hızlı trenlerde özellikle dış kısımlarda paslanmaz çelik, alüminyum ve kompozit malzemeler yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu şekilde taşıt ağırlıkları büyük bir oranda azalıp buna paralel olarak hız artacaktır. Ayrıca korozyona karşı olan dayanımlarından dolayı uzun bir müddet bakım gerektirmemektedir.

Aynı düşünüş tarzı yolcu taşımacılığı dışında yük ve benzeri taşımacılık alanlarındaki taşımacılığın, gelişmiş ülkelerdeki taşımacılık ile kıyaslanmayacak oranlarda olduğu gerçeği konuyu ayrıca güncelleştirmektedir.

Demiryolu taşıtlarının gelişen teknolojiye ayak uydurabilmesi için alternatif malzemeleri kullanmaktan kaçınmak gerekir. Malzemelerin konstrüksiyonlarına en uygun konstrüksiyonları çıkarıp bu konstrüksiyonlara göre emniyet koşullarından özveride bulunmadan uygun kaynak yöntemi seçilerek mukavemeti arttırılır. En uygun konstrüksiyon seçimi aynı zamanda oluşabilecek titreşim ve deformasyonların minimuma inmesini sağlar. Bu kriterlere bir bütünlük oluşturmaları bakımından montaj sürecinde en uygun montaj ve kaynak sıraları belirlenmelidir. Böylece taşıt imalatındaki emniyet maksimuma çıkmış olacaktır.

SUMMARY

Railroad transportation vehicles have to compete with airways, maritime and highway transportation especially in passenger transportation in the transportation of town planner, interurban and international roads. In favour of railroad vehicles, in this competition needs reliability, comfort, fine desinging, beauty and speed.

In last years, stainless steel, aluminum and composite materials have been specially used outside of speedy trains which are produced in developed countries. So, weight of the vehicle will be decreased and speed will be increased. In addition to this, no necessity to maintenance because of corrosion durability of them.

With the same way of thinking, this conditions are same in cargo lines and the others.

New materials will have to use in order to catch up the ultimate technology in railroad vehicles.

Suitable welding method will choice to increase of the endurance and suitable forms of materials must be choice of the construction. The best choice of the construction provides minimum vibration and deformation can be formed. The best suitable assemblage and welding turns must be clarified in assembling time for the formation of totality with these criteria. Thus, confidence will be maximum in vehicle production.

I. GİRİŞ

Teknikte sürekli gelişmeler, raylı araçlar gibi kaynaklı konstrüksiyonlarda kullanılan ana malzemelere de yeni likler getirmekte, bu süreçte kaynak tekniği büyük ölçüde rol oynamaktadır.

Lokomotifin keşfi ile başlayan imalatla karbonlu çelik tercihi, çeşitli faktörlerin etkisi ile alternatifleri gündeme getirmiştir. Çeliğin ağırlığı, korozyona karşı zayıf direnci, emek yoğun şekillendirme tekniği taşıtlarda değişmez yapı malzemesi özelliğini olumsuz etkilemektedir. Özel - likle ; ağır ertamlarda işletilen raylı taşıtların bakım-onarım maliyetleri, imalat kolaylıkları yanında daha da önem kazanmıştır. Alternatif malzemeleri başında paslanmaz çelik, alüminyum ve kompozit malzemeler gelmektedir.

Dünya ulaşım sistemlerine bakıldığında; yolcu ve yük taşımacılığında demiryolları hat kapasitesi, arazi işgali, petrole bağımlı olmaması gibi nedenlerden dolayı ülke ekonomisi ve çevre sağlığı açısından bu gün artık gözardı edilemez avantajlara sahip bulunmaktadır. Yine ilişkilerini daha da geliştirmek isteyen ülkemizin bu şartlara göre ulaşımını yön vermesi kaçınılmaz olmuştur. Avrupa ülkelerinin tek pazar devleti yaratmaları aşamasında ilk ele aldıkları nokta, birbirleri arasında hızlı ve ekonomik ulaşımı sağlamak amacıyla hızlı tren projelerini uygulamak olmaktadır.

Taşımacılığın olumsuz dış etkileri; başta hava kirliliği olmak üzere gürültü ve yer işgali olarak tanımlanabilir. Hava kirliliğinin sebebi genelde benzinli ve dizel makinalardan çıkan gazlardır. Karayolu taşımacılığı, taşımacılık sektörünün yarattığı hava kirliliğinin % 90'ını yaratmaktadır. Yer işgali söz konusu olduğunda da demiryolları alan ve kapasite açısından karayolları ve havayolları taşımacılığına kıyasla daha ekonomiktir. Aynı miktarda yolcu ve yük taşıyabilmek için çeşitli taşımacılık türleri değişik miktarlarda enerji kullanmaktadır. Demiryolları teknik özellikleri sayesinde enerji tüketimi açısından da çok ekonomiktir. Diğer önemli husus ise demiryolu yapım

maliyetleri, karayolları yapım maliyetine göre daha ucuz ve demiryolunun ömrü karayoluna göre daha uzundur.

Değişen dünya şartları insanların daha kısa bir süre içinde daha emniyetli, daha konforlu yolculuk yapma imkânını zorlamıştır. Demiryol araçlarının diğer ulaşım araçları ile rekabet edebilmesi demiryol araçlarının gelişmesi ile mümkün olacaktır. Bu imkânı verebilecek herçeşit teknolojik gelişmeye, herçeşit malzemenin kullanılmasına açık olmak gerekir.

2. Raylı Taşıt Tanıtımı ve İmalatındaki Farklılıklar

İki ray arasında çalışan demiryol taşıtlarında çeken araç lokomotif ve çekilen araç vagonlardan meydana gelen kompozisyona tren adı verilir. Trenleri oluşturan vagonları aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz.

1. Yolcu Vagonu	6. Banliyo Vagonu
2. Yemekli Vagon	7. Hızlı Yük Vagonu
3. Lüks Yataklı Vagon	8. Yavaş Yük Vagonu
4. Pulman Vagon	9. İmdat Vagonu
5. Posta Vagonu	10. İş Vagonu

Bunlardan birisi olan yolcu vagonlarının bazı konstrüktif özellikleri şunlardır:

Tampon üzerindeki boy	23 000 mm.
Vagon genişliği	2 912 mm.
Ray üzerinden yüksekliği	3 920 mm.
Boji eksen uzaklığı	15 500 mm.
Boji dingil uzaklığı	3 000 mm.
Vagon iç genişliği	2 759 mm.
Pencere genişliği	1 100 mm.
Ağırlığı	36 000 kg.
Hız	max. 120 km/h.

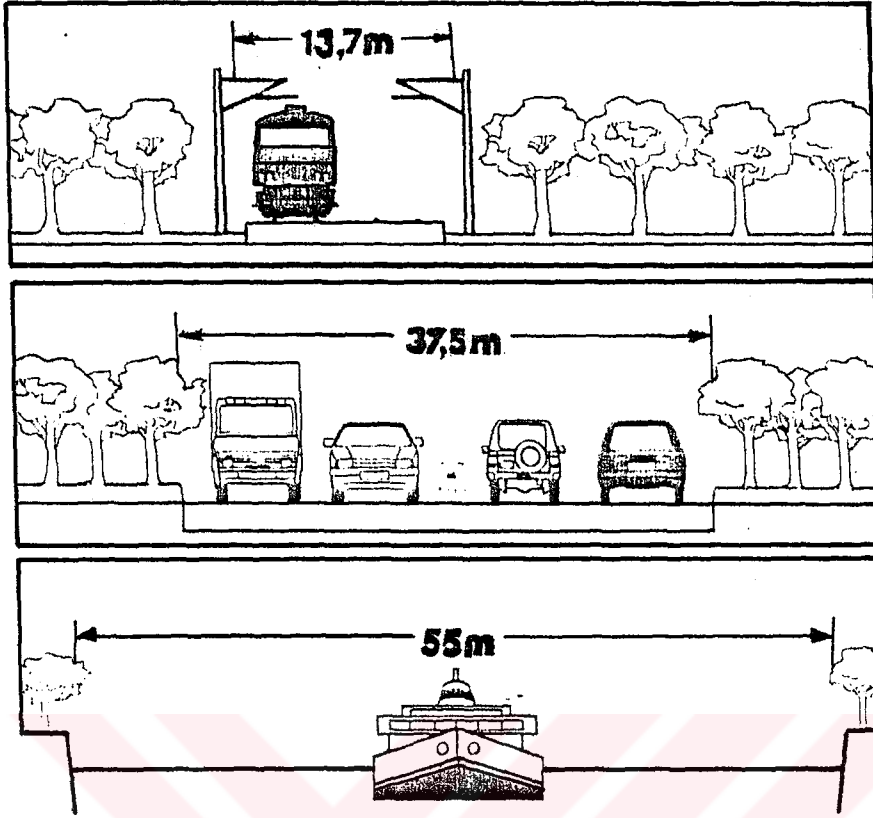
Aşağıda demiryol taşıtlarının diğer taşıtlarla mukayese-i çeşitli bakımlardan incelenerek resimlendirilmiştir.

Şekil 1 : Gerekli olan yol sarfiyatı

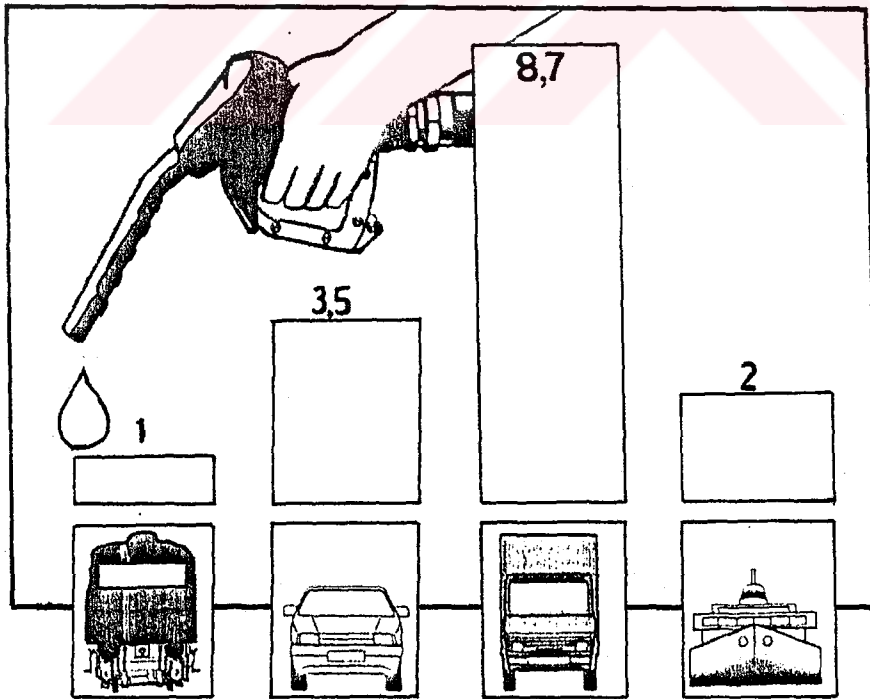
Şekil 2 : Yakıt sarfiyatı

Şekil 3 : Kaza oranları

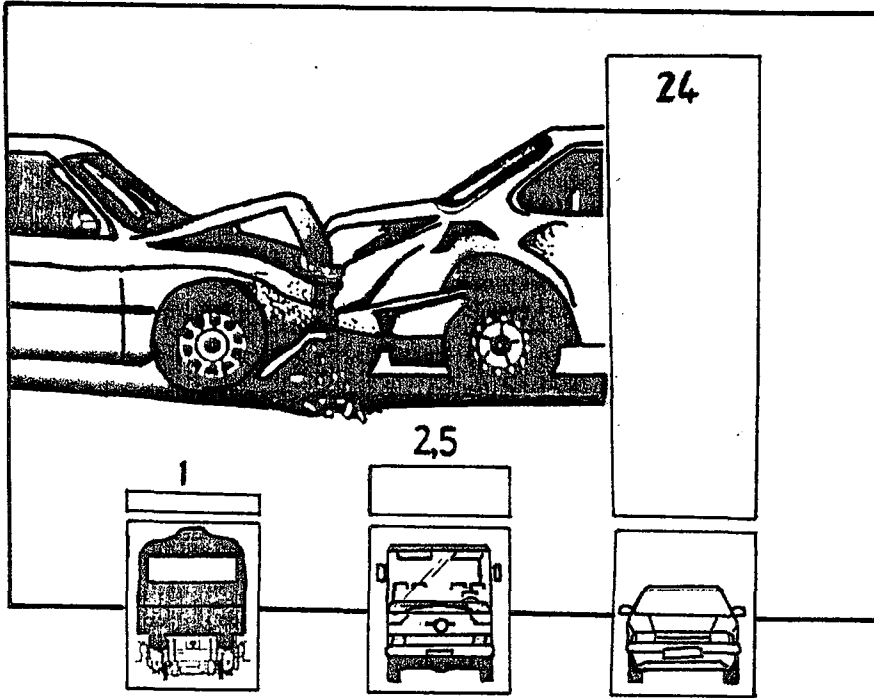
Şekil 4 : Egzos gazı oranları karşılaştırılmıştır.

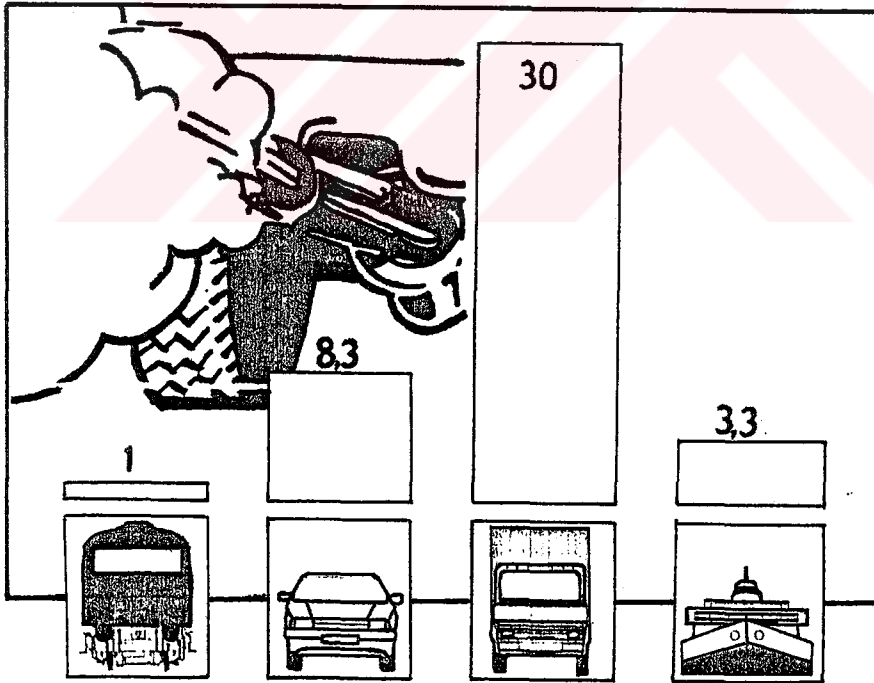
Şekil 1 : Gerekli olan yol sarfiyatı bakımından mukayes

Şekil 2 : Yakıt sarfiyatı bakımından mukayese

Şekil 3 : Kaza oranları bakımından mukayese

Şekil 4 : Egzos gazı bakımından mukayese

Şekillerden de anlaşılacağı gibi demiryol taşımacılığı birçok bakımdan öteki taşımacılıktan avantajlıdır. (31)

Günümüzde raylı taşıt araçları kentiçi, kentlerarası ve ülkeler arası taşımacılıkta, özellikle yolcu taşımacılığında hava, deniz ve karayolları ile rekabet etmesi bu taşıtların daha güvenilir, daha konforlu, güzel görünümü, ekonomik ve hızlı olmalarını gerektirir.

1973 yılından itibaren bütün dünya ülkelerinde petrol krizi ile birlikte ivmelenen demiryolu yatırımları hızlanarak devam etmektedir. 1990 yılında demiryollarına yatırılan 60 milyar US dolarının yakın gelecekte katlanarak büyüyeceği, sektörün lider konumuna geleceği tahmin edilmektedir.

Özellikle son yıllarda hizmete girmiş olan hızlı trenlerle demiryolu taşımacılığında yeni bir reform yapılmış olup bu sektöre verilmesi gereken ağırlığı daha da arttırmıştır.

Dünya üzerinde kullanılan raylı taşıt araçlarının yapıları incelendiğinde genellikle üç türde dizayn ve imalat ile karşılaşılır. Bunlar;

1. Bojilerin, taşıyıcı elemanların, iç takviyelerin karbonlu ve az alaşımlı çeliklerden yapılmasına karşın dış kısımların paslanmaz çelik saçlardan kempozit olarak yapıldığı konstrüksiyonlar.

2. Bojilerin çelik, taşıyıcı elemanların ve iç takviyelerin alüminyum alaşımları ile dış kısımlarda özel olarak geliştirilmiş ve dizayn edilmiş alüminyum malzemelerden yapılır.

3. Bojilerin, taşıyıcı elemanların, iç takviyelerin karbonlu ve az alaşımlı çeliklerden, vagon dış yapısında aynı tür malzemelerin I veya I,5 mm. kalınlığındaki saçlardan yapıldığı konstrüksiyonlar. Ülkemizde imal edilen raylı taşıtlar bu şekilde üretilmektedir.(16)

3. RAYLI TAŞITLARDA KULLANILAN MALZEMELER

3.1. Ana Malzemeler :

Gelişmiş olan ülkeler teknolojilerinin gelişmesine paralel olarak raylı taşıtların imalatında karbonlu çeliğe alternatif olarak paslanmaz çelikler, alüminyum, kompozit malzemeleri kullanmaya başlamıştır. Kompozit malzemelerin kaynak ile direk ilgisi olmadığından ilk üç malzemeye yer vereceğiz. Özellikle paslanmaz çelikler ve alüminyum malzemelerin raylı taşıt imalatında kullanımı ülkemizde yapılmadığından bu iki malzemenin alternatif malzeme olabileceği detaylarıyla anlatılıp üzerinde bilhassa durulacaktır.

3.1.1 Karbonlu Çelikler :

Raylı taşıt imalatında kullanılan alaşımsız karbonlu çelikler genellikle St 37, St 42, St 44'tür. Tablo I'de bu malzemelerin kaynak için bilinmesi gereken dayanım değerleri gösterilmiştir.

3.1.2 Paslanmaz Çelikler :

Raylı taşıt imalatı için en uygun paslanmaz çelik türlerinin başında Krom - Nikel - Titanyumlu ve Krom Manganlı (son yıllarda geliştirilmiş) östenitik paslanmaz çelikler gelmektedir. Ancak % 17 kromlu paslanmaz çeliklerin kullanımında hızla artmaktadır. Tablo 2'de raylı taşıt imalatında kullanılan paslanmaz çeliklerin dayanım değerleri gösterilmiştir.

3.1.3 Alüminyum - Alüminyum Alaşımları ve Özellikleri

Demiryol taşıtlarında kullanılan alüminyum alaşımları tablo 3'de gösterilmiştir. (23,24,25)

Alüminyum özgül ağırlığı 2.7 g/cm^3 , elastiklik modülü 70.000 N/mm^2 dir. Periyodik tabloda Na ile aynı yatay çizgiyi paylaşan alüminyumun atom numarası 13 atom ağırlığı

İşareti	Malzeme No	DIN	C	Si	Mn	Cr	Ni	Mo	Akma 2 N/mm ²	Çekme 2 N/mm ²	Uzama %
USt 37-2	1.0036	17100	0.17	-	-	-	-	-	235	360-470	26
St 37.3	1.0116	17100	0.17	-	-	-	-	-	253	360-470	26
St 42	1.0042	17100	0.19	-	-	-	-	-	250	400-510	24
St 44-2	1.0044	17100	0.21	-	-	-	-	-	275	430-540	22

Tablo 1- Demiryol Taşıtlarında Kullanılan Çelikler

İşareti	Malzeme No	DIN	C	Si	Mn	Cr	Ni	Mo	Akma 2 N/mm ²	Çekme 2 N/mm ²	Uzama %
X5CrTi12	1.4512	SW 400	0.30	-	1.0	10.5-12.5	0.5	-	260	400-600	30
X12CrNi17 7	1.4310	SW 400	0.12	-	2.0	16.0-18.0	7.0-9.0	-	350	700-950	45

Tablo 2- Demiryol Taşıtlarında Kullanılan Paslanmaz Çelikler

27 olup tek izotoplu bir malzemedir. Günümüzde en çok kullanılan alüminyum alaşımlarını Sodyum periyodunda sırasını paylaştığı Lityum, Mg, Si, Cu oluşturur.

660 °C'de ergiyen alüminyum ön alaşımlarla nihai bileşimine ulaştırılır. Alüminyuma alaşımlama tekniği, büyük ölçüde oksidasyon kontrolüne bağlıdır. Oksijenin ergitme, dövme ve her türlü şekil verme işlemlerine olumsuz etkileri bulunmaktadır. Çeşitli alüminyum alaşımlarının ilavesi ve ısı işlemleriyle alüminyumun orta karbonlu takım çelikleri düzeyinde mukavemeti arttırılabilir.

Değişik yarı mamül (alüminyum profil, beru ve sac) üreten kuruluşların çoğu kez sertleştirme işlemini birbirine uymayan şartlarda gerçekleştirdikleri gözlenmiştir. Özellikle korozyonun engellenmesi açısından, konuyla ilgili olarak yapılan deneysel bir araştırmada AlZn4, 5MgI, F32 ve F36 alaşımlarında MIG kaynağı ile hazırlanan deney parçaları kullanılmıştır. Bu alaşımların seçilmesinin nedeni, diğer alüminyum alaşımlarının hepsinden daha yüksek statik ve dinamik zorlamalı konstrüksiyonlarda tercih edilmesidir.

- a) Oda sıcaklığında 3 gün - 120 °C'da 24 saat
- b) Oda sıcaklığında 7 gün - 120 °C'da 24 saat
- c) Oda sıcaklığında 7 gün - 130 °C'da 24 saat
- d) Oda sıcaklığında 7 gün - 90 °C'da 12 saat
- e) Oda sıcaklığında 7 gün - 180 °C'da 10 dakika
- f) Oda sıcaklığında 7 gün - 90 °C'da 8 saat - 145 °C'da

16 saat. (5)

Bu deneyler sonunda, özellikle tabakalar halinde oluşan korozyona, en etkin şekilde d) ve f)'de belirtilen ısı işlemlere tabi tutulmuş parçalarda mani olduğu saptanmıştır. Delayısıyla AlZn4,5MgI- F32 - F36 alaşımlarının kullanıldığı kaynaklı konstrüksiyonlarda kaynaktan sonra mutlaka d) ve f)'deki gibi bir ısı işlem uygulanması önerilmektedir. AlZn4,5MgI alaşımının geliştirilmesi üretim tekniği için çok faydalı olmuştur. Zira ısı işlem sonunda sertleştirilmiş bu alaşımın dayanım değerleri table 4' de

görüleceği gibi St 37 yapı çeliğinkilerle hemen hemen aynıdır.

KİMYASAL BİLEŞİM/ MEKANİK ÖZELLİKLER

Kimyasal bileşim	Zn : 4.0 - 5.0
% olarak	Mg : 1.0 - 1.0
	Mn : 0.1 - 0.5
	Cr : 0.1 - 0.25
	Ti : 0.01- 0.10
	Al : Artta kalan
	Fe : max. 0.5 Müsaade edilen
	Si : max. 0.5 katkı maddeler
	Cu : max. 0.1 ri

<u>Dayanım değerleri</u>	<u>AlZn 4.5 Mg I</u>	<u>St 37</u>
AKMA SINIRI	280 340 N/mm ²	240 N/mm ²
ÇEKME DAYANIMI	360 400 N/mm ²	370 N/mm ²
UZAMA	100 12 %	23 %
BRİNEL SERTLİĞİ	80 110 daN/mm ²	110 daN/mm

Tablo 4. AlZn 4.5 Mg I alaşımının kimyasal bileşimi ve mekanik özellikleriyle bu mekanik özelliklerin St 37 yapı çeliğin değerleriyle karşılaştırılması

Tablo 4 'de kimyasal bileşimi verilmiş olan bu alaşımın geliştirilmesi diğer alaşım sistemlerinde şimdiye kadar elde edilemeyen sertleştirilebilirlik ve kaynak edilebilirlik özelliklerinin bir arada olması dolayısıyla, alüminyum alanında en başarılı buluşlardan biri olmuştur. (16)

3.2. Yardımcı ve ilave malzemeler :

Kaynak işlemleri ilave malzemeli ve ilave malzemesiz olarak yapılabilmektedir. Bunun dışında, gerek kaynak dikiş kalitesinin iyileştirilmesi ve gerekse bazı durumlarda kaynak işlemini mümkün hale getirebilmesi veya kolaylaştırması için bazı yardımcı malzeme ve ortamlara gereksinme duyulmak tadır. Metallerin birleştirilmesinde yararlanılan başlıca malzeme ve ortamlar şunlardır. Örtü,öz, toz, curuf, pasta, gaz ve vakum. Bu ilave malzeme ve ortamlar başlı başına kullanılabildiği gibi, bunların kombinezonlarından da yararlanılabilir.

4. RAYLI TAŞITLARIN İMALATINDA PASLANMAZ ÇELİKLER, ALÜMİNYUM ve KARBONLU ÇELİKLERİN KULLANIMI BİRBİRLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI :

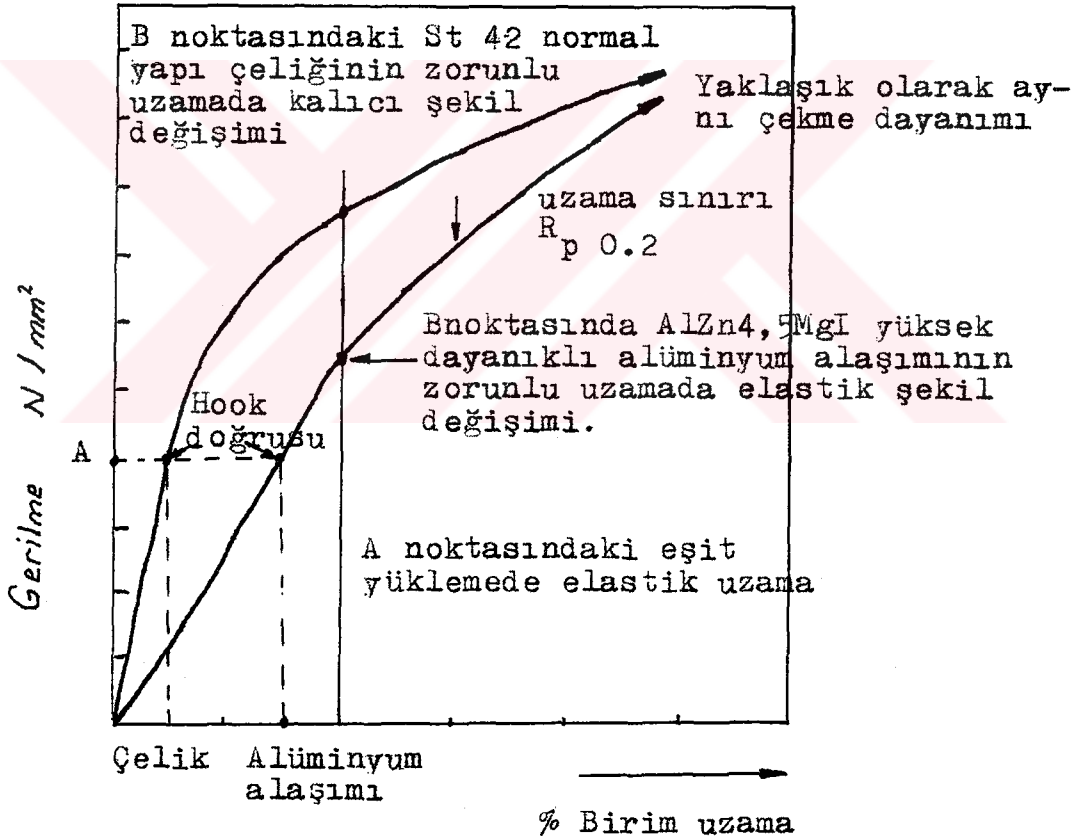
Bu bölümde, özellikle ülkemizde alternatifsiz olarak kullanılan alaşımsız çeliklere, alüminyum alaşımları ve paslanmaz çeliklerin nasıl alternatif malzeme olarak gündeme geleceği anlatılacaktır. Bilhassa alüminyum alaşımlarının ve paslanmaz çeliklerin daha pahalı görünmesine rağmen gerek dayanım gerekse estetik ve ağırlık bakımından nasıl alternatif olabileceği belirtilecektir.

Son yıllarda, raylı taşımacılığın diğer taşıma sistemlerine karşı direnebilmesi amacıyla gelişmiş olan ülkeler raylı taşıtların yüksek hız yapabilmeleri ve daha konforlu yolculuk imkanı sağlayabilmek için alternatif malzemelere büyük bir oranda yer vermişlerdir.

İlk bakışta alüminyum gibi yumuşak bir malzemenin yüksek dayanım gerektiren demiryol taşıtlarında kullanılması sakıncalı görülsede detaylı olarak izah edilmiş olduğu gibi bu taşıtların imalatında kullanılmasında hiçbir sakınca olmadığı anlaşılmıştır.

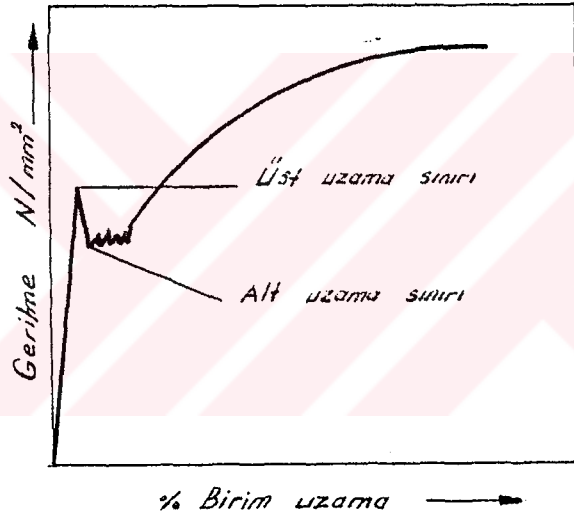
4.I. Çelik İle Alüminyum Arasındaki Esnek Bölgedeki Şekil Değiştirme ve Ağırlık Farklılıkları :

Bilindiği üzere konstrüksiyonların boyutlandırılmasında yükleme sınırlarını belirleyen ve özellikle çekme deneyi ile saptanan dayanım büyüklüklerinden yararlanılır. Bunların başlıcaları, plastik bölgeye yeterince girişi karakterize eden akma dayanımı sınırı ile σ - ϵ diyagramlarında en yüksek gerilmeyi gösteren çekme diyagramıdır. Çelik ve alüminyum alaşımları için çekme zorlamaları altında σ akma gerilmesinin ϵ birim uzama ile kopmaya kadar değişimi şekil 5'de gösterilmiştir.

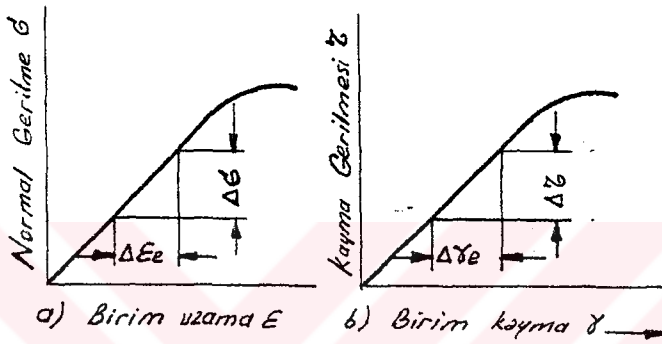
Şekil 5 : St 42 yapı çeliği ile AlZn4,5 MgI (7020) yüksek dayanımlı alüminyum alaşımının gerilme-birim uzama eğrisinin karşılaştırılması.

Burada ayrıca çelik ve alüminyum alaşımları için iki gerilme - uzama eğrilerinin esnek (elastik) bölgeleri gösterilmiştir. Diğer bir deyişle St 42 yapı çeliği ile AlZn4,5-Mg1 (7020) yüksek dayanımlı alüminyum alaşımının gerilme - birim uzama eğrileri karşılaştırılmıştır. Her iki malzemenin elastiklik modulleri hemen hemen aynı büyüklükte olduğundan, saf alüminyum ile alüminyum alaşımı arasında genellikle hiç bir fark yoktur. Alüminyumda, çeliğe oranla diğer bir özellik daha gözlenir : Yumuşak bir hadde çeliğinin, örneğin St42'nin gerilme - birim uzama eğrisi dikkatle izlendiğinde akma bölgesinde kısa bir süre için şekil değiştirme direncinin azaldığı, "alt" ve "üst" olmak üzere iki akma sınırının olduğu görülür (Şekil 6).

Şekil 6 Belirgin akma sınırı görülen St 42'nin gerilme-birim uzanım eğrisi.

Alüminyumda bu olay meydana gelmez. Anılan akma sınırları, yürütülen esas fikir ve sürdürülen yorumlar için pek önemli olmadığından şekil 5 'de gösterilmemiştir. Ancak herşeyden önce önemli olan konu Hook doğrusunun bir metalik malzemenin esnek şekil değiştirdiğini ve bunun alüminyuma oranla çelikte üç kez daha dikey olduğunu göstermesidir. Normal gerilme ile elastik birim uzama arasındaki orantı katsayısı (şekil 7)

Şekil 7 Elastiklik modülünün (E) ve kayma modülünün (G) tanımı

$$\frac{\Delta \sigma}{\Delta \epsilon_e} = E \quad (1)$$

elastiklik modülü, kayma gerilmesi ile elastiklik birim kayma arasındaki ise

$$\frac{\Delta \tau}{\Delta \gamma_e} = G \quad (2)$$

kayma modülü olarak adlandırılır.

$$a) E = \Delta \sigma / \Delta \epsilon_e \quad (3)$$

$$b) G = \Delta \tau / \Delta \gamma_e \quad (4)$$

Gerilme ve birim uzama farkları yerine bunların mutlak değerleri alınırsa HOOKE kanunu elde edilir :

$$G = E \cdot \epsilon_e \quad \text{ve} \quad \gamma_e = G \cdot \gamma_e \quad (5) (6)$$

Birim uzama ve birim kayma boyutsuz büyüklükler olduklarından, elastiklik ve kayma modüllerinin birimi gerilme ile aynıdır. Bu büyüklükler malzemenin "yay katsayısı" olarak düşünülebilir. Teknikte kullanılan metaller için elastiklik modülü 16 kN/mm^2 (kurşun) ve 450 kN/mm^2 (molibden) değerleri arasındadır.

Tek eksenli gerilme altındaki bir parça gerilmeye dik doğrultuda da şekil değiştirmek zorundadır (şekil 8) Böylece elde edilen

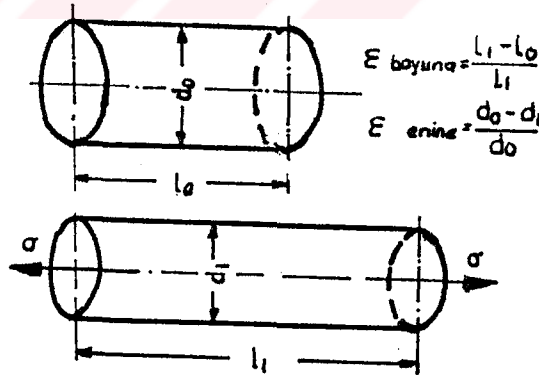
$$\mu = \frac{\epsilon_{\text{enine}}}{\epsilon_{\text{boyuna}}} \quad (7)$$

oranı POISSON -sayısı diye anılır.

Metallerin büyük çoğunluğunun elastik şekil değişimindeki POISSON sayısı yeterli yaklaşıklıkla 0,3 alınabilir.

Elastiklik modülü, kayma modülü ve poisson sayısı arasında şu bağıntı vardır:

$$E = 2(1 + \mu) \approx 2,6 \cdot G \quad (8)$$

Şekil 8 : Boyuna uzama ve enine kısalma (daralma)

Elastiklik modülünün sabit kaldığı doğrusal elastikliğin yanında, ender de olsa bazı metallerde ve özellikle metal olmayan malzemelerde doğrusal olmayan elastik davranışlar görülür. Böyle malzemeler için Hooke kanunu geçerli değildir. Bu durumda elastiklik modülü gerilme ve dolayısıyla birim şekil değişimine bağlıdır. Elastiklik modülü Hooke doğrusunun eğimini verdiğinden çelik ($E_{\text{çel}} = 21 \cdot 10^4 \text{ N/mm}^2$) alüminyumunkinin ($E_{\text{al}} = 7 \cdot 10^4 \text{ N/mm}^2$) üç katında bir elastiklik modülüne sahiptir. (I) formülüne göre

$$\text{Elastiklik modülü} = \frac{\text{Normal gerilme}}{\text{Elastik birim uzama}} \quad \text{N/mm}^2 \quad \text{dir.}$$

Buradanda

Elastik birim uzama % olarak =

$$= \frac{(\text{Yük altındaki uzunluk}) - (\text{ölçü boyu})}{\text{Ölçü boyu}} \cdot 100$$

elde edilir.

Bunun anlamı şudur : Şayet yük altında elastik uzama nedeniyle deney parçasının uzunluğu ölçü boyunun iki katına çıkarsa, uzamanın % 100 veya 1 değerindedir denir.

Örneğin, $7 \cdot 10^4 \text{ N/mm}^2$ 'lik elastiklik modülüne sahip bir alüminyum malzemenin % 100'lük bir elastik uzama gösterebilmesi, yani deney çubuğunun ölçü boyunun iki katına çıkarılabilmesi için, deney çubuğunun sözü edilen değerdeki bir çekme yüklemesinin etkisinde bulunması zorunludur. Bu durumda alüminyum deney çubuğu esnek davranımdan yorgunluk davranıma geçeceği, daha doğrusu deney çubuğunda kesinlikle plastik bir akma başlayacağı ve bunun sonucunda da bu kopacağı için böyle bir deney ancak olarak yapılabilir. Bu nedenle söz konusu metalik malzemeler birbirleriyle karşılaştırıldıklarında verilen bir yüklemeyi mi, yoksa verilen bir şekil değiştirme derecesini mi esas olarak almak gerektiğini bilmek önemli olduğu kadar zorunludur. Bu soruları tipik örnekler vererek cevaplandıralım :

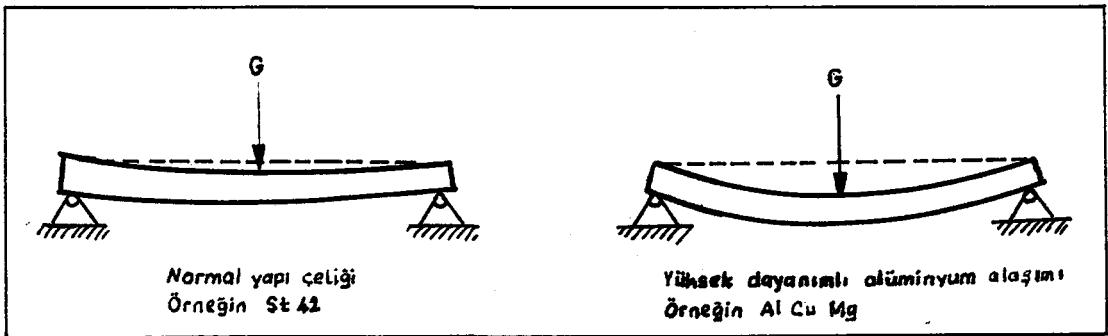
4.2. Verilen Bir Yüklemenin İncelenmesi :

Bir köprünün merkezi olarak belirli bir yüklemenin etkisinde kaldığını düşünelim. Söz konusu köprünün önce yapı çeliğinden (St 42'den) ondan sonra ise ısıtıl işlem ile çökelme sertleştirilmesi oluşturulmuş bir AlZn4,5MgI (7020) yüksek dayanımlı alüminyum alaşımından yapılmış olduğunu kabul edelim. Her iki metalik malzeme yaklaşık olarak aynı kopma dayanımına (400 ile 450 N/mm²) sahip olmalarına rağmen, bunların aralarında yine de büyük bir farklılık vardır. Bunun esas nedeni de anılan metalik malzemelerin elastiklik modüllerinin üç katındaki katsayı farkıdır.

Bu da her iki malzeme aynı yüklemenin etkisinde kalırsa alüminyumda çeliğe oranla üç kez daha büyük esnek (elastik) uzama gösterir.

Yapının bir köprü olduğunu varsayarsak, burada kullanılan kirişler aynı boyutlarda olmak koşuluyla alüminyum köprüde bir çelik köprüye oranla üç kez daha büyük eğilme miktarı (sehim) oluşur. Zira eğilme yüklemelerinde sehim elastiklik modülüne göre ters orantılıdır (şekil 9).

Anılan sehim istenilmemektedir. Zira bu durumda konst - rüksiyonun kaynak dikişleri kayma kuvvetlerinin etkisinde kalmakta ve ayrıca köprünün titreşimide aşırı derece büyük olmaktadır. Bu durum söz konusu edilen şekil 5 'deki heriki malzemenin gerilme-birim uzama eğrilerinden de izlenebilir.

Şekil 9 : Çelik ve alüminyum arasındaki değişik şekil değiştirme özelliklerinin incelenmesi.

Şayet kesik çizgilerle belirtilen doğrultu sağa doğru izlenecek olursa, verilen belirli bir yüklemede, örneğin 200 N/mm^2 (Anoktasında) hakikaten alüminyum çeliğe oranla üç kez daha fazla esnek (elastik) bir uzama içerdiğini görmüş oluruz. Diğer bir deyişle alüminyumun çeliğe oranla üç kez daha küçük değerinde olan elastiklik modülü konst - rüksiyonun rijitliğini etkiler. Bu da uzama, sehim ve kararlılık ile ilgili ilişkilerin başka olduğunu ifade eder.

Nitekim çeşitli şartnamelerle çoğukez sehimin maksimum değeri önceden sınırlandırıldığından, söz konusu edilen alüminyumun küçük atalet momentinden ileri gelen dezavantaj, ancak konstrüksiyona uygun bir dizayn vererek ve malzemedan daha iyi yararlanılarak giderilebilir. Bununla ilişkili olarak da aynı statik bir sistemde alüminyum ve çelik kirişlerde eşdeğer bir sehim elde edebilmek için çeliğin elastiklik modülünün alüminyumun elastiklik modülüne oranı gözönünde tutularak alüminyum kirişi için kesinlikle daha büyük bir atalet momenti seçmek gerekir, şöyle ki :

$$I_{al} = \frac{E_{\text{çe}}}{E_{al}} I_{\text{çe}} \quad (9)$$

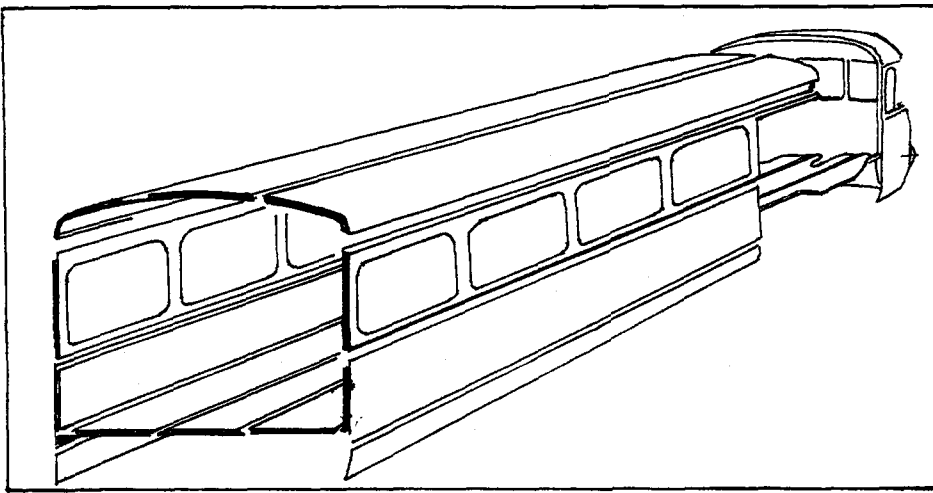
$$I_{al} = 3 I_{\text{çe}} \quad (10)$$

4.3. Verilen Bir Şekil Değiştirme Derecesinin İncelenmesi :

Konuya açıklık getirmek amacıyla şimdiye kadar incelenen durumun tam tersi olan bir duruma değinilerek pratik örnekler verilecektir.

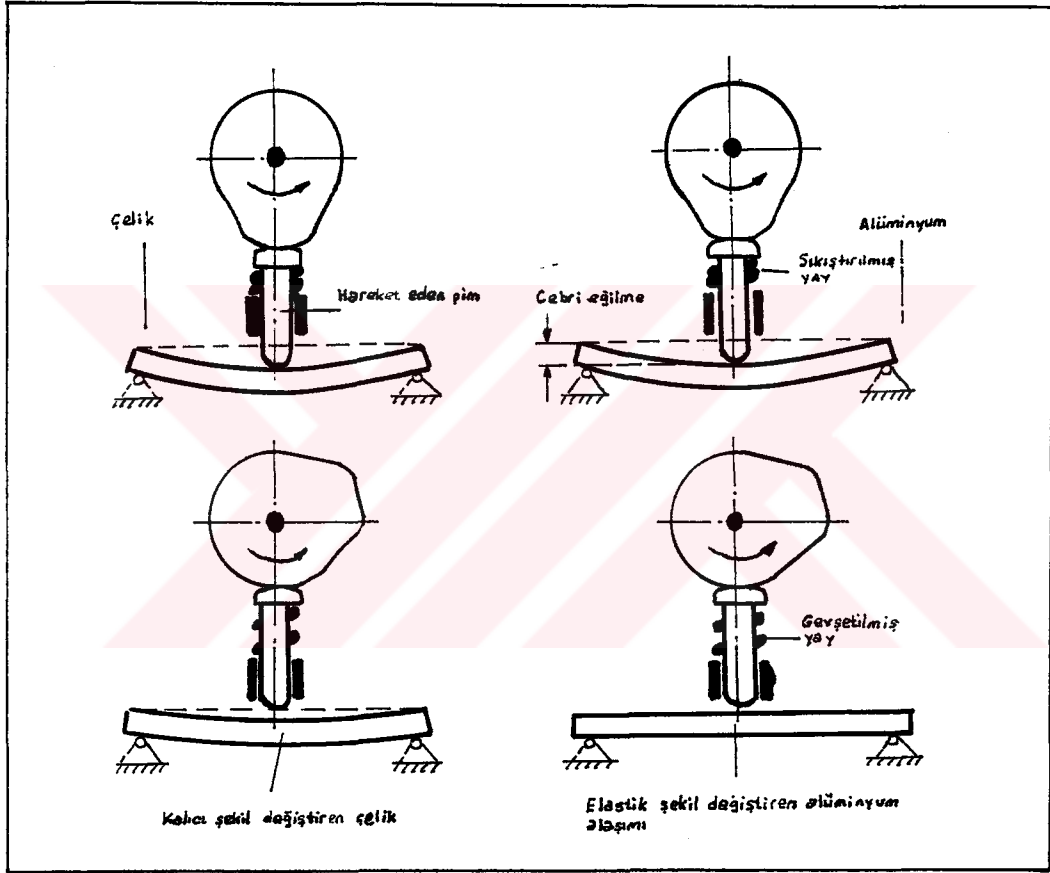
Yüklemeler veya darbeler sonucunda oluşan belirli bir uzamayı bir konstrüksiyonun plastik şekil değişikliğine uğramadan, yani mümkün olduğunca esnek olarak karşılaması istenmektedir. Bu durumda kalıcı (plastik) bir şekil değiş-

tirme oluşmaksızın alüminyumda çeliğe oranla üç kez daha büyük bir esnek uzama ortaya çıkar. Bu durum alüminyumun çeliğe göre üstün olduğunu göstermektedir. Şekil 6 'deki gerilme - birim uzama eğrilerinden olay kolayca anlaşıl - maktadır. Söz konusu şekildeki diyagramda görülen gerilme birim uzama eğrilerinin B noktasında yüksek dayanımlı $AlZn4,5MgI$ (7020) alüminyum alaşımının zorunlu uzamada esnek, St42 normal yapı çeliğinin ise kalıcı şekil değiş - tirdiği gözlenmektedir. Bu konuda pratik ve aydınlatıcı örnek olarak bir otobüs konstrüksiyonu gösterilebilir (şekil 10). Otobüsün yoldaki çukurlardan geçmesi durumunda ki bu verilen belirli bir ön sehime karşılık gelmektedir çelik yapıda kalıcı eğilmeler, yani plastik deformasyonlar oluşabilirken tamamen elastik şekil değiştirebilen alümin - yum konstrüksiyonu ise herhangi kalıcı bir şekil değişimi içermeksizin kendiliğinden tekrar başlangıçtaki pozisyonu alabilmektedir. Bu örnek çelik ve alüminyum vagonlar için de geçerlidir. Yukarıdaki çukurlar yerine raylar arasındaki boşluklardan ve manevra sırasındaki değişik darbelerden oluşan ön sehim çelik vagonlarda kalıcı deformasyonlar meydana getirebilirken, alüminyum vagonlarda ise böyle bir durumla karşılaşılmamaktadır.

Şekil 10 : Kendini taşıyan bir otobüs karoserisine ait yapıım elemanlarının görünümü.

Buradan da yüksek darbeli yüklemeler etkisinde bulunan bir alüminyum konstrüksiyonu çeliğinkine oranla çok daha duyarsız olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da Şekil II 'deki çizimlerle açıklanmaya çalışıldığı üzere, yapım elemanına belirli bir ön sehim verilerek çelik ve alüminyumun değişik şekil değiştirme özelliklerinin karşılaştırılmasından kolay ca anlaşılmaktadır.

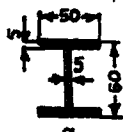
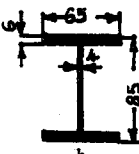
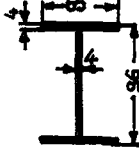
Şekil II : Belirli bir ön sehim verilerek çelik ve alüminyum değişik şekil değiştirme özelliklerinin belirtilmesi.

4.4. Eğilme İle Burkulma Zorlamalarının ve Ağırlık Farklılıklarının İncelenmesi :

Her konstrüksiyonun bazı yapım elemanları eğilmeden başka burkulma zorlamaları etkisinde de kaldıkları için elastiklik modülü önemli bir faktör oluşturur. Dolayısıyla alüminyum profil veya kiriş enine kesitlerinin çeliklerinkine oranla daha büyük seçilmesini zorunlu kılar. Bu sorun Şekil I2'de gösterildiği gibi değişik biçimde çözümlenebilir, oysa b,c ve B kirişleri en uygun malzeme dağılımı oluşturmakta ve % 50 gibi bir kütle tasarrufu sağlamak - tadır. Diğer bir deyişle çeliğin dayanımına yaklaşık değerlerinde bir alüminyum alaşımının kullanılmasının istenmesi ve eğilme zorlamaları etkisinde bulunan yapım elemanlarının elastiklik modülüne bağlı olarak alüminyumun oldukça büyük esnek şekil değiştirme kabiliyetinin göz önünde tutulması durumunda, çelik ile alüminyum özgül ağırlığına oranı olan $\frac{7.85}{2.7} \approx 3$ katı kadardır.

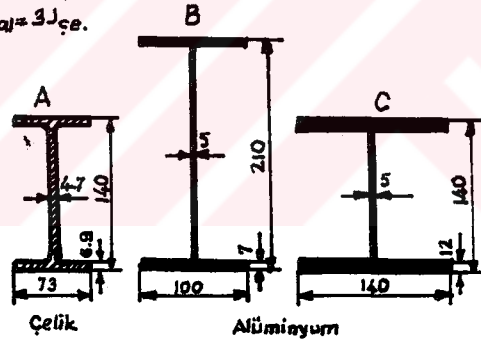
Önceden şartları belirlenmiş durumlarda sehim değerleri atalet momentinin elde edilmesi için esastır. Çelik yapım elemanları için öngörülen sehim değiştirilmeksizin bir alüminyum konstrüksiyonu tasarlamak isteniyorsa, bu durumda alüminyum konstrüksiyonunun atalet momenti elastiklik modülü oranlarına daha doğrusu (9)'daki formüle göre belirlenir.

Atalet momentinin büyütülmesinin kaçınılmaz olduğu durumlarda maksimum ağırlık tasarrufunun sağlanması açısından en uygun yol profil enine kesit boyutlarının arttırılmasıdır. Buna pratik bir örnek vererek kolayca kanıtlamak mümkündür. Buna göre şekil a'daki $I_x = 44 \text{ cm}^4$ büyüklüğünde atalet momentine sahip olan bir çelik kirişin yerine alüminyum alaşımından imal edilmiş olan bir kiriş öngörülmüş olsun. Alüminyum kirişin sehim çelik kirişinkini aşmamalıdır. Her iki malzemenin elastiklik modül

	a	b	c
	St 37.12	Alüminyum	Alüminyum
$J_x \text{ cm}^4$	44	135	132.7
$W_x \text{ cm}^3$	14.7	31.7	26.5
$F \text{ cm}^2$	7.63	10.93	8.72
$G \text{ kg/m}$	6.00	3.05	2.44
$G_s \text{ kg/cm}^2$	3700	1720	1050
Ağırlık tasarrufu - % olarak		49.2	59.7

$$J_{al} = \frac{E_{\text{çel}}}{E_{al}} J_{\text{çel.}}$$

$$J_{al} = 3 J_{\text{çel.}}$$

$$E_{\text{çel}} I_{\text{çel}} = E_{al} I_{al} \quad I_{al} = \frac{E_{\text{çel}}}{E_{al}} I_{\text{çel}} \quad I_{al} = 3 I_{\text{çel}}$$

IPE 140	1210/100/5/7	1140/140/5/12
$G = 12.9 \text{ kg/m}$	$G = 6.4 \text{ kg/m}$	$G = 10.6 \text{ kg/m}$
= %100	= %50	= %82

Şekil 12 Eşdeğer bir sehime sahip çelik ve alüminyum kirişlerinin karşılaştırılması

değerleri, yani $E_{\text{çe}} = 210000 \text{ N/mm}^2$ ve $E_{\text{al}} = 70000 \text{ N/mm}^2$ göz önünde tutularak (9)'daki formülden

$$I_{\text{al}} = I_{\text{çe}} \frac{2100000}{700000} = \underline{\underline{44.3}} = \underline{\underline{132}} \text{ cm}^4 \quad \text{elde edilir.}$$

Şekil I2 b ve c'de karşılaştırılmak üzere verilen ve $I_x = 135 \text{ cm}^4$ daha doğrusu $132,7 \text{ cm}^4$ değerindeki heriki kiriş enine kesidi atalet momenti açısından istenilen koşulları yerine getirmektedir. Burdan da ne gibi bir ağırlık tasar - rufunun sağlanabileceği açıkça ortaya çıkmaktadır. Şekil I2 b'deki enine kesitte % 49,2 , I2 c'deki enine kesitte ise % 59,7 gibi bir ağırlık tasarrufu elde edilebilmektedir.

Atalet momentinin arttırılmasıyla mukavemet momentinin de artacağına göre, aynı veya benzer durumlarda alüminyum kirişlerinde çelik kirişlere oranla daha düşük normal geril me değerleri hesaplanmaktadır. Bunların eriştikleri değ er - ler

$$\sigma_{\text{al}} = \frac{W_{\text{çel}}}{W_{\text{al}}} \sigma_{\text{çel}} \quad (\text{ II })$$

(II) formülünden hesap edilir.

Mukavemet momenti genellikle kirişin en üst liflerinin koordinatı olan y, c harfleri ile gösterilir. Bu durumda en büyük normal gerilme

$$\sigma = \frac{M c}{I} \quad \text{veya} \quad \sigma = \frac{M}{I/c} \quad (\text{ I2 })$$

I/c oranına genellikle mukavemet momenti adı verilir ve W sembolü ile gösterilir. Bunun birimi cm^4 olur. Böylece en büyük eğilme gerilmesi

$$\sigma = \frac{M}{W} \quad (\text{ I3 })$$

dir.

Şekil I 2 b'deki enine kesit için en büyük normal gerilme (II) formülünden

$$G_{al} = \frac{14,7}{31,7} G_{\text{çel}} = 0,465 R_{\text{çel}}$$

bulunur ve şekil I 2c'deki enine kesit için en büyük normal gerilme

$$G_{al} = \frac{14,7}{26,5} G_{\text{çel}} = 0,544 R_{\text{çel}} \quad \text{dir.}$$

Örneğin, bu değerler göz önünde tutularak 370 N/mm² 'lik bir kopma dayanımındaki St 37.2 çelik kiriş yerine

$$G = 370 \cdot 0,465 = 172 \text{ N/mm}^2,$$

veya

$$G = 370 \cdot 0,544 = 205 \text{ N/mm}^2$$

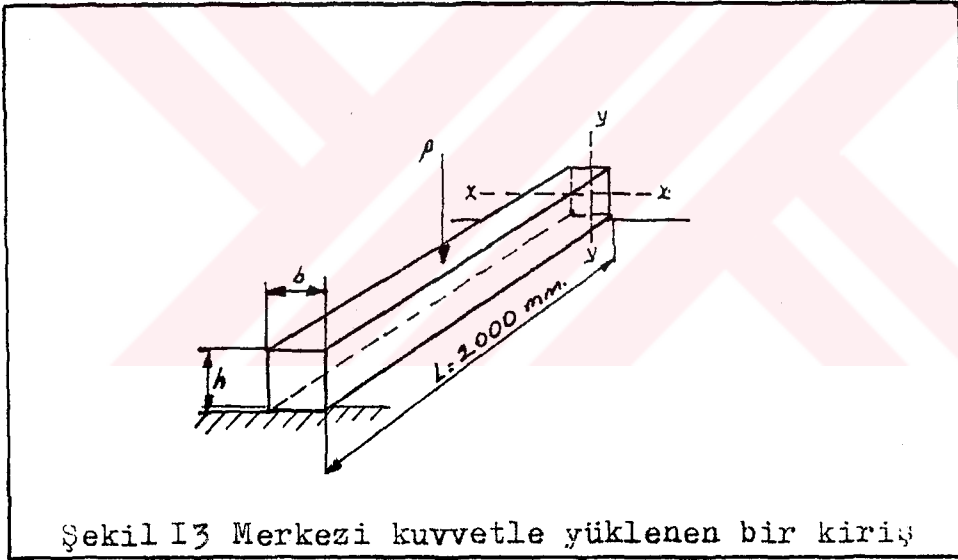
kopma dayanımındaki alüminyum alaşımlarından yapılmış kirişler seçilebilir. Bununla ilişkili olarak da alüminyum alaşımının cinsi söz konusu kopma dayanım değerlerine göre belirlenir. Bu durumda AlMg 3 (5154 A), AlMg4,5 (5083), AlMgSi I (6082) alaşımlarının uygun olduğu ortaya çıkmak - tadır. Ancak, bazı durumlarda akma dayanımına karşı olan güvenilirliğin kontrol edilmesi gerekebilir. Uygulamada heriki malzemeden yapılan kirişler için ekstrem bir istek olarak aynı büyüklükteki sehimi istenmeyebilir. Bu durumda daha büyük ağırlık tasarrufu sağlamak mümkündür. Buna karşın konstrüksiyona bağlı olarak eğilme gerilmeleri etkisinde olan alüminyum kirişlerinin enine kesitlerinde bir kısıtlamaya gitme zorunluluğu bulunuyorsa, bu durumda izin verilebilir en büyük sehimi belirleyerek optimum bir ağırlık tasarrufu elde edilebilir. Alüminyumun elastiklik modülünün çeliğinkine oranla 1 : 3 olduğuna ve bunun belir - li bir yük altında bir cismin Hook doğrultusunda orantılı sınırına kadar elastik bir deformasyon oluşturduğuna değ i - nilmiştir. Öte yandan elastik eğilmeye ait formüle elastik - lik modülü her zaman lineer olarak girer. Böylece y-ekseni - nin boyutu eğilme için başlıca önemli olan atalet momentinin

(I) içine 3'cü mertebeden üs olarak girer. Bu da y-ekseni - nin boyutu

$$\sqrt[3]{\frac{E_{\text{çelik}}}{E_{\text{al}}}} \approx \sqrt[3]{3} = 1,44$$

faktörüne göre arttırılırsa alüminyum malzemesi ile imal edilen konstrüksiyonların rijitliği çeliklerinkine oranla aynı olmasını sağlar. Bunu bir örnekle daha da aydınlatmaya bakalım :

Şekil I3 'de gösterilen 4700 N'luk merkezi bir kuvvetle uzunluğu 2000 mm yükseklik ile eni aynı değerde, yani 50 mm olan islah edilmiş bir çelikten (DIN I7006) imal edilmiş bir kirişte malzemenin akma dayanımına (450 N/mm^2) erişildiğinde 7,25 mm'lik bir sehim oluşmaktadır.

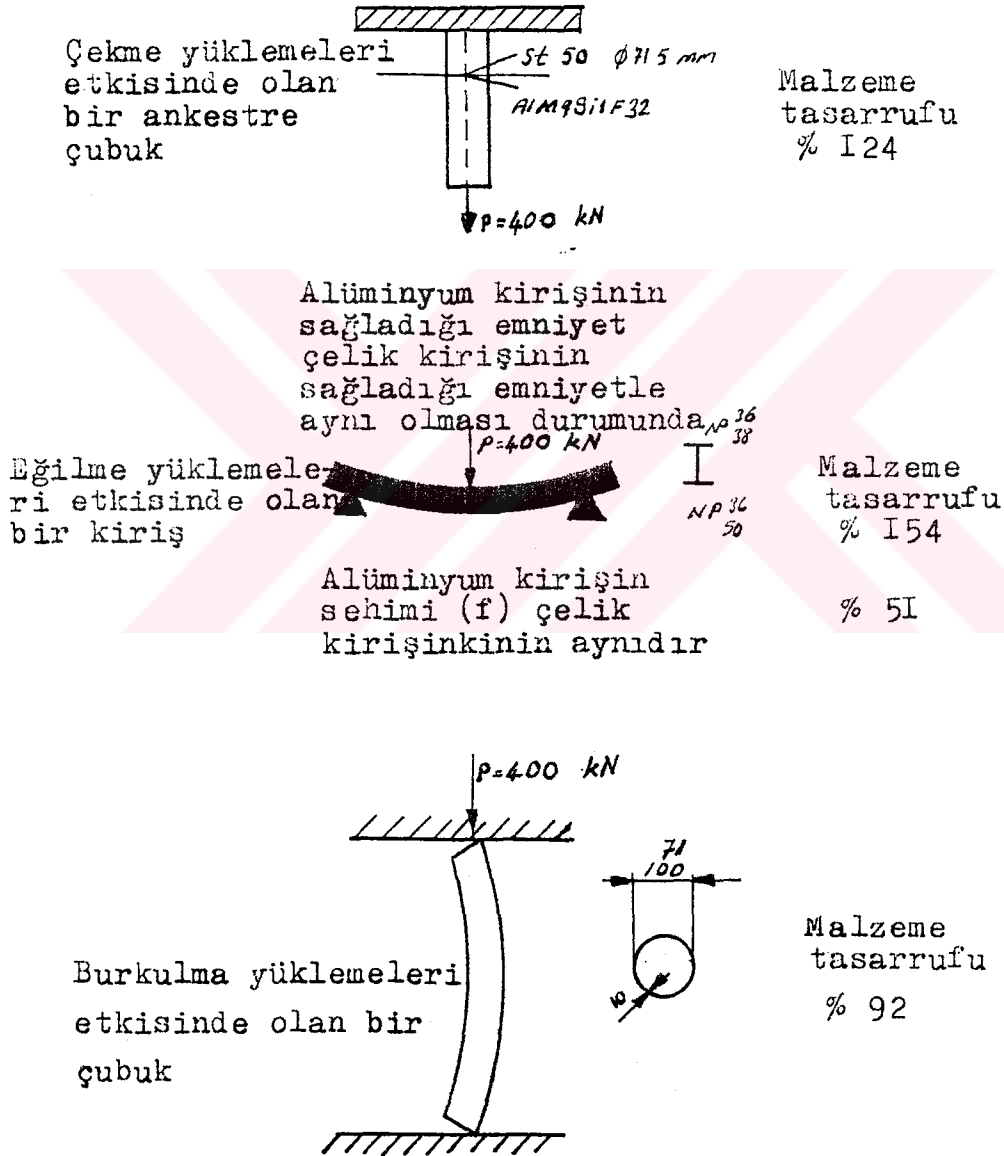
Şekil I3 Merkezi kuvvetle yüklenen bir kiriş

Aynı sehimi elde edebilmek için, söz konusu yüklemeye eşdeğer bir yükleme etkisinde bulunan alüminyum alaşımından oluşan kirişin eni çelik kirişin eniyle aynı, fakat yüksekliğinin 72 mm olması gerekir. Atalet momentinin büyümesine paralel olarak, dayanım hesaplarında çok önemli olan mukavemet momentinin de iki katına çıkartılmasıyla, bir alüminyum alaşımı aynı emniyeti sağlayarak akma dayanımının iki katında olan bir çeliğin eşdeğer olarak yerini alabilir. Öte yandan tablo 5 'deki karşılaştırmada

Sabit minimum yük $P = 4700 \text{ N}$ Sabit sehim $f = 7,2 \text{ mm}$ Sabit kirişin eni $b = 50 \text{ mm}$ Sabit iki mesnet arasındaki mesafe $l = 2000 \text{ mm}$		
	Çelik 40Mn4	AlMgSiIF32 (6082)
Kopma dayanımı R_p (daN/mm^2)	70...85	minimum 32
Akma dayanımı $R_{p0.2}$ (daN/mm^2)	minimum 45	minimum 26
Kiriş yüksekliği h (mm)	50	72
Maksimum gerilme (daN/mm^2)	45	22
$R_{p0.2}$ ' ye karşı emniyet	0	15
Ağırlık tasarrufu (%)	-	48

Tablo 5 Eğilme gerilmeleri etkisinde olan bir çelik kirişin hesapla elde edilen büyüklüklerinin alüminyum kirişinkiyle karşılaştırılması

ayrıca görülüyor ki bir alüminyum yapıım elemanı, elastiklik modülü farklarının giderilmesiyle kopma dayanımı yaklaşık olarak 2,5 katı olan bir çeliğin yerini eşdeğer bir şekilde almakta ve alüminyum çeliğe oranla % 50 gibi bir ağırlık üstünlüğü de sağlamaktadır. Bu ve şekil I4'deki örneklerden de görüldüğü gibi günümüzde 50 daN/mm² ve daha yüksek dayanım değerlerinde üretilen alüminyum alaşımları 100 ile 120 daN/mm² lik yüksek dayanımlı çelik malzemele - riyle rahatça rekabet edebilmektedir. (I6)

Şekil I4 Değişik yükleme etkisinde olan alüminyum (AlMgSi1 F32-6082) yapıım elemanlarının hesapla elde edilen ağırlık tasarruflarının çelik yapıım elemanları - kiyle karşılaştırılması

5. Raylı Araçların Yapımında Paslanmaz Çeliklerin Kullanılması :

Paslanmaz çelikler A.B.D.'de 40, Avrupa'da da son 20 yıldır artan bir oranda demiryolu taşıtlarının yapımında kullanılmaktadır. Hatta bu konuda Rusya'da özel geliştirilmiş paslanmaz çelik türlerinin varlığı bilinmektedir.

İlk yatırım olarak, paslanmaz çeliklerin vagon üretilmesinde kullanılması pahalı olmasına karşın, sürekli boya bakım ve korozyonla mücadele giderleri gözönüne alınırsa uzun vadeli bir analizde bu uygulamanın daha ekonomik olduğu ortaya çıkar.

Paslanmaz çelikten yapılmış vagon komponentlerinin birleştirilmesinde elektrik direnç ve MIG kaynak yöntemleri yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu yöntemler ile paslanmaz çeliklerin sade karbonlu ve az alaşımlı çeliklerle birleştirilmesinde ortaya çıkan bütün sorunlar çözülmüştür.

Raylı taşıt araçlarının yapımında kullanılan malzemelerin yüksek mukavemetli olmalarının yanı sıra atmosferik ve kimyasal korozyona karşı yüksek dirençli olmaları arzu edilir. Bu amaçlar için, ferritik ve ostenitik paslanmaz çelik türleri tercih edilir. (26)

Tüm yapıda karbonlu ve az alaşımlı çeliklerin kullanıldığı vagonlarda, dış kısımlar çeşitli renklerde boyalar ile boyanarak korozyona karşı korunmakta ve güzel görünümeleri sağlanmaktadır. Vagonun pencereleri ile iç donanımlarında alüminyum ve plastik malzemeler kullanılmaktadır. Bu vagonlar kullanım süresine ve meydana gelen hasarlara göre devamlı olarak belirli periyotlarda tamir edilmektedirler.

Paslanmaz çelik saçların kullanıldığı vagonlarda ise 1,5 mm. kalınlığında paslanmaz çelik saçlar özel yöntemler ile parlatılarak kullanılmaktadır. 0.8 mm. gibi ince paslanmaz saclarda güzel ve dekoratif görünüm vermek için

ondüleli olarak dış kısımları oluşturmaktadır. Pencere ve iç donanımlar ise birinci tür ile aynı özellikleri taşı - maktadır. Bu tür vagonlarda sonradan oluşacak hasarlar kolayca tamir edilmekte ve boya gibi koruyucu gereçlere hiç gereksinim duyulmamaktadır.

Alüminyum alaşımlarının kullanıldığı vagonlar ki bu türler genellikle kent içi hafif raylı ulaşım sistemle - rinde tercih edilmekte ve paslanmaz çelik vagonlara na - zaran bir seri dezavantajı da beraberinde getirmektedir.

Bu dezavantajların başında alüminyum alaşımlarının çelikler ile kaynağında ortaya çıkan sorunlar gelmektedir.

Bu vagonların kaynağında yeni kaynak tekniklerinin geliştirilmesi ve kullanılması gelmektedir. Zira alümin - yum ve çeliğin genleşme katsayılarının çok farklı olması bunların çekme ve çarpılmalarının farklı olacağını ve ser - vis anında sıcaklık değişimleri bir seri özel problemin ortaya çıkmasını gündeme getirir. Bir diğer dezavantaj - ları da, çelik vagonların üretimi için kurulmuş fabrika - larda yeni düzenleme ve yatırım masrafı gerektirmeleridir.

Bu nedenlerden dolayı, başta A.B.D.'den başlamak üzere Avrupa'da , Rusya'da ve gelişmiş diğer ülkelerde paslanmaz çelik vagon yapımı ve kullanımı ön plana çıkmak - ta ve vagon yapımında paslanmaz çelik kullanımı yaygılaş -makta, bu konuda bilimsel çalışmalar sürmektedir.(6,17,18)

5.1. Raylı Taşıt Araçları Yapımında Kullanılan Paslanmaz Çelik Türleri ve Birleştirme Teknikleri :

Karbonlu ve az alaşımlı çelik sacların kullanıldığı vagonların ömrü dikkate alınırsa en az 40 yıllık bir ömür ancak paslanmaz çelik kullanılarak sağlanabilir. Bunun için en uygun paslanmaz çelik türlerinin başında krom - nikelli, krom-nikel-titanyumlu ve krom manganlı (son yıl - larda geliştirilmiş) ostenitik paslanmaz çelikler gelmek - tedir. Ancak % 17 kromlu ferritik paslanmaz çeliklerin gerek dekoratif görünüşleri gerekse mukavet ve korozyon

özellikleri açısından ostenitik paslanmaz çeliklerin hemen ardından hızla kullanım alanına girmesi ve paslanmaz çelik piyasasında ostenitiklerden sonra % 30'luk bir payı ele geçirmesi bu tür çeliklerin vagon yapımında rahatlıkla kullanılabileceğini gündeme getirmiştir. Gerçekten Ni gibi pahalı ve stratejik bir element içermediklerinden ostenitik krom nikelli paslanmaz çeliklere nazaran daha ucuz olan bu tür çeliklerin vagon yapımında taşıyıcı elemanlara ve iç takviyelere çeşitli kaynak yöntemleri ile birleştirilmesi rahatlıkla gerçekleştirilebilmektedir.

Paslanmaz çelik vagonlarda yapı elemanları ile bağlantıda konstrüksiyon tekniğinde yegane birleştirme yöntemi olan kaynak teknikleri çok sık kullanılır. Özellikle kalın malzemelerin kaynağında ise elektrik direnç kaynağı (nokta ve dikiş) yöntemleri kullanılır. Gazaltı kaynağı yöntemlerinde genellikle karışım gaz tavsiye edilir. Nokta kaynağı ile ilgili tüm parametreler bilimsel çalışmalar ile ortaya konmuş ve bu tür çeliklerin kaynağında tüm problemler çözülmüştür. Ancak bu tür kompozit birleştirmelerde (çelik - paslanmaz çelik) başlıca iki önemli sorun ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi ve en önemlisi kontakt korozyon problemi ve paslanmaz çelik üzerinde kaynağın oluşturduğu renklenmeleri gidermek için kullanılan ve yüzeyi pasifleştiren asitlerin dağılayıcı etkisi sonucu normal çelik tarafındaki korozyon problemidir. İkinci önemli sorun ise farklı malzeme kaynağı problemi olup kalifiye ve yetişmiş kaynakçı gerektirmektedir. Buna karşın vagon üst yapısının tamamen paslanmaz çelikten yapılması halinde ekstrüzyon ile elde edilmiş profiller yerine paslanmaz saclardan kıvrılarak mukavemetli hale getirilen sac profiller yeterli olabilmektedir. (18)

5.2. Ülkemizde Üretilecek Raylı Taşıt Araçlarında Paslanmaz Çelik Kullanımının Getireceği Faydalar :

Ülkemizde, bilindiği üzere raylı taşıt araçları genellikle karbonlu ve az alaşımlı çeliklerden imal edilmekte ve boyanarak atmosferik ve kimyasal korozyona karşı korunmaları amaçlanmaktadır. Vagon ve lokomotif üretim teknolojimiz tamamen bu esaslara dayandırılmıştır. Hatta zamanla korozyon ve dış darbeler nedenleri ile hasara uğrayan taşıtlar tekrar aynı sistem ile tamir edilmekte ve boyanmaktadır. Ancak ülkemiz koşulları dikkate alınırca gerek hafif raylı taşıtlarımız gerekse kentler arası raylı taşıtlarımızda bu işlemlerin çok sık tekrarlandığı ortaya çıkmaktadır.

Özellikle tavan dış kısımlarında kısa sürede paslanma görülmekte ve bu kısımlar son derece itici görünüm arz etmektedir. Bunlara karşın tamir işlerinde korozyon ve dış darbeler yüzünden hasara uğrayan bu kısımlar rahatlıkla paslanmaz kromlu çelikler ile değiştirilebilir ve ömürleri uzatılarak, görünüşleri de güzelleştirilebilir.

Vagon üreten fabrikalarımızda ise, çok az bir değişiklik ile dış yüzeylerde komple paslanmaz çelik sacların kullanıldığı vagonlar yapmak mümkündür. % 17 kromlu çeliklerin bu iş için diğer türlere nazaran daha uygun oldukları ortadadır. Yan sacları 0.8 mm kalınlığında ve ondüle verilerek mukavemeti arttırılmış parlak, dekoratif görünüşlü vagonlar demiryolu taşımacılığına olan ilginin artmasına huzur ve konforun yanısıra güvenli bir taşımacılığı gündeme getirecektir. Vagon tavanı da kimyasal korozyona daha mukavemetli ostenitik paslanmaz çelik saclardan yapılabilir.

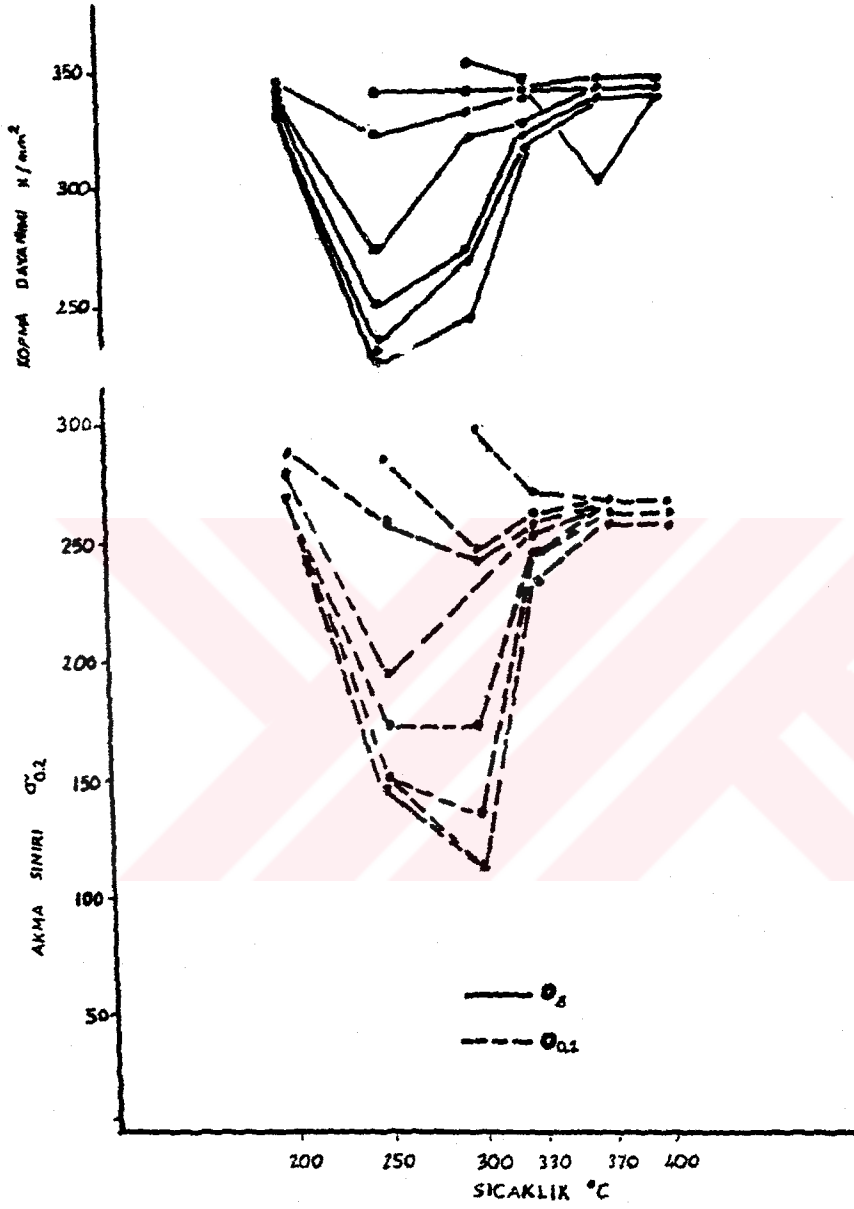
Ülkemiz bir krom cennetidir ve kromlu paslanmaz çelik saclar üretimi için demir çelik fabrikamızda yeterli teknoloji mevcuttur ve çok az bir değişiklik gerektirmektedir.

Böylece halen ithal edilmekte olan paslanmaz çeliklere döviz giderleri minimuma inecektir. (I7)

6. Demiryol Taşıtlarında Kullanılan Alüminyum Alaşımalarının Kaynak Kabiliet ve Sorunlarının Çelikler ile Karşılaştırılması :-

6.I. Al Alaşımlarının Kaynağında Malzeme Sorunları :

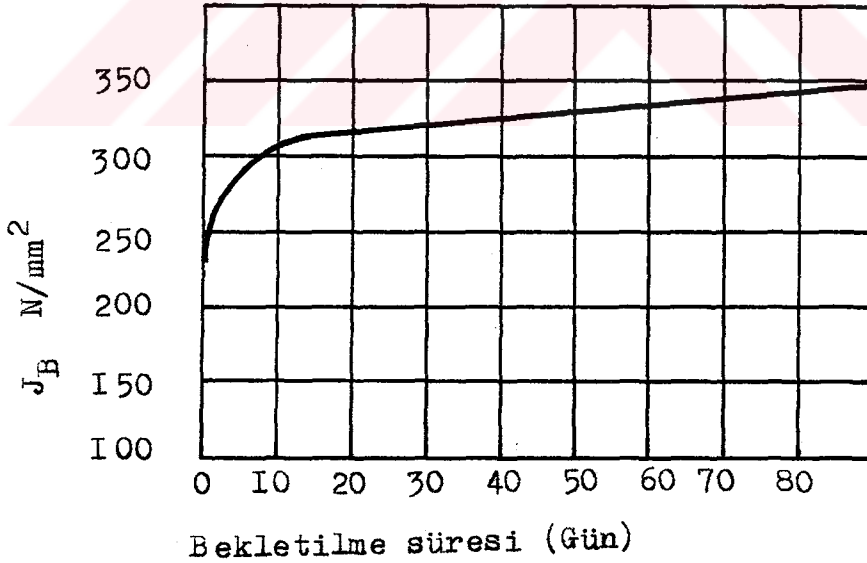
Günümüzde söz konusu alüminyum alaşımlarını koruyucu gazla ark kaynak işlemleriyle (TIG ve MIG) kaynak edip homojen ve dayanıklı bir bağlantı sağlamak mümkündür. Bu kaynak yöntemlerinin diğer kaynak işlemlerine tercih edilmesinde başlıca etken, şekil ve boyutsal hassasiyet, kaynak birleştirmelerinde yüksek dayanım ve ekonomiklik olarak özetlenebilir. Ancak, $AlZn4,5MgI$ alaşımında dayanım açısından en iyi sonucu elde edebilmek için ön tavlama ve kaynak sıcaklığının etkisiyle malzemenin mekanik özelliklerinin nasıl değişebileceğini mutlaka bilmek gerekir. Bu nedenle örneğin malzemenin ısınma ve soğuma sırasındaki davranışı hakkında etraflıca ve kesin bir bilgiye sahip olunmalıdır. Kaynak düzeltme ve kıvrırma işlemleri sırasındaki kısa süreli ısı girdileri anılan malzemenin iyi ısı iletkenliği nedeniyle bir sıcaklık darbe etkisi yapar. Bu da söz konusu edilen alüminyum alaşımının dayanım değerlerini belirgin bir biçimde azaltabilir. $250 - 300^{\circ}C$ gibi bir sıcaklık aralığında dayanım değerlerinde ani düşmeler görülmüştür. Bu düşüş söz konusu sıcaklık aralığındaki ısının etki süresine bağlıdır. Konuyla ilgili olarak 15 dakika süreyle $480^{\circ}C$ 'da bir çözme tavlı uygulanıp su verildikten sonra $120^{\circ}C$ 'da 24 saat bekletilen 10 mm et kalınlığındaki normal üretilmiş saçlarla geniş kapsamlı deneyler yapılmıştır. Burada özellikle çeşitli sıcaklık aralıklarının, $AlZn4,5MgI$ alaşımına yaptığı etki incelenmiştir. Şekil 15'den en düşük kopma dayanım değerinin $250^{\circ}C$ 'da $R_{p0,2}$ akma sınırının ise $250-300^{\circ}C$ arasında olduğu görülür. Şayet kaynak veya doğrultma ve düzeltme işleri sırasında malzemenin sıcaklığı $300^{\circ}C$ 'ı aşıyor ve bunun etki süresi bir dakikadan daha kısa ise, anılan malzeme sertliğinden ve dayanımından bir miktar kaybeder. Ama bu durumda, $AlZn4,5MgI$ alaşımı yine de

Şekil 15. Kısa süreli sıcaklık darbelerinin AlZn4,5MgI alaşımına yaptığı etki.

daha önce söz konusu edilmiş olan bir ısıtım işlem çevrimi sonucunda tekrar sertleştirilebilmekte ve eski dayanım düzeyine erişebilmektedir. Öte yandan şayet anılan malzeme 250-300 °C'lık bir sıcaklık aralığında ısının etkisinde bir dakikadan daha fazla bir süre kalıyorsa, davranışında önemli bir değişiklik ortaya çıktığı aynı diyagramdan gözlenmiştir. Bu durumda AlZn4,5MgI alaşımında büyük bir yumuşama olduğu için artık belirtilen ısıtım işlem çevrimlerinin uygulanmasıyla da söz konusu alaşım tekrar sertleştirilemez.

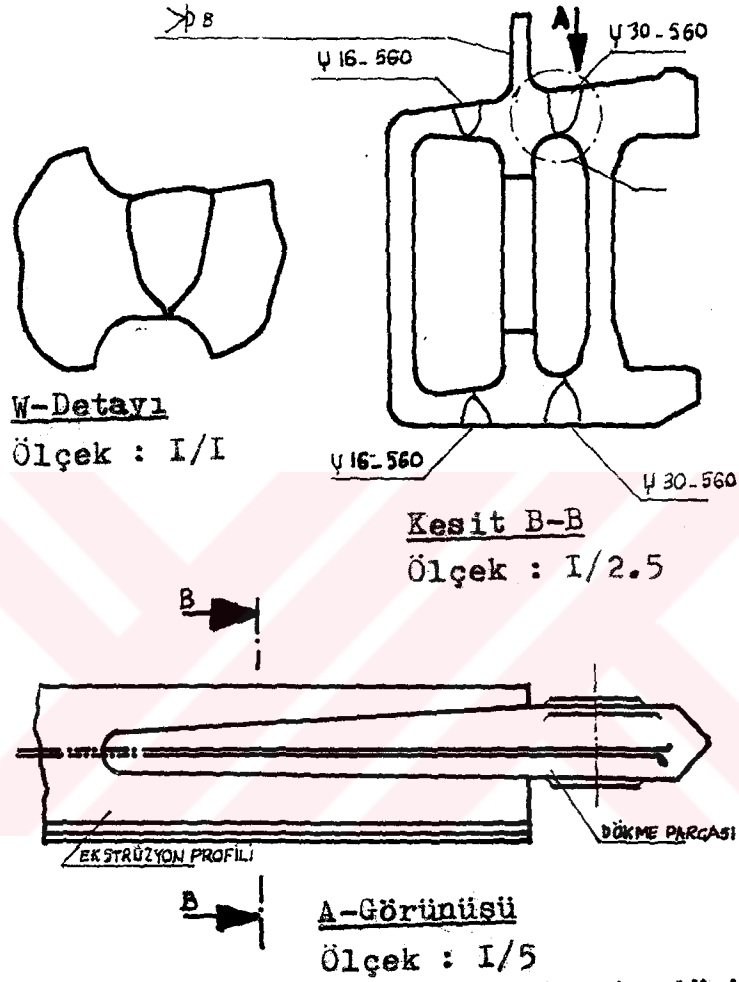
Ancak, bu malzemeye bir çözme tavlı uygulanıp, basınçlı hava ile soğutulduktan ve belirli sıcaklıkta belirli bir süre bekletildikten sonra sertlik ve dayanım değerlerinin tekrar eski düzeye çıkması mümkün olur. Kalıpta dövme usulüyle AlZn4,5MgI alaşımında yapılmış ve kaynak edilmemiş deney parçaları belirli sıcaklıklarda erimiş tuz banyosu içinde belirli sürelerde bekletilerek sertliğin nasıl değiştiği saptanmıştır. Bu değişim Şekil 16'da gösterilmiştir. Buradan da sertliğin sıcaklık derecesine ve etki süresine bağlı olduğu görülmektedir.

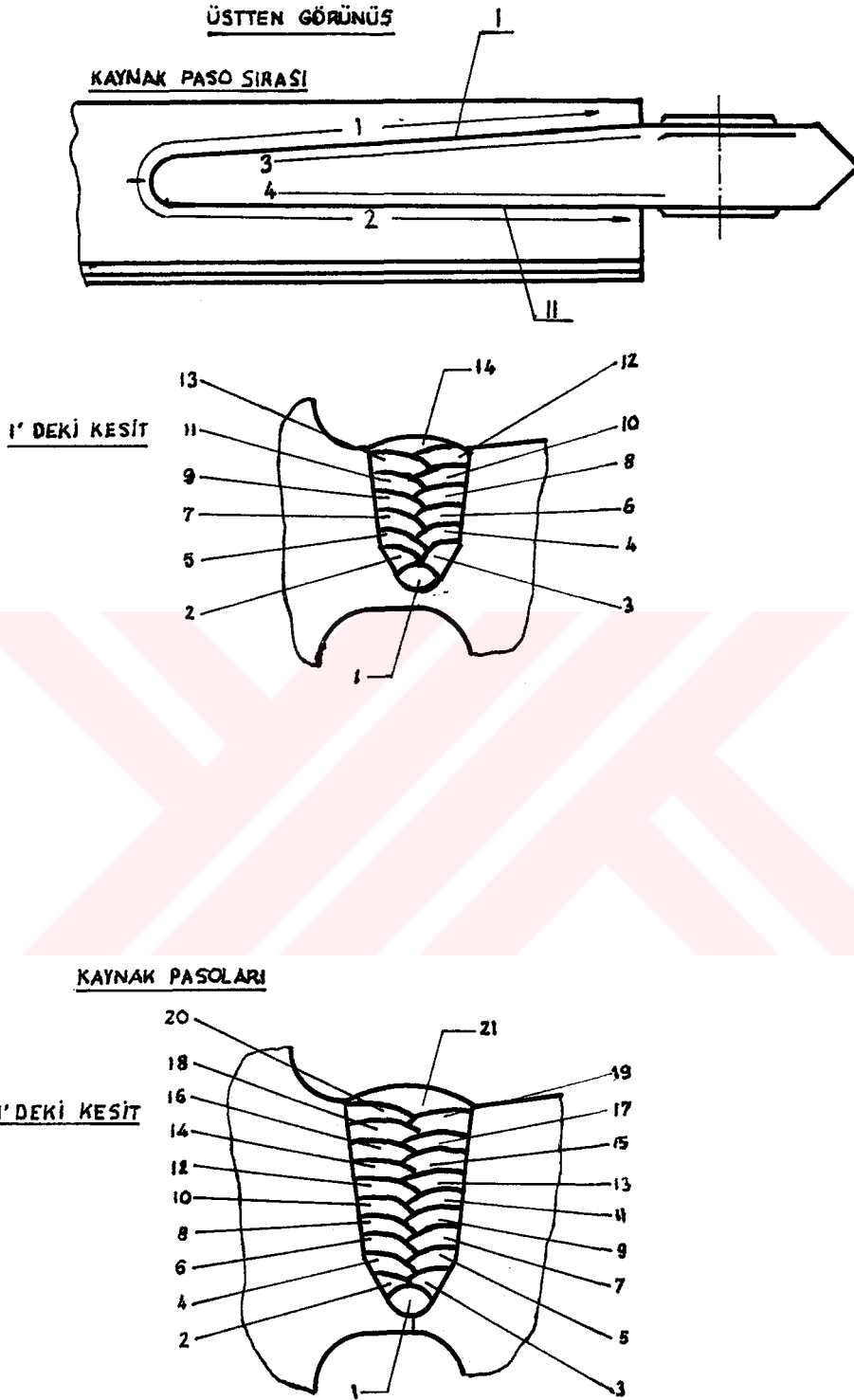
Şekil 16 Kaynaktan sonra oda sıcaklığında tekrar sertleşmenin artışı.

Esas malzeme : AlZn 4.5 Mg I F36

Kaynak teli : S - AlMg 5

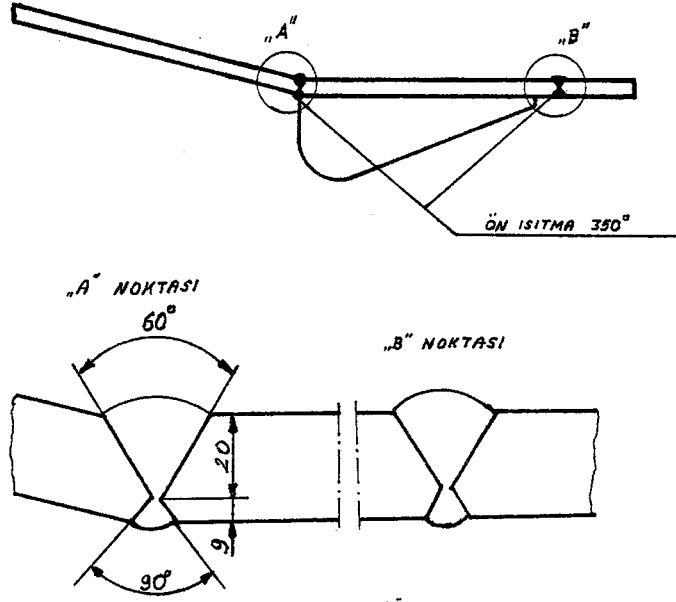
Şekil 17. Ekstrüzyon profili ile kalıpta dövülerek şekillendirilmiş bir parçanın MIG kaynak işlemiyle birleştirilmesi

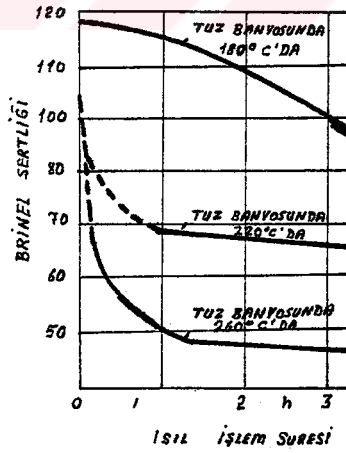
Şekil 18. Ekstrüzyon profili ile kalıpta dövme parçasına uygulanan kaynak sırası.

Şekil 17 ve 18 'de gösterilen et kalınlığı fazla ve bir - birinden farklı, büyük boyutlu yapım elemanlarının kaynaktan etkilenen bölgeleri ön tavlama ve kaynak sırasında 250-300 °C'lık sıcaklık aralığını bir dakikadan daha kısa bir süre - de geçmelidir. Bu nedenle AlZn4,5MgI alaşımından yapılmış konstrüksiyonlara et kalınlıklarına göre 180 °C veya 350 °C'lık bir ön ısıtma uygulanır. Şekil 19 'de görüldüğü gibi söz konusu ön ısıtma sıcaklığı kaynak dikişlerinden 20 mm uzaklıkta temas pirometreleriyle ölçülür. Benzer bi - çimde bölgesel olarak büyük bir yumuşama ortaya çıktığı için anılan malzemenin 350-480 °C'lık bir sıcaklık aralığın - da 5 dakikadan daha fazla bir süre ön tavlama veya kaynak ısısının etkisinde kalmamasına büyük özen gösterilmelidir.

Öte yandan zor ve karmaşık şekil verme işlemleri, söz konusu sıcaklık aralığında anılan malzeme en fazla 5 dakika bekletildikten ve havada soğutulduktan hemen veya bunu iz - leyen birkaç saatlik bir süreden sonra yapılır. Ancak, bu sürenin maksimum 8 saat olduğunun kesinlikle bilinmesi gerekir. Şekil 20 'da et kalınlığı fazla ve değişken, kalıp ta dövülerek şekillendirilmiş bir parça ile yaklaşık 12 m boyundaki bir ekstrüzyon profilinin birleştirilmelerinde kaynak ısısının etkisiyle 250-300 °C aralığında bir sıcaklı - ğın 1 dakikadan daha uzun bir süre malzemeyi etkileyerek yumuşamasına neden olduğu saptanmıştır. Bu nedenle bu gibi yapım elemanlarının kaynak sırasında kaynak dikişini etki - lemeyecek bir biçimde kaynak bölgesi yanından soğuk hava-su karışımı püskürtülerek soğutulmasına çalışılmıştır. Bunun da yeterli olmadığı görüldüğü için ayrıca şekil 18 'de göste - rildiği gibi, uygun bir kaynak sırası seçilerek yapım ele - manı kaynak edilmiştir. Böylece ısı girdilerini kontrollü halde tutmak çarpılma ve kendini çekmeleri en aza indirmek sağlanmıştır. Bu da kaynak planının yapılmasının, yani ve - rilen kaynak sırasına uymanın da ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. (16)

Şekil 19 Ön ısıtma sıcaklığı, kaynak dikişlerinden 20 mm. uzaklıkta temas pirometreleriyle ölçülür

Şekil 20 AlZn 4.5 Mg I alaşımının ısıtma işlemine bağlı olarak sertlik dağılımı ($D = 2.5$ mm. $P = 10 D^2$)

kaynağa uygunluğun değerlendirilmesi	Alaşımlar	Düşünceler
Çatlaksız	Saf Al.	Yüksek ısı iletimi nedeniyle gözenek oluşumu eğilimi vardır.
Çok iyi kaynak kabiliyeti	AlMgMn	Yüksek mukavemet söz konusu değildir.
İyi kaynak kabiliyeti	AlMg3, AlMg5 AlMg4,5Mn AlMgSi AlZn4,5 MgI ⁻ AlMgSi (sertleştirilmiştir)	konstrüksiyonda kullanılır Sertleştirilmiş durumda kaynak edilir.Kaynaktan sonra soğuk olarak sert- leşir.İlave kaynak mal - zemesi olarak :S-Al Si 5 kalın kesitlerde : S-AlMg 5, S-AlMg 4,5 Mn S-AlZn 3 Mg4 (sertleştirilmiştir) Ekseriya soğuk sertleş- tirilmiş durumda kaynak edilir.Arkasından sıcak olarak bekletilir.İlave kaynak malzemesi olarak S-AlSi 5, S-AlMg 4,5 Nn
Çatlama hassasiyeti	AlCuMg AlZnMgCu	
Kaynak yapılamıyanlar	Talaş kaldırma kabiliyetlerini iyileştirmek için,kurşun katı- lan alaşımlar, basınçlı döküm- ler.	

Tablo 6 : Demiryol taşıtlarında kullanılan alüminyum ve alaşımlarının kaynak kabiliyeti (19)

6.2. Isı Etkisi,Kendini Çekme ve Kalıntı Gerilmeler :

Kaynak sırasında oluşan sıcaklık bölgeleri seçilen kaynak işlemlerine ve bunlara özgü koşullara bağlıdır.Kendini çekme,çarpılma ve kalıntı gerilmelerin büyüklüğü o anda uygulanan kaynak işleminin ana malzemeye verdiği ısı miktarıyla ilgilidir. Bu nedenle yüksek zorlamaların etkisinde kalan konstrüksiyon kaynaklarının,özellikle kaynak hızı ve nüfuziyet yeteneği büyük olan bir kaynak yöntemiyle yapılmaları gerekir. Bununla ilgili olarak da bugün alüminyum konstrüksiyon kaynaklarında Koruyucu Gaz Ark Kaynak işlemi kapsamı içindeki işlem varyantlarının hemen hemen yalnız başına uygulandıklarını belirtmekle,söz konusu yöntemlerin hafif metallerin kaynağındaki öneminin ne kadar büyük olduğunu vurgulamış oluruz.

Kaynak dikişlerinde enlemesine,boylamasına ve açısal çarpılmalar olduğundan,kaynak işlemine başlamadan önce üretim yerlerinde gerekli önlemler alınmalıdır.Ancak bu önlemler sayesinde kaynaklı konstrüksiyonlar istenilen geometrik biçimde elde edilirler.

Alüminyumun ısı iletkenliğinin çeliğe oranla daha büyük olmasından dolayı,kaynak yerine verilen ısı miktarı da çeliktenden daha çabuk çevreye yayılıp iletilmektedir.

Bu da çeliğe göre daha geniş ısı alanlarının oluşmasını sağlar. Ancak,eriyik (658°C) ile bunu sınırlayan katı malzeme arasındaki ısı düşüşünün az olması nedeniyle büyük gerilme dorukları oluşmaz. Anılan kaynak işlemlerinin yaydıkları ısı miktarı

$$Q = 0,24 \cdot U \cdot t$$

denklemini uyarınca kaynak akım şiddetine (I) ve kaynak gerilimine (U) bağlıdır. Burada

Q cal

U Volt

I Amper

t saniye'dir.

Isı miktarı (Q) ne kadar büyük olursa kendini çekmelerde o kadar büyük olur. Kendini çekmelerin büyüklüğü için ölçek olarak $\frac{U.I}{V}$ ifadesinden elde edilen katsayı kullanılmaktadır. Burada V kaynak hızıdır. Alüminyum alaşımlarının ısı iletkenlikleri, saf alüminyuma oranla yaklaşık olarak % 60'tır. Bu yüzden kaynak için gereken ısı miktarı da düşmektedir. Bu da çekme ve çarpılmaların nispeten daha az olmasına neden olur. Alüminyum alaşımları arasında bunların büyüklükleri hemen hemen aynı olmakla birlikte oda sıcaklığındaki ayrı akma dayanımlarından dolayı kalıntı gerilmeler farklıdır. Alüminyum, çeliğe göre ısının etkisinde başka bir davranış göstermektedir. Dolayısıyla alüminyumda genel ve yerel deformasyon fazlalıkları da daha büyüktür. Bunlar üretim fabrikaları için çok önemlidir. Çünkü sonradan büyük zaman kaybına ve masraflara neden olan doğrultma ve düzeltme işlemlerinin yapılması zorunlu olabilir. Bu konuda özel bir uzmanlık alanı olduğundan, söz konusu işlemler bilinçli olarak ve özenle sürdürülmelidir. Aksi halde malzeme ve konstrüksiyon tahrip edilerek kullanılmaz duruma gelebilir.

Alüminyum ve alaşımlarının kaynak kabiliyetini etkileyen faktörler arasında en önemlilerinden biride, alüminyumun oksijene karşı aşırı affinitesinden dolayı, yüzeyinin havada kısa sürede bir oksit tabakası (Al_2O_3) ile örtülmesidir. Bu tabakanın ergime derecesi yüksektir (2050 °C) ve elektiriksel izolatör etkisi gösterir.

7. Raylı Taşıt İmalatında Kullanılan Kaynak

Yöntemleri :

7.I. Kaynak Yöntemi Seçiminde Kriterler :

Kaynak yöntemleri için uygulama sınırlarının saptanması ve daha sonra değiştirilmesi sıkça görülen bir durumdur.

Bu değişikliğin nedeni, zaman süreci içinde teknik ve ekonomik gelişmelere paralel "uygun yöntem" tanımının da değişmesidir.

Bir birleştirme işleminin herhangi bir yöntemle yapılabilmesi aşamasına gelmeden, ön hazırlıklar ve koşullar, malzeme, eldeki kaynak cihazları, kaynakçı potansiyeli, gerekli yardımcı tertibat ve donatılar gibi etkenlerin iyi tanınması, vazgeçilmez ön şartlar olarak gerekli bulunmaktadır.

Genel olarak, seçilen bir yöntem ile birleşme kalitesinde daha iyi sonuçlara ulaşılması durumlarında ekonomik koşullara da uyum sağlanıyorsa, bu yöntem "uygun yöntem" olarak adlandırılır. Birleşme bölgesinin çok değişik zorlama koşullarına sahip bulunması veya insan emniyeti faktörünün birinci derecede önemli olması durumlarında ise, bir istisna olarak, sadece ön görülen dikiş kalitesine göre yöntem seçimine gidilmelidir.

Ergitme esaslı kaynak yöntemlerinde bir çok oluşumlar birbirine benzer şekilde ortaya çıkmaktadır. İşlem sıcaklıklarının, ergitme sıcaklıklarının üstünde olması, malzeme içerikleri ile ortamı çevreleyen gazlar arasında kimyasal bağlar oluşum eğilimini arttırmaktadır. Bu nedenle, yüksek sıcaklıklarda, örneğin çeliklerde 800 °C'ın üstünde, mutlak bir koruyucu gaz gereği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ergiyik metalsel banyonun korunmasında, ortam gazlarına karşı alınması gereken önlemler iki aşamada tamamlanmaktadır.

a. Ergiyik metalsel banyonun ortam gazlarına karşı korunması ve kaynak bölgesinin sıcaklığının çok fazla yükseltilmesinden kaçınılması

b. Ergiyik metalsel banyoya nüfuz etmiş gazların mümkün

oranda giderilmesi.

Uygulamalardaki yöntemlerde koruyucu gaz,toz,örtü,öz vb. ilave malzemelerle bu koşullar,çok iyi,iyi yada yeterli olarak tanımlanabilecek seviyelerde sağlandığı gözlenmektedir.

Metalsel malzemeler kaynak işlemi ile biçimlendirilmeye aynı seviyede yatkın bulunmamaktadırlar. Kaynak kabiliyeti olarak tanımlanan bu teknolojik kavram,bir birleştirme veya dolgu işleminde seçilen malzeme,uygulanan yöntem ve konstrüksiyon ile kalınlık faktörlerinin bir arada düşünülmesiyle anlam kazanmaktadır.

Bir malzemenin kaynak kabiliyetinin yüksek olduğu ifadesinden,o malzemenin ön görülen yöntem ile,herhangi bir önlem almadan tasarlanmış konstrüksiyona uygulanabilmesi anlaşılmaktadır. Elde edilen kaynak dikişinin ise amaçlanan kalite seviyesinde olması ön şart olarak gerekmektedir.

Malzemenin kaynak işlemindeki tutumu,kimyasal bileşimi, üretim metodu,üretim ve daha sonraki aşamalarda görmüş olduğu işlemlerin etkilerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Raylı taşıtlarda birleştirmeler için önerilen kaynak yöntemleri tablo 7 'de gösterilmiştir. Raylı taşıt yapısında uygulamaların % 90'ında koruyucu gaz kaynağı pay sahibi bulunmaktadır. Uygulamalarda genellikle çekme dayanımı 370-520 N/mm² aralığında alaşımsız çeliklerden sac ve profiller, 1-30 mm kalınlık aralığında (genellikle 6-16mm) kullanılmaktadır. Sac ve profiller birim elemanlar olarak kaynak edilerek,daha sonra tabandan başlanarak kaynak birleştirmelerle,hacımsal üniteler haline getirilir. Bu yapılarda,tavan,yanlar ve çevresel yüzeyler beraberce taşıyıcı elemanlar olup,birleştirmelerde dövme ve döküm parçalar da bulunmaktadır.

İşlemlerde yapım türüne uyarlanmış MAG cihaz ve donatımlarından yararlanılır. Çalışma bölgesi 12-26 m aralığındadır. Kısa dikişlerde elle,uzun dikişlerde mekanik kumanda sistemleri kullanılır. Raylı taşıtlarda,hafif metal,

Vagon Yapımı	G	E	WIG	MAG	MIG	TA	D
şase-boyuna,enine ve üst kirişler		(x)		x			
üst gövde-kafes,saç, tavan				x			
sürgülü kapı,kapak-Al-					x		
dönel dingil çerçevesi (boji)		(x)		x			
kazan,kazan vagonu				x		x	
diğer parçalar				x			
tampon				x			
aks yatağı kutusu					x		
konteyner							
taban grupları				x			
yan cidarlar				x			
Lokomotif Yapımı							
üst şase		(x)		x			
gövde				x			
iç kafes,takviyeler				x			
gövde kaplama				x			
tavan				x	x		
tahrik dingili şasesi				x			

Tablo 7 Raylı taşıt yapılarında uygun kaynak yöntemleri
(2I)

paslanmaz elik,sert Mn-eliği ve sfero döküm parça birleştirmelerinde,ince kesitlerde WIG-,relatif kalın kesitlerde MIG yöntemi uygulanması uygundur. Taşıt yapımında E-ynte - mide kullanılma alanına sahip bulunmakta,bu tercihler konumsal kolaylık ve alaşımlı malzemelerde kolay bileşim ilave malzeme seçimi olanağına dayanmaktadır. MAGC yöntemi ile birleştirme bölgelerinde,yüksek dinamik zorlamalar karşısında,özellikle kritik yük taşıma bölgesi kök pasoya rastlamasında,yeterli dayanım öngörülmesi durumlarında, karışım gazlı koruyucu gaz kaynağı ve daha uygun şekli olarak da MAGCI yöntemi önerilmektedir.

7.2. Raylı Taşıtlarda Uygulanan Kaynak Yöntemleri :

Kaynaklı imalat için çok geniş uygulama alanına sahip bulunan raylı taşıt imalatında yararlanılan başlıca kaynak yöntemleri şunlardır :

1. Örtülü elektrodlarla kaynak
2. Gaz ergitme kaynağı
3. Gaz altı kaynak yöntemleri
  - a. MIG-MAG
  - b. TIG-WIG
4. Toz altı kaynak yöntemi
5. Direnç kaynakları
  - a. Nokta   b. Dikiş   c. Alın
6. Saplama kaynağı
7. Plazma ile kesme
8. Laser ışınları ile kaynak
9. Robot kaynağı

7.2.1. Örtülü Elektrodlarla Kaynak :

Elektrik ark kaynağı, iki kutup arasında oluşan arkın ısı membaı olarak ana ve ilave malzemeyi ergitmesi şeklinde tanımlanabilir.

Ark esaslı uygulamalarda,ark oluşturulmasında kullanılan ve elektrod olarak adlandırılan elemanlar,ergiyerek metalsel banyoya göçme durumlarında ergiyen elektrod olarak tanımlanmakta,bunlar yöntemlere bağlı olarak çıplak,örtülü, özlü,örgülü,çubuk veya band şeklinde olabilmektedir.

Sadece ark oluşumuna katkıda bulunan ergimeyen elekt - rodlar ise karbon, volfram ve alaşımlı volfram elektrodlar olarak adlandırılabilirler.

Elektrik ark kaynağında, gerek ark ortamının ve gerekse kaynak bölgesinin korunmasının sağlanması amacı ile alınan önlemler ve kullanılan elektrod türleri, uygulamalarda yöntemlerin adlandırılmasını da ortaya çıkarmaktadır.

Elle örtülü elektrodla elektrik ark kaynağında ise ark metalsel elektrod ile parça arasında yanmakta, kaynak banyosunun oluşmasında her ikisinin de payı bulunmaktadır.

Kaynak arkında erimenin meydana gelmesi :

Örtülü elektrod ile yapılan metal ark kaynağında ark kaynak elektrodu ile parça arasında yanar. Arkın olduğu elektrodun ucunda ve arkın iş parçasına dokunduğu yerde yüksek elektrik direnci ortadan kalkar. Bundan ötürü elektrodun ucu erir ve parçanın belirli bir kısmında bu erimeye katılır. Böylece kaynak banyosu meydana gelir ve eriyen elektrod malzemesi buraya damlalar halinde geçer. Arkın teşkili sırasında elektroddan eriyen damlaların iri taneli, orta taneli veya ince taneli olması elektrodun örtüsüne bağlıdır.

Bu metodun çok kullanılır olmasının nedenleri :

1. Elastikliği
2. Her yerde ve her pozisyonda kullanılabilmesi
3. Hemen her metal için uygun örtülü elektrodun bulunabilmesidir. Fakat verimlilik, ekonomiklik yönünden metodun sakıncaları vardır.

Bu sakıncaları şu maddelerle özetleyebiliriz :

1. Sap kayıplarından kaçınılamamaktadır.
2. Kullanılmış elektrod sapını atmak ve penseye yeni bir elektrod takmak için ark söndürülmekte ve zaman kaybolmaktadır.
3. Elektrodların taşıdıkları akım sınırlı olmaktadır.
4. Elektrod boyutlarında bir sınırlama söz konusudur.

Elektrodların daha uzun olması halinde kaynakçı kaynak banyosuna hakim olamaz ve dikiş bozulur.

5. Sıcak hava koşullarında, kaynakçının kullanabileceği elektrod çapı sınırlı olmaktadır.

6. Bu metoddan arzulanan neticenin elde edilebilmesi tamamen kaynakçının ustalığına ve maharetine kalmıştır.

7.2. 2. Gaz Ergitme Kaynağı :

Gaz ergitme kaynağında,kaynak dikişinin oluşturulması için gerekli ısının,kaynak alevinden transfer edilmesi esassından yararlanılır. Kaynak alevi ise oksijen-yanıcı gaz çok nadir olarak da hava-yanıcı gaz karışımlarından oluşturulur. İşlemlerde kullanılan oksijenin yüksek saflıkta olması gerekmektedir.

7.2. 3. Gaz Altı Kaynak Yöntemleri

a. Metal Inert Gas MIG : Bu yöntemde kaynak dikişi sürekli olarak ergiyen kaynak teli ile ergiyen ana malzemeden oluşur. Dikişin biçim ve boyutları,ark gücü,kaynak tellinin ergime oranı ve ana malzemenin fiziksel özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkar.

MIG kaynağında ark,argon veya karışım gazlarından oluşturulan koruyucu bir ortamda yanmaktadır.

Yöntemin üstün yönleri olarak,yüksek ergime verimi ve nüfuziyet derinliklerine ulaşılması,relatif büyük devrede kalma,kaynak hızlarının büyüklüğü,sıçrama ve yanma kayıplarının küçüklüğü,gaz hatalarına karşı emniyet ve yeterli dayanım olarak sayılabilir.

Yöntemin özelliğinden gelen yüksek akım yüklenebilirliği,yüksek bir ergime verimi ile çalışılma olanağı vermek-te,dolayısıyla yüksek nüfuziyet derinliği ile yüksek kaynak hızlarına ulaşılmaktadır.

Kaynak cihaz ve donatımları için bakım gerekmesi,koruyucu gazların maliyete etkilemesi,yoğun ark ışın demetinin görünmesi de dezavantajlı yönleridir.

b. Metal Aktiv Gas MAG : Bu yöntemde, koruyucu gaz olarak CO_2 veya bununla birlikte O_2 ve Ar kullanılmaktadır. Elektrik arkı ergiyen kaynak teli ile iş parçası arasında oluşmaktadır.

Ergiyen elektrodla karbondioksit gazı altında kaynak yöntemi MAG son senelerde gittikçe önem kazanmaya başlamıştır.

TIG ve MIG kaynaklarında kullanılan argon gazının pahalı olması dolayısı ile daha ucuza elde edilen gazların kullanılmasına gidilmiş ve karbondioksit gazı enteresan bir hale gelmiştir.

- Yüksek ergime hızı
- Derin nüfuziyet
- Kaynak işleminin kolaylığı
- İnce saçlarda deformasyona sebebiyet vermemesi
- Her pozisyonda kullanabilme rahatlığı
- Malzemeden ve işçilikten tasarruf sağlaması nedeni ile geniş bir uygulama alanı bulmuştur.

MAG kaynağının MIG kaynağına olan üstünlükleri :

- a. Karbondioksit gazı argon gazına göre daha ucuzdur.
- b. Aynı hacımlı tüplere argona göre takriben üç misli daha fazla karbondioksit konur.
- c. MAG kaynağında daha derin nüfuziyet sağlanır

MAG kaynağının Tozaltı kaynağına olan üstünlükleri :

- a. Tozaltı kaynağında kullanılan kaynak tozu rutubet çektiğinden kaynak dikişi hidrojen gazı absorbe eder.
- b. Kaynak yerini, kaynakçı tozaltı kaynağına nazaran daha iyi görür.
- c. Tozaltı kaynağında, dikişe eriyerek bir miktar hidrojen geçer. MAG kaynağında böyle bir sorun yoktur.
- d. Tozaltı kaynağında pahalı ve çeşitli kaynak tozları kullanılır. MAG kaynağında ise toza ihtiyaç olmadığı gibi karbondioksit de tozdan daha ucuzdur.
- e. MAG kaynağı daha derin nüfuziyet verir.

C. Wolfram (Tungsten) Inert Gas WIG (TIG) :

Uygulamada ark, ergimeyen bir wolfram elektrod ile iş parçası arasında oluşturulmaktadır.

Yöntemin uygulanmasında ark ortamı ve metalsel kaynak banyosu bir soy gaz ile korunmaktadır. Helyum veya argon gazları nötr gazlar olduklarından, ortamda oksidasyon veya nitrür oluşumu gibi istenmeyen durumların ortaya çıkması önlenmektedir. İşlem süreci boyunca, korunan basınç farkı ile, atmosfer gazlarının ortamdaki uzak tutulması sağlanmaktadır.

7.2. 4. Tozaltı Kaynak Yöntemi :

Tozaltı kaynağının karakteristik özellikleri, kaynak süreci boyunca arkın örtülü bir ortam içinde oluşumu, işlemin sürekliliği, yüksek ergime verimi, kaynak dikiş kalitesinin yüksekliği ve uygulamada işlem parametreleri yönünden oldukça geniş bir çalışma serbestliğine sahip bulunduğu şeklinde belirtilebilir.

İşlemden, ergiyen çıplak bir elektrod, tozla örtülü bir ortamda ana parça ile ark oluşturarak yanmaktadır.

Yöntemin Avantajları :

a. Kaynak parametreleri uygun seçildiği ve doğru çalışma şekli yapıldığında çok güzel görünümlü ve hatasız kaynak dikişleri elde edilir.

b. Ark, devamlı şekilde bir toz yığını altında teşekkül ettiği için arkı korumak için tedbir almak ve zararlı ışıklardan müteessir olmak söz konusu değildir.

c. Yöntemin derine işleme kabiliyeti olduğu için daha dar kaynak ağızları kullanılabilir. Bu ise daha az işçilik ve daha az masraf demektir.

d. Sıçrama sorunu yoktur.

e. Yüksek ergitme hızlarına sahip ve hızlı kaynak

uygulamalarına elverişlidir.

f. Kaynak tozunu, kaynak dikişinin mekanik özelliklerini etkileyecek şekilde alaşımlandırmak mümkündür.

g. Açık havada kaynak yapıldığında rüzgarın etkisi, diğer yöntemlere göre daha azdır.

h. Tam otomatik uygulamalar için olduğu kadar elle uygulamalar için de kullanılabilir.

ı. Kaynak esnasında zararlı metal tozları ve duman çıkmaz.

Yöntemin Dezavantajları

a. Tesis masrafı fazladır.

b. Kaynak tozunun yayılması ve toplanması ve elenmesi çoğu hallerde ilave bir ekipmana ihtiyaç gösterir.

c. Her pozisyonda kaynağa elverişli değildir.

d. Yüksek ergime neticesinde kaynak bölgesinde ve ısı geçiş bölgelerinde yapı bozulmaları olabilir.

e. Kaynak tozu iyi korunamadığı durumlarda kaynak dikişinde hataların olma ihtimali fazlalaşır.

f. Kaynak dikişinde istenen akma limiti sağlanamayabilir (bu durumda özlü tel veya çok pasolu kaynak tercih edilir).

Diğer Yöntemler

5. Direnç kaynağı

6. Saplama kaynağı

7. Plazma ile kesme

8. Laser ışınları ile kesme : Bu yöntemde yatırım maliyetlerinin çok fazla olması (yaklaşık 1.100 000 DM) kullanımını oldukça düşündürmektedir.

9. Robot kaynağı

8. Demiryolu Taşıtlarının Konstrüksiyonlarında

Kaynak Deformasyonları :

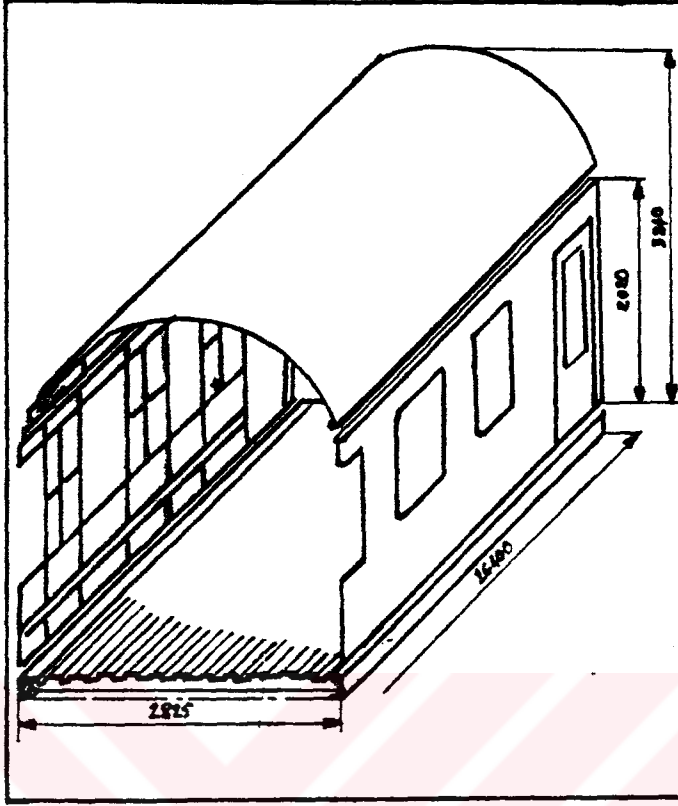
Demiryolu taşıyıcılarında çatı, yan ve ön duvarlar diğer taşıyıcı araçlarda olduğu gibi metal plakaların birleştirilmesiyle oluşur. Gövde konstrüksiyonu metal plakaların tipik montajı şeklindedir. Gövde, Zprofilleri ve 2,5-3mm kalınlığındaki hafif köşe profillerinden yapılır. Kaplama metal plaka kalınlığı 1,5-2,5 mm'dir. Vagon gövdesinin yapısı (ön duvarsız) vagonun ana boyutlarıyla birlikte şekil

2I 'de gösterilmiştir. Daha küçük gövde ve metal plaka bölgelerinin montajı için bağlama tertibatıyla uç uca eklenerek nokta kaynağı ve dolgu kaynağı ile hazır edilir. Küçük parçaların kaynakla birleştirilmesinde kaynak deformasyonları ve boyutsal değişiklikler olur. Bu sadece vagonların görünüşlerine değil aynı zamanda üretiminde etki eder.

İmalat sırasında boyutsal değişimler tümseklik, eğrilik, pürüzlülük ve kıvrılmalar şeklinde olabilir. Bunlarda üst sınır gözönünde bulundurulmalıdır. Optimum kaynak sıraları ve birleştirilen parçaların uygun kaynak sıralarına göre sıralandırılmaları sağlanmalıdır. Herbir montajın özel deformasyon dönemi vardır. Başlangıç noktası olan imalat safhasında yapısal ve teknolojik olarak istenmeyen ölçülerin bilinmesi için deformasyonların yön ve büyüklüğünün bilinmesi gerekir. Demiryolu taşıtlarında düz metal plakaların montajında statik ölçmenin ana prensibi tecrübe yapılarak rapor edilmesidir. Konstrüktör, ana montajın birleşme noktalarının ve birleştirme toleranslarının nominal boyutlarla uyum içinde olmasını istemelidir.

8.I. Montaj Sırasında Boyut Değişimi ve Fiziksel Esas:

Bir metalik çubuk önce ısıtılıp sonra da ilk başlangıçtaki sıcaklığına kadar soğutulursa, düzgün serbest bir uzama ve kendini çekme meydana gelir. Uzama ve kendini çekme

Şekil 2I Vago gövdesinin yapısı ve ana boyutları

miktarı aynıdır. Bu fiziksel kural, yalnız hacimsel bakımdan serbest hareket edebilen ve düzenli ısıtılıp soğuyan parçalar için geçerlidir. Diğer taraftan böyle bir ideal durum kaynak sırasında söz konusu olmadığından, kendini çekme ve büzülme problemleri ortaya çıkar.

(1) boyundaki metalik bir çubuk ısıtıldıktan sonra (Δl) kadar serbest uzar ve soğuması sırasında da bu durum tespit edilirse, çubukta çekme zorlamaları meydana gelir.

Çubuk, çekme zorlaması altında, soğuduğu zaman yani ilk sıcaklığına eriştiği zaman (Δl) boyu kadar uzamış olur. Çubukta oluşan bu çekme zorlamaları, sünek malzemede akma sınırını aştığı zaman, plastik alanda uzama ve büzülme meydana getirir. Kopma mukavemetini aştığında da çatlama ve kırılma oluşur. Gevrek malzemede ise, parça şekil değiştirmeden kırılır.

Kaynak esnasında meydana gelen ısı gerilmeler düzgün olmayan soğuma nedeniyle konstrüksiyonda basma kuvvetleri oluşturur. Konstrüksiyonun rijitliğine göre, bu basma kuvvetleri bir takım çarpılmalar ve kabarmalar meydana getirir.

Burkilmaya karşı rijitlik derecesi, konstrüksiyonun formuna bağlı olduğu gibi, özellikle saç konstrüksiyonlarında tespit derecesine de bağlıdır. Düzgün olmayan haller çarpılmaya karşı rijitliği düşürür. Bunun içinde ince saç konstrüksiyonlarda burkulma mukavemetini yükseltecek bazı takviyeler konur. Düşük derecedeki bir rijitlik, soğuma sırasında büyük çarpılmalara sebep olur.

8.2. Raylı Taşıtlarda Kullanılan Parçalarda Oluşabilecek Çekme ve Çarpılma Çeşitleri :

Enine Çekme : Parçada kaynak dikişine dik yani X eksenini boyunca meydana gelen kendini çekmedir.

Boylamasına Çekme : Parçanın, kaynak dikiş yönünde yani Yekseni boyunca kendini çekmesidir.

Açısal Çarpılma : Enine çekmenin özel bir şekli olup, parçanın ilk başlangıç durumuna göre kendisini bir (α) açısı kadar çekmesidir.

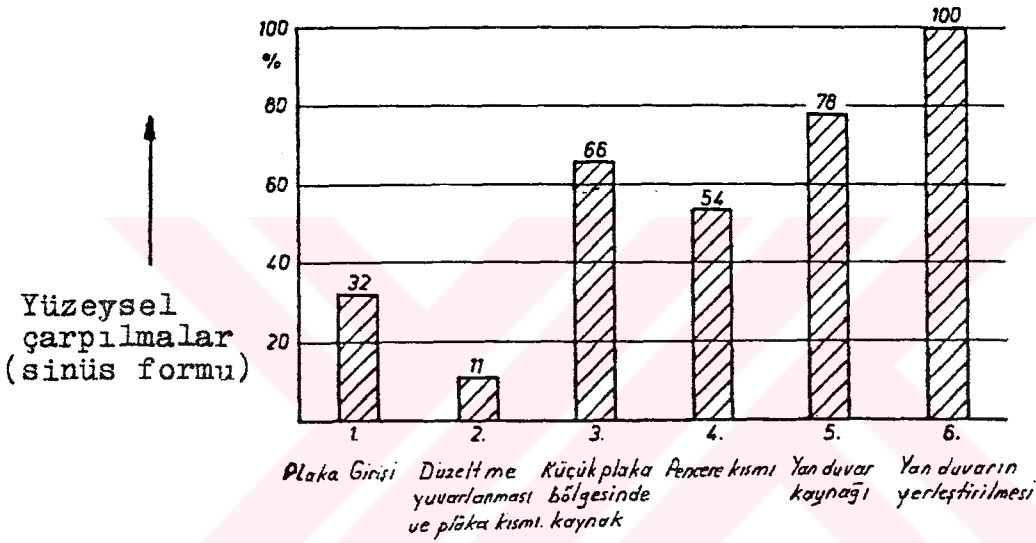
Kalınlık Çekmesi : Parçanın kendisini kalınlığı yani Z eksenini boyunca çekmesidir. Çok küçük olduğu için uygulamada büyük bir önem taşımaz.

Kaynak işlemi sırasındaki oluşan kaynak gerilmelerinin çarpılmaların ve kendini çekmelerin meydana gelmesine etkiyen başlıca üç ana faktör vardır. Bunlar ısıtma veya tavlama gerilmeleri, konstrüksiyonun rijitliği ve malzemenin metalurjik özellikleridir.

Bir parçanın bölgesel olarak ısıtılması sırasında uzamanın sınırlandırılması ile oluşan gerilmelere ısıtma gerilmeleri denir ve bu da şu faktörlere bağlıdır. Sıcaklık farkı, kaynak hızı, özgül ısı, ısı iletme kabiliyeti, ısıl uzama katsayısı, elastiklik modülü, parçanın hacmi ve formu.

8.3. Montaj Sırasında Oluşan Kaynak Deformasyonları:

Yan duvarın dış kaplamasındaki deformasyonlar, bozulmalar ve sinüs eğrisi görünümündeki pürüzler aynı zamanda bölgesel toplanmalar imalatındaki kalitenin derecesini anlamakta bize rehberlik eder. Kaynak deformasyonları üretimde metal plakaları ve gövdede dikiş yerlerinin büzülme uzunluklarının değeri, plakadaki pürüzler ve basma gerilmesi açıkça gösterilmelidir.

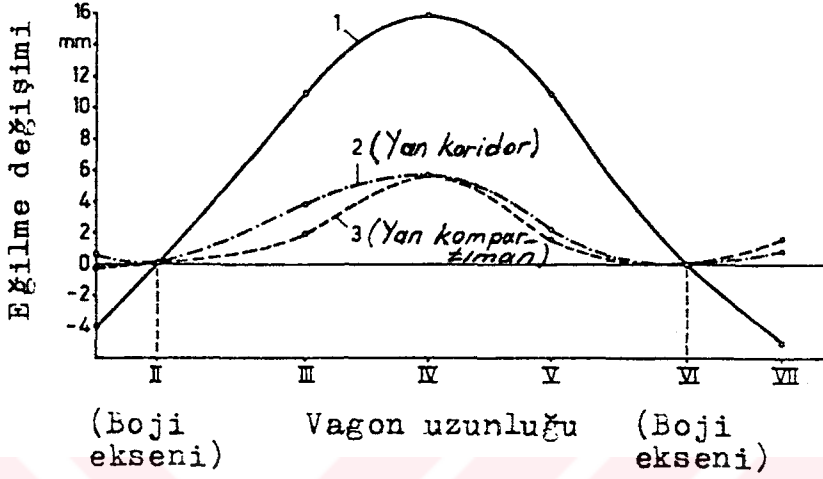

Şekil 22 : Montaj sırasında oluşan pürüzlülüğün gelişmesi

Montaj sırasında bozulmalar ve pürüzlülüğün gelişmesi şekil 22 'de gösterilmiştir. Küçük plakaların kaynak dikiş yüzleri önemli pürüzlerin ortaya çıkmasını arttırır ve bunun için uygun ölçülerin verilmesi gereklidir. Çerçeve bölgelerinde ve gövde çerçevesinde dikiş bölgelerinin yeri değiştirilerek yüzey pürüzlenmeleri azaltır.

Metal plaka kaplamadaki pürüzlülük vagonun ideal şeklinde olan sapmalar kadar iyidir. Özellikle boyutsal sapmalarda meydana gelebilecek değişiklikler düzeltilerek vagonla boji arasında olabilecek çökmeyi önleriz. Vagonun

yerleştirilmesinin başlangıç ve bitiminden sonra uzunlamasına eğilme dağılımı şekil 23 'de gösterilmiştir.

Şekil 23 : Montajın başlangıç ve bitiminden sonra uzunlamasına eğilme dağılımı (I-montajdan önce 2 ve 3 - düzeltme tavlamasından sonra)

Ön duvar ve çatı üzerinde kaynak ve birleştirmelerle birlikte vagon altında yapılan birleştirmeler, yan duvarların dış hatlarla hemen hemen aynı yapılması teknolojinin ana problemlerindendir. Vagon gövdesine yapılan düzeltme tavlamasından sonra metal levhaların ortalama gerilme kuvveti değiştirilip basma gerilmesi ve pürüzlenme çoğunlukla önlenir. Özellikle çatı bölgesindeki doğrultma tavlamasında ön dağılma kaybında sonuca varmak için efektif kıvrılma anında prova yapılmalıdır. Bu işlem vagonun tam ortasında yan duvarın sehimlenmesi ve çatının eğilme miktarı birlikte bulunur.

8.4. Kaynak Sırası ve Deformasyon :

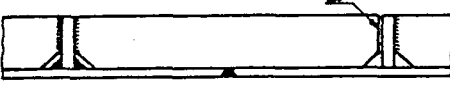
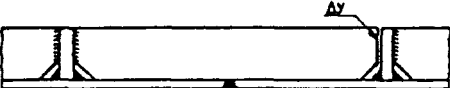
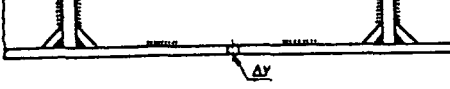
Özellikle uygun kaynak sıralarının araştırılması montajın ve vagon gövdesinin deformasyonu için önemlidir. Kaynak sırasının uygun bir şekilde seçilmesiyle bazı bölgelerde oluşabilecek bozulmalar ve sinüzoidal pürüzlenmeleri azaltabilir. Şekil 24'de iskelet plakası için çeşitli kaynak sıraları ile ilgili örnekler gösterilmiştir.

1. durum : İdeal ve savunulabilir kaynak sırasıdır. Bileşik metal plakalarında, iskelet bileşimlerinde uygulanabilir

2. durum : Daha genel ve bilinen kaynak sırasıdır.

3. durum : Hernekadar farklı ise de burada küçük dalgalanma pürüzlülüğü, yüksek bir basma sıkıştırması ile tamamen uzaklaştırılabilir.

4. ve 5. durum : Pratik olmadıklarından uygulanmaması daha iyidir. (13)

Kaynak sırası	Çarpılma	Gerilme	Düzeltilme olanağı
1.	Yok	Yok	Gerekli değil
2.	Boyuna var	Saçta düşük basma gerilme	Mümkün
3.	Küçük	Saç kesitinde yüksek basma gerilme	Mümkün değil
4.	Yok	Saçta yüksek çekme gerilme	Gerekli değil
5.	Yok	Saçta yüksek çekme gerilme	Gerekli değil

Şekil 24 : Vagon iskelet plakası montajında çeşitli kaynak sıraları ile ilgili örnekler.

9. Raylı Araç Konstrüksiyonları :

Raylı araçlarda malzeme kullanımı aşağıda sözü edilen yapım elemanlarına göre ayırt edilmektedir : (8)

a. Yük taşımayan yapım elemanları örnek olarak duvar ve tavan kaplamaları, döşeme, süs çatıları, kollar ve benzeri.

b. Kendini taşıyan yapım elemanları örnek olarak su ve yakıt tankları, basınç tankları, kapılar, koltuk, yüklükler, sürmeli yan duvarlar.

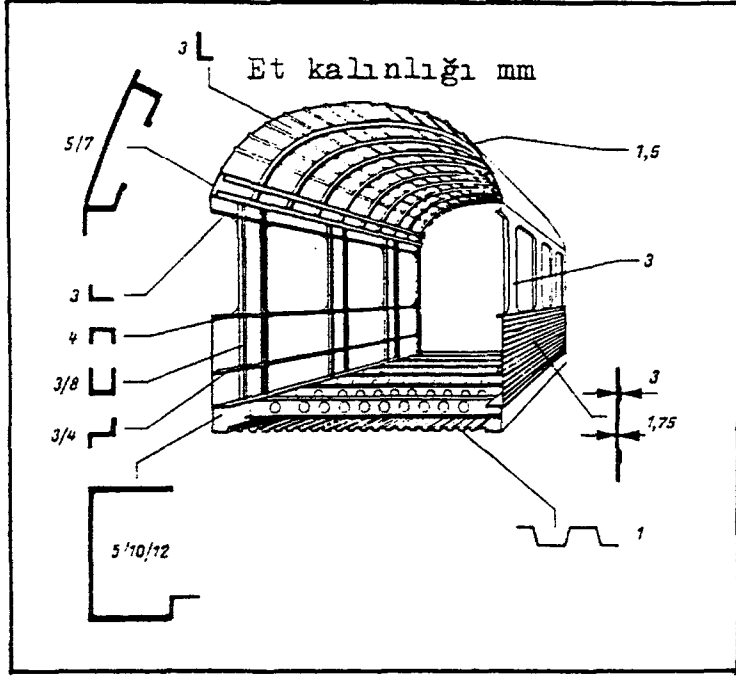
c. Yük taşıyıcı yapım elemanları örnek olarak bojiler, yolcu ve yük vagonlarının bojileri, lokomotiflerin şasileri, yolcu ve yük vagonlarının kasaları.

Yük taşıyıcı yapım elemanlarında, özellikle yolcu vagonlarına ait alanlarda iki yapım türü ayırt edilir :

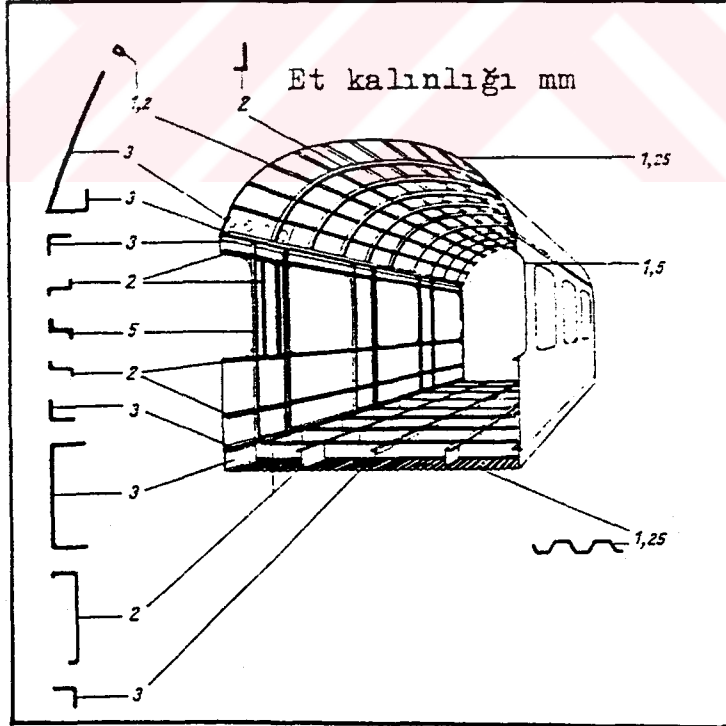
A. Klasik Yapı Biçimi :

Bu tür konstrüksiyonlarda taşıyıcı sistemi boyuna ve enine kirişler oluşturur. Burada (kutu) tipi yan duvarlar yükleri anılan kirişlerle birlikte taşırlar. Şekil 25'de böyle bir yapım türüne, yani şehir içi ve kısa mesafeli şehirler arası taşıma sistemine ait alüminyum iskeletli vagon gösterilmiştir. İskelet (karkas) yapımında sertleş - tirilebilen AlMgSi I ekstrüzyon profilleri kullanılmıştır.

Söz konusu alüminyum konstrüksiyonunda 164 kg/m, şekil 26 'deki tamamen benzeri bir çelik iskeletli vagona ise dayanım hesaplarının gereği izin verilebilir en ince profiller kullanılmış olmasına rağmen, ancak 273 kg/m'lik bir ağırlık elde edilmiştir. Diğer bir deyişle söz konusu raylı taşıma sistemine ait alüminyum iskeletli vagona çelik vagonunkine oranla % 60'lık bir ağırlık tasarrufu sağlanmıştır. (9)

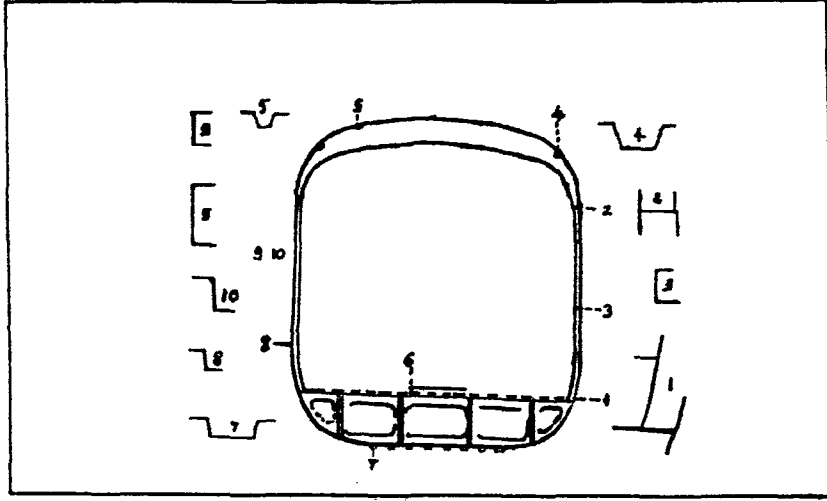

Şekil 25 : Şehir içi ve kısa mesafeli şehirler arası raylı taşıma sistemine ait Al iskeletli vagon 164kg/m

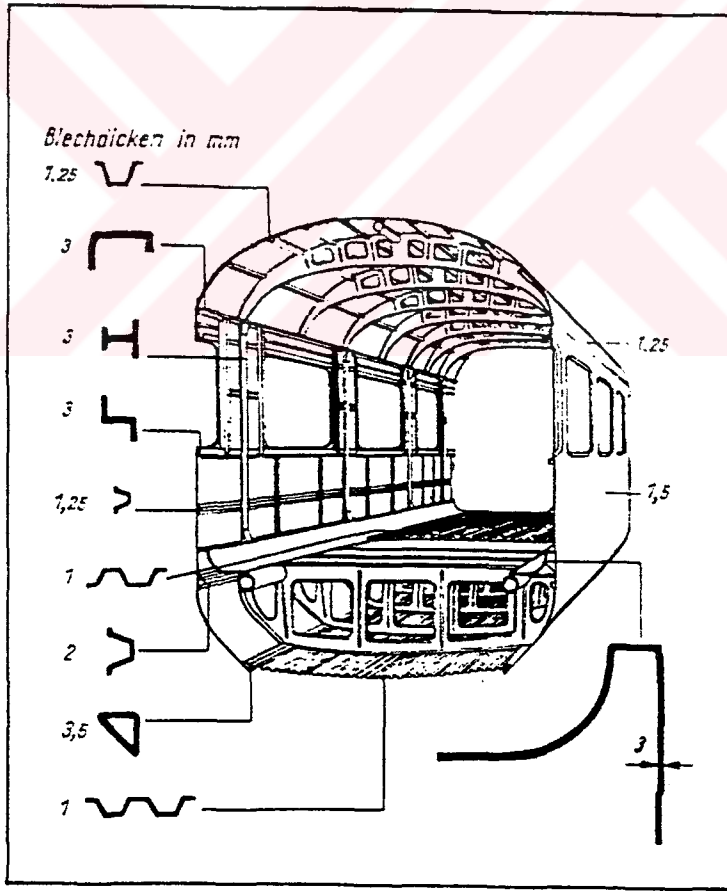

Şekil 26 : Şehir içi ve kısa mesafeli şehirler arası taşıma sistemine ait çelik iskeletli vagon 273 kg/m

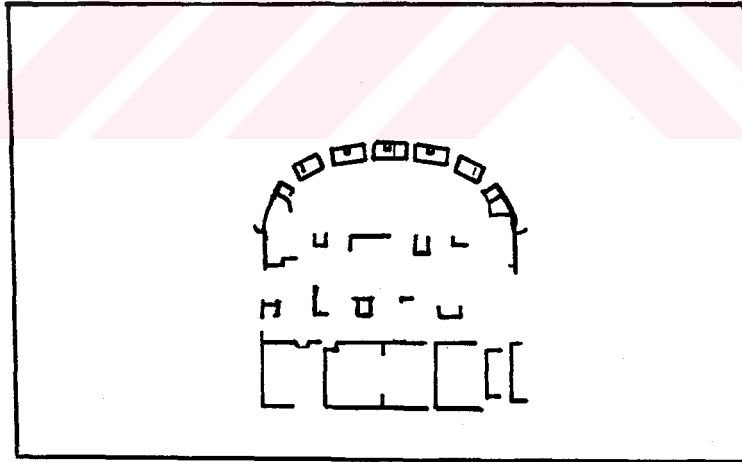

Şekil28 : Almanya Demiryolları için geliştirilen bir TEE yürütücü raylı araç gövde konstrüksiyonunun gösterimi

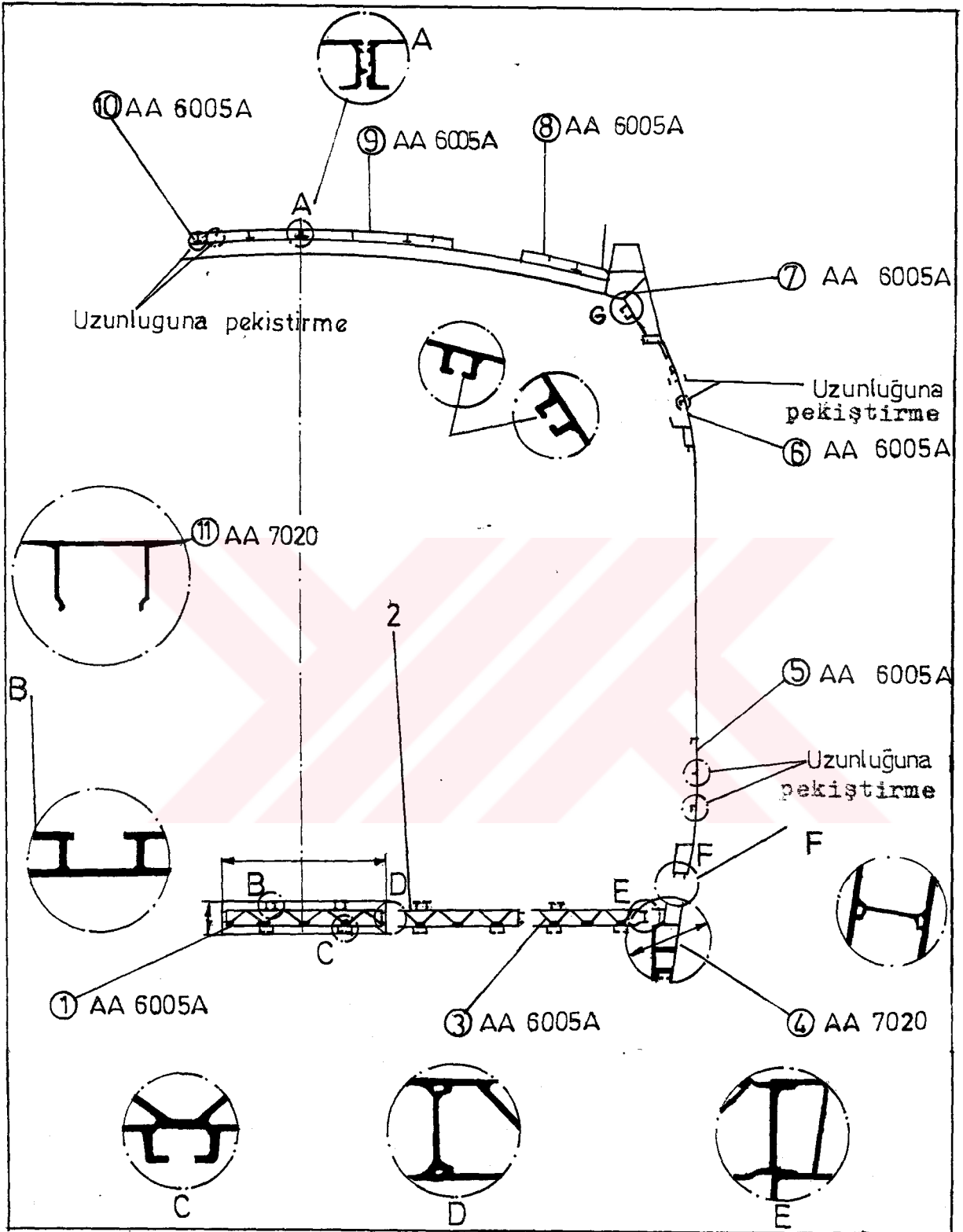
Şekil 29: Çelik profillerden yapılmış hız vagonu

Aşağıda daha başka biçimdeki ekstrüzyon profillerinden yani özel olarak raylı araçların yapımında kullanılmak üzere geliştirilmiş olanlardan sözedilecektir. Şekil 30 'da şehir içi toplu taşıma sistemlerine (metro trenlerine) ait alüminyum iskeletli vagona kullanılan değişik ekstrüzyon için kaynaklı alüminyum konstrüksiyonu olarak hafif yapı biçiminin daha da geliştirilmiştir. Böyle bir uygulama sonucunda iki vagonlu bir trende çelik vagonlu treninkine oranla 11 tonluk bir ağırlık tasarrufu sağlanmıştır. Burada ekstrüzyon işlemiyle elde edilen kaynak ağızlı hemen hemen ideal profil şekilleri kullanılmıştır. Böylece üretimde maliyeti arttıran bir faktör olarak addedilen kaynak ağızlarının hazırlanmasına gerek kalmamıştır. Söz konusu alüminyum vagon iskeleti 80 t'luk bir tampon (toslama) darbesi şeklinde etkiyen zorlamalara dayanıklı olarak hesaplanıp tasarlanmıştır.

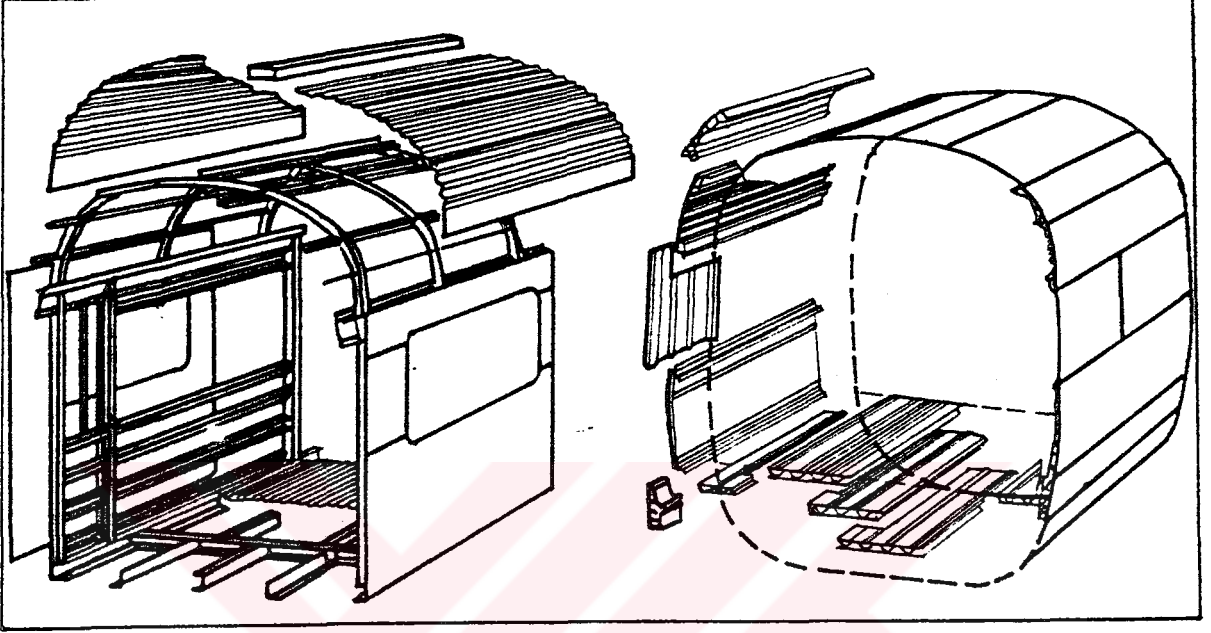
Şekil 30 : Şehir içi toplu taşıma sistemlerine (metro trenlerine) ait alüminyum iskeletli vagona kullanılan değişik ekstrüzyon profillerinin gösterimi

Şekil 31 'de alüminyum dizaynı bir vagon gövdesinin detay resmi gösterilmiştir.

Şekil 3I : Alüminyum dizaynı bir vagon gövdesinin
detay resmi

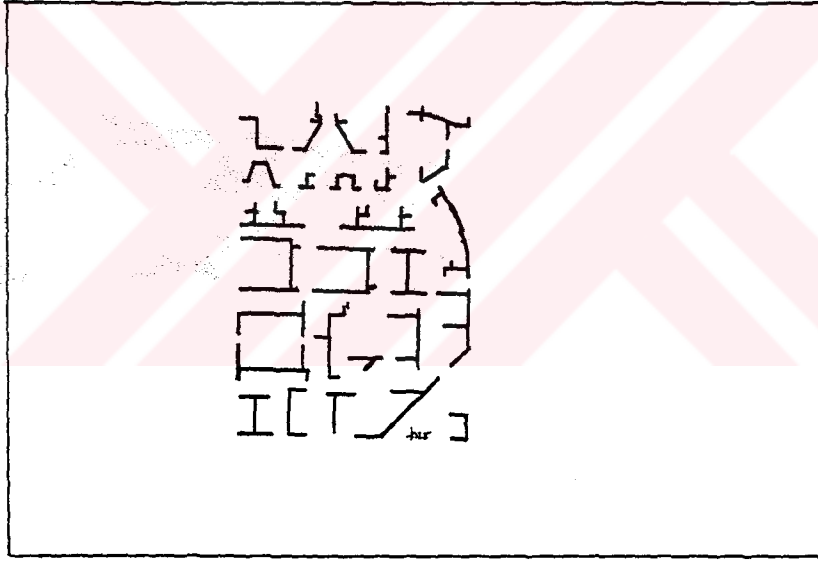
Şekil 32 'de çelik plakalardan dizayn edilmiş bir vagon ve tamamı Al'dan dizayn edilmiş bir vagonun kesiti gösterilmiştir.

Şekil 32: Çelik plakalardan dizayn edilmiş bir vagon ve tamamı Al'dan dizayn edilmiş vagon kesitleri

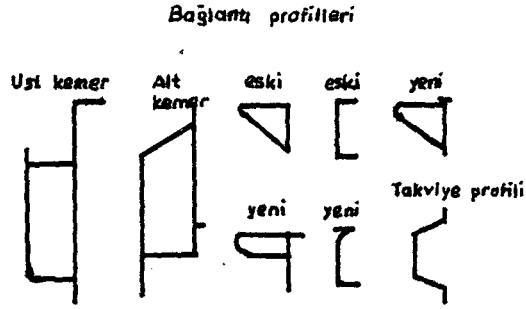
Birleştirme yoluyla gerçekleştirilen yapımlarda şüphesiz kaynak işlemi ana yöntemlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Son zamanlarda uluslararası bilimsel araştırmalar sayesinde her ne kadar çok sayıda yeni ve modern kaynak yöntemleri geliştirilmiş ise de, günümüzde alüminyum konstrüksiyonlarının yüksek kaliteli kaynak bağlantıları için ileri teknolojisi olan ülkelerde bile, en yaygın bir şekilde uygulanan kaynak işlemlerinin başında koruyucu gazla ark kaynağı (MIG/TIG) gelmektedir. Söz konusu kaynak işlemlerinin diğer eritme kaynak yöntemlerine tercih edilmesinde başlıca etkenler, şekil ve boyutsal hassasiyet, kaynak birleştirmesinde yüksek dayanım ve ekonomikliktir. Bu nedenlerden ötürü anılan vagon iskeletinin birleştirilmesinde TIG ve MIG kaynak yöntemleri uygulanmıştır. (22)

Şekil 33 'da KBEyürütücü raylı araç için kullanılmış olan en önemli ekstrüzyon profil türleri gösterilmiştir. Söz konusu araç'ın boyu (tampondan, tampona) 24,50 m olup, bunun kaba yapı (iskelet) kütlesi ise 3,85 t'dır. Söz konusu raylı aracın şasisi ve iskeleti için iyi bir kaynak yapılabilirliğine sahip olan $AlZn4,5Mg$ I alaşımı seçilmiştir. Saçla kaplanan yerler için ise maliyet açısından da uygun olan doğal sert $AlMg4,5Mn$ (3004) alaşımı öngörülmüştür. Burada da ekstrüzyonla elde edilen kaynak ağızlı profiller kullanılmış olup, üretim yerinde ek olarak kaynak ağızlarının hazırlanmasına gerek kalmamıştır. KBE- yürütücü raylı aracın yapımı için 35 değişik biçimde ekstrüzyon profilleri kullanılmıştır.

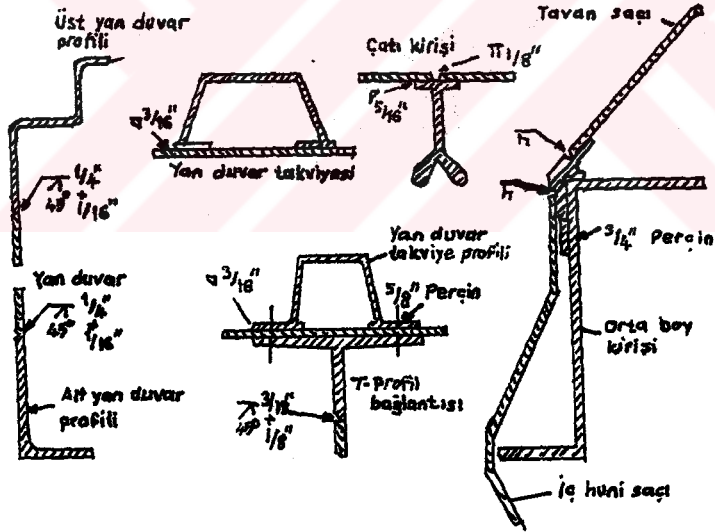

Şekil 33 : KBE-yürütücü raylı araç için kullanılan en önemli ekstrüzyon profillerinin gösterimi

Şekil 34 'de raylı araçların yapımında kullanılmakta olan tipik ekstrüzyon profilleri gösterilmiştir. Şekil 35 'de ise yük vagonlarında kullanılmakta olan ekstrüzyon profil biçimleri ve kaynak dikiş düzeni verilmiştir. Bu, örtülü olma zorunluluğu bulunan dökme mal büyük hacimli yük vagonları için söz konusudur. Bunun iskelet kütle ağırlığı 21,5 t'dır. Söz konusu aracın kasa iskeleti için $AlMg4,5Mn$ kullanıldı.

Şekil 34 Raylı araçların yapımında kullanılan ekstrüzyon profilleri

Şekil 35 Yük vagonlarında kullanılan ekstrüzyon profillerinin gösterimi

10. Raylı Taşıtların Kaynaklı İmalatında Dizayn

Esasları ve Kaynaklı İmalatta Uyulması Gereken Kurallar :

Bir konstrüktör, konstrüksiyon projesi ile yapının temel biçimini belirler. Konstrüktör bununla konstrüksiyon için amaçlanan gayenin yerine gelmesini üstlenmiş olur. Konstrüksiyonda, özellikle kaynaklı imalata ait bulunan bir konstrüksiyonda ;

- a) Mevcut zorlamalara uygun,
- b) Kaynak dikişlerinin tahribatsız muayenesine uygun,
- c) İmalat yöntemlerine uygun,
- d) Enaz distorsiyon oluşturacak,
- e) Seçilen malzemeye uygun,
- f) Tamir ve bakıma uygun,
- g) Mekanizasyon ve otomasyona uygun

bir dizayn şeklinin seçilmesi gereklidir. Bütün bunların yanında projeyi yaparken konstrüksiyonun ekonomik imalatı da düşünölmelidir. (14)

Herzaman, çok sayıda kaynak dikiş i bir avantaj sağlamaz "En iyi konstrüksiyon enaz kaynak dikiş i iç erendir" sözü de ç eliş kilidir. Fakat çok defa da doğ rudur. Herş eyden önce bir kaynak dikiş in bir maliyeti vardır. Diğ er taraftan da en iyi ç özü mü n de en basit oldu ğ u bilinen bir gerç ektir. Bu nedenle yalnız rekabet amacı ile de ğ il, bilakis "En iyi ç özü m" amacı ile istenenleri gerç ekleştiren ekonomik bir konstrüksiyon teknik olarakta en uygun ç özü m anlamına gelir.

Genel olarak bir dizayndan konstrüktör sorumludur. Fakat bu husus kaynaklı imalatta çok sınırlı olarak söz konusu olmaktadır. Zira, burada parç anın şek illendirilmesi, malzemenin seç imi, kullanılacak ilave kaynak malzemesi, kaynak yönt emi, kaynağ ın muayene ve kontrolü, kaynak sırasında parç aya verilen ısı girdisi, kaynaktan önce ve sonra uygulanacak ısı l iş lemler... gibi, birbirinin iç erisine girmiş bir çok etkenler bulunduğ undan, konstrüktörün her konuda uzman bulunmadı ğ ı bulunmadı ğ ı hususu göz ardı edilemez.

Bunun için kaynaklı imalat yapan işletmelerde, özellikle üretimin % 80'i kaynaklı imalatla gerçekleşen raylı taşıt imalatında muhakkak surette bulunması gereken kaynak mühendisleri ile de, konstrüksiyon sırasında sıkı bir bilgi alış veriş yapılmalıdır. Zira uzman kaynak mühendisi, kaynaklı iş parçasının imalatından müştereken sorumludur. Örneğin, Almanya'da özel bir eğitimle yetiştirilen uzman kaynak mühendislerinin imzalıyarak sorumluluğunu almadığı hiçbir kaynaklı imalat, işlem görmez. Almanya'da raylı taşıt imalatı yapan işletmelerde muhakkak surette bir kaynak mühendisi bulundurmaları zorunludur.

Aşağıda verilen bilgiler, raylı araç kaynak konstrüksiyonları için genel bir değerlendirme olup, konstrüksiyonlardaki çeşitli kaynak yöntemlerinden istenen hususları içermektedir. Her kaynaklı parçada, imalat maliyetleri de önemli olduğundan aşağıdaki hususlara uyulması gereklidir.

1. Parçaya ait teknik resimlerin anlaşılır ve tam olmaları istenir. Yanlış anlama ve hatalardan kaçınmak için konstrüktörün, imalatın gidişi hakkındaki bütün düşünceleri ve onayı alınmalıdır.

2. Konstrüksiyonun tarzı ve uygulaması için kullanılan malzemenin kaynağa uygunluğu şarttır .

3. Her konstrüksiyon için gerekli gerçek parça kalınlığı tespit edilmeli ve mümkün mertebe az malzeme çeşidi ile çalışılmalıdır.

4. İş parçasından aşırı bir emniyet istenmemelidir. Kaynak dikişinin kesiti ve kalınlığı gereğinden fazla olmamalıdır.

İç köşe dikişlerinde, imalat maliyetleri dikiş kalınlığı ile tedrici olarak artar. Kaynak dikişin hacmi ne kadar az ise, mevcut gerilmeler, çarpılmalar ve daha sonraki doğrultma işlemleri de o derece de azalmış olur.

5. Özel kaynak kalitesi, ancak ortaya çıkan zorlamalardan kaçınılmayan hallerde istenir.

6. En güvenli kaynak bağlantısı (en başta dinamik zorlama hallerinde) alın dikişleridir.

7. Şiddetli kuvvet akışları (sapmalar) konstrüksiyon ve

imalattan kaynaklanan çentiklerden ve ani rijitlik değışikliklerinden ileri geldiği için,bunlardan kaçınılmalıdır.

8. Mümkün olduğu kadar az sayıda parça,az sayıda kaynakla birleştirilmelidir ve hurdaya çıkan kesme artıklarının minimumda tutulmasına dikkat edilmelidir.

9. Kaynak dikişleri,mümkün mertebe konstrüksiyonun daha az zorlanan yerlerine getirilmelidir.Böylece parça kalınlığına bakılmaksızın yerel olarak müsaade edilen zorlamalar taşınabilir. Bu suretle de özellikle yüksek muayene maliyeti gerektiren yüksek kalite istekleri ile ilgili olan özel şartnamelerden daha kolay kaçınılabılır. Dikişler imkan nispetinde sistemin atalet eksenine (tarafsız çizgisine) göre simetrik düzenlenmelidir.İki taraftan aynı anda kaynak yapılmak suretiyle çarpılmalar en asgari düzeyde tutulabilir.

10. İnce sac konstrüksiyonlarında sürekli iç köşe dikişlerinden mümkün mertebe kaçınılmalıdır.

11. Kaynak yerlerine kolayca ulaşılabilmelidir.Çekilen dikişin kusursuz ve kaliteli olması için kaynakçı serbestçe hareket edebilmelidir.Eğer kaynak dikişinin gerçekleştirilmesi için montaj sırasında belirli bir işlem gerekiyorsa bu husus teknik resimde özellikle belirtilmelidir.Dikişlerin yanına kolayca yaklaşılması ve gerekli tahribatsız muavenelerin yapılması için de yeterli bir hareket alanı bulunmalıdır.

12. Çeşitli kaynak yöntemlerinde oluk pozisyonu vazgeçilmezdir.Bu el ile yapılan kaynakta en ekonomik pozisyonudur.

Oluk pozisyonunun sağladığı rahatlık sayesinde,kaynak hatalarından kolaylıkla kaçınılabılır.Böylecede genellikle yüksek bir verim sağlanır.Uygun kaynak pozisyonları için gerekli bağlama ve döndürme tertibatları kullanmak yararlıdır.

I3. Toleranslar gereğinden düşük tutulmamalıdır.Sonradan yapılan alıştırmalar pahalıya mal olur.

I4. Isıl işlemler ekonomik yapılmalıdır.

I5. İmal edilen parçalarda,asla fazla miktarda düzeltme istenmemelidir.Düzeltilme ile iç gerilme koşulları kötüleşebilir.Bu yüzden de emniyet tehlikeye girer.Eğer düzeltmeyi müteakip bir gerilme giderme tavlamaşı ön görülmüyorsa,iç gerilme durumu daha da fenalaşır.Daha projelendirme sırasında çarpılmalar,distorsiyonlar,çeşitli kendini çekme gibi form bozuklukları mümkün mertebe düşük tutulmaya çalışılmalıdır.Böylece kaynaktan sonraki düzeltme ve doğrultma işleminde tasarruf yapılır.Bazı durumlarda doğrultma ve distorsiyonlardan kaçınmak için daha kalın sac da kullanılabilir.İyi düşünülmüş bir kaynak planı ve sırası ile elde edilen doğrusallık ve düzlemsellik ile yetinilmelidir.

I6. Her kaynak konstrüksiyonunda distorsiyon görülebilir.

Eğer kaynak yerinin mekanik olarak işlenmesi ön görülmüyorsa,işleme payları için bir ölçü vermek kolay değildir.

Temel olarak konstrüksiyonu küçük gruplara ayırmak gerekir

Bunlar tek tek işlenmeli,bunlardaki ölçü sapmalarıönceden verilen ilave distorsiyon ile kısmen dengelenebilir.Distorsiyon ve çarpılma toleranslarını karşılayacak derecede büyük işleme payları verilmelidir.Kaynak sırasında kullanılacak tertibatlarla,çarpılmalar düşük değerlerde tutulabilir.Böyle durumlarda işleme payları azaltılabilir ve sonuçta mekanik işletme maliyetleri de daha düşük olur.

10.1. Raylı Taşıtlarda Kaynak Ağızlarının Hazırlanmasında Boyutlar ve Toleranslar :

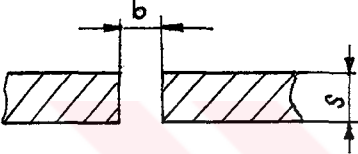
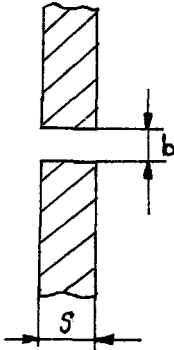
Raylı taşıtlarda kullanılan kaynak için hazırlanmış olan kaynak ağzlarında boyutlar ve toleranslarda şu bilgiler vardır :

- Bağlantı tipleri (Alın veya T)
- Kaynak için pozisyonlar (yatay - düşey)
- Parça kalınlıkları
- Kaynak ağzı genişlikleri
- Kaynak ağzı açıları
- Uygulanan kaynak yöntemleri
- Kaynak şekillerinin sembolleri ISO 2553 standartlarına göre çizilmiştir.

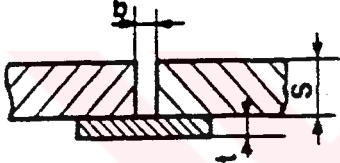
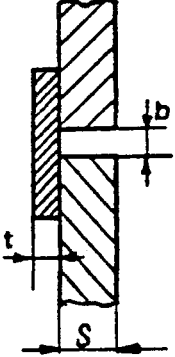
Tablo 8 ve tablo 9 'da bu bilgiler detaylı şekilde izah edilmiştir. (27)

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar

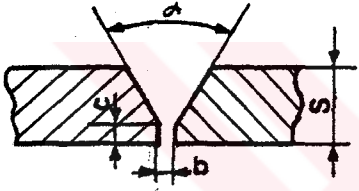
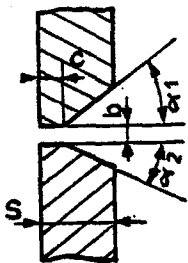
Alın bağlantı

Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α °	β °	Açıklama
Yatay pozisyonda Alın kaynağı	≤ 3	$s \pm 0,5$				sadece bir taraftan kaynak için
	≤ 6	$0 - \frac{s}{2}$				her iki taraftan kaynak için
Düşey pozisyonda Alın kaynağı	≤ 3	$s \pm 0,5$				sadece bir taraftan kaynak için
	≤ 5	$1'den \frac{s}{2}$				her iki taraftan kaynak için

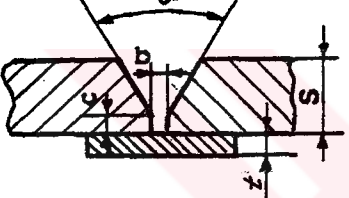
Tablo 8.I. Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Altlık ile 	< 3 $3 < 5$ $5 \leq 8$	$0 \text{ den } 3$ $\geq 5+3$ ≥ 8				$t \geq S$
Düşey pozisyonda Altlık ile 	$1 < 3$	$S \text{ den } 0$				$t \geq b$

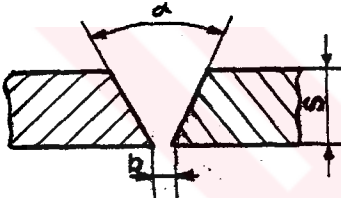
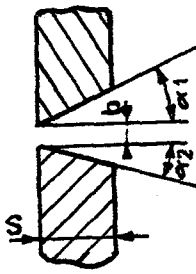
Tablo 8.2 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda kök yüzeyli V	6-≤10	0-2	2±1	70° ^{+0°} -10°		kök paso ters tarafından yeni- lemeli kaynak
	>10-25	0-2	2±1	60°±5°		
Düşey pozisyonda kök yüzeyli V	>10≤20	3 ⁺¹ ₋₀	2±1	$\alpha_1 =$ 45° ^{+5°} -0° $\alpha_2 =$ 15° ^{+5°} -0°		kök paso ters tarafından yeni- lemeli kaynak

Tablo 8.3 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için
bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda kök yüzeyli ve altlık ile V	6-12	3^{+2}_{-0}	2^{+0}_{-1}	$55^{\circ} \pm 5^{\circ}$		$*70^{\circ} \begin{smallmatrix} +0^{\circ} \\ -10^{\circ} \end{smallmatrix}$ yatay kaynak için
	>12-25	5^{+3}	2^{+0}	$55^{\circ} \pm 5^{\circ}$		
Düsey pozisyonda						

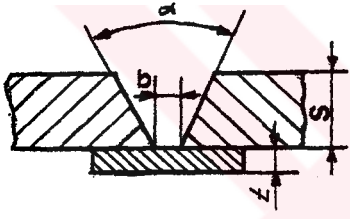
Tablo 8.4. Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda kök yüzeysiz V	3-≤10	2 ⁺¹ ₋₀		70° ^{+5°} _{-10°}		kök paso ters taraf tan yeni lemeli kaynak
	>10-25	2 ⁺¹ ₋₀		60° ^{+5°} _{-0°}		
	3-≤20	0-3		60° ^{+5°} _{-0°}		kök paso ters taraf tan yeni lemeli kaynak
Düşey pozisyonda kök yüzeysiz V	3-≤10	2 ⁺¹ ₋₀		$\alpha_1 = 45°^{+5°}_{-0°}$ $\alpha_2 = 0°$		
	>10-20	2 ⁺¹ ₋₀		$\alpha_1 = 45°^{+5°}_{-0°}$ $\alpha_2 = 15°^{+5°}_{-0°}$		

Tablo 8.5. Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

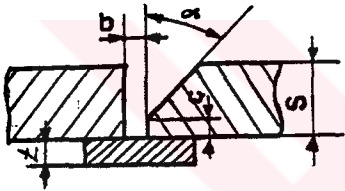
Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar

Alın bağlantı

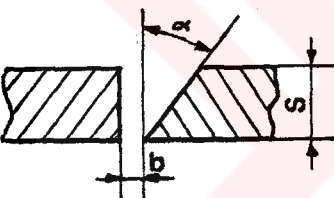
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonunda kök yüzeysiz ve altlık ile V	3-12	3^{+2}_{-0}		55^{+5}_{-0} *		* 70^{+0}_{-10} yatay kaynak için
	>12-25	5^{+3}_{-0}		55^{+5}_{-0}		
Düsey pozisyonunda						

Tablo 8.6. Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

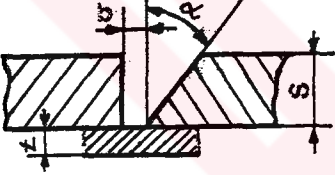

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda kök yüzey ve altlık ile yarım V 	6-12	5 ⁺² ₋₀	2 ⁺⁰ ₋₁	55° ⁺⁵ ₋₀	*	* 45° ⁺⁵ ₋₀ yatay kaynak için t ≥ b
Düsey pozisyonda						

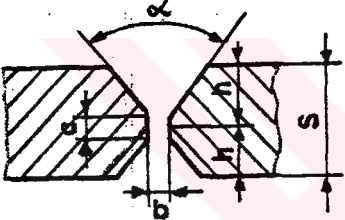
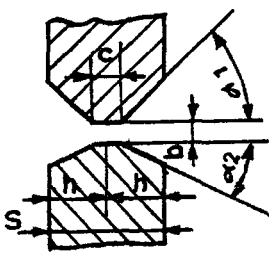
Tablo 8.8. Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda kök yüzeysiz yarım V						kök paso ters tarafından kay- nak olabilir
	$3 \leq 10$	2^{+1}_{-0}		$55^{\circ +5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$		
	$> 10-25$	2^{+1}_{-0}		$45^{\circ +5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$		
Düşey pozisyonda.						

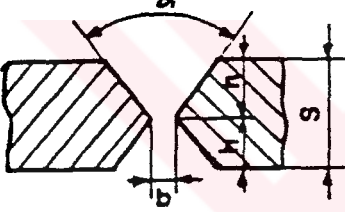
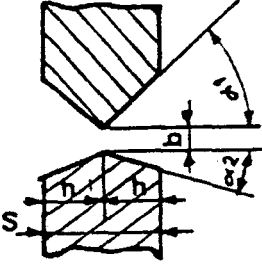
Tablo 8.9. Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için
bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Kök yüzeysiz ve altlık ile yarım V 	3-12	5^{+2}_{-0}		$55^{\circ+5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$		
	>12-25	5^{+4}_{-0}		$45^{\circ+5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$		
Düşey pozisyonda						

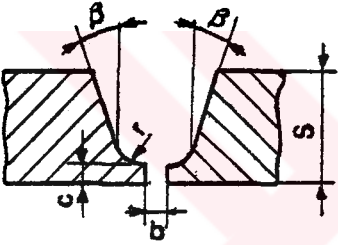
Tablo 8.10 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda kök yüzeyli çift V 	>13-25	3 ± 1	2 ± 1	$70^{\circ} \begin{smallmatrix} +0^{\circ} \\ +0^{\circ} \end{smallmatrix}$		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik)
Düşey pozisyonda kök yüzeyli çift V 	>20	$2 \begin{smallmatrix} +1 \\ -0 \end{smallmatrix}$	$2 \begin{smallmatrix} +0 \\ -1 \end{smallmatrix}$	$\alpha_1 = 45^{\circ} \begin{smallmatrix} +5^{\circ} \\ -0^{\circ} \end{smallmatrix}$ $\alpha_2 = 15^{\circ} \begin{smallmatrix} +5^{\circ} \\ -0^{\circ} \end{smallmatrix}$		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik) eğer tam nüfu- ziyet isteni- yorsa özel ölçü vermek gerekir

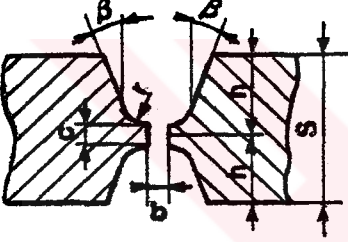
Tablo 8.II. Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Kök yüzeysiz çift V	>13 <20	3 ± 1		$70^{\circ +0^{\circ}}_{-10^{\circ}}$		$h = \frac{s}{2}$ (Simetrik)
	>20	3 ± 1		$60^{\circ \pm 5^{\circ}}$		$h = \frac{s}{2}$ (Simetrik)
Düşey pozisyonda Kök yüzeysiz çift V	>20	2^{+1}_{-0}		$K_1 = 45^{\circ +5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$ $K_2 = 15^{\circ +5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$		$h = \frac{s}{2}$ (Simetrik) eğer tam nüfuziyet isteniyorsa özel ölçüm yapmak zorunludur

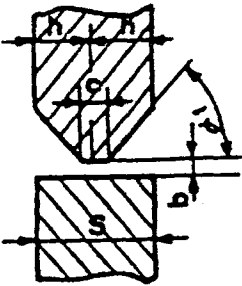
Tablo 8.12 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	s mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Kök yüzeyli tek U 	≥ 20	2 ± 1	3 ± 1		$15 \pm 5^\circ$	$R = 5_{-0}^{+2}$
Düşey pozisyonda						

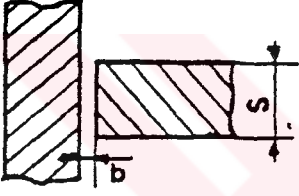
Tablo 8.13 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Kök yüzeyli çift U 	> 30	2 ± 1	3 ± 1		$15^{\circ +5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$	$h = \frac{f}{2}$ (simetrik) $L = 5^{+2}_{-0}$
Düşey pozisyonda						

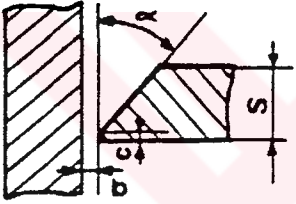
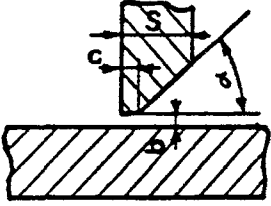
Tablo 8.I4 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda						
Düşey pozisyonda K dikişi	$10 \leq 20$ > 20	2^{+1}_{-0} 2^{+1}_{-0}	2^{+0}_{-1}	$K_1 = 45^{\circ} \begin{smallmatrix} +5^{\circ} \\ -0^{\circ} \end{smallmatrix}$ $K_2 = 45^{\circ} \begin{smallmatrix} +5^{\circ} \\ -0^{\circ} \end{smallmatrix}$		$h = \frac{S}{2}$ (simetrik) eğer tam nüfuziyet isteniyorsa özel ölçü vermek gerekir

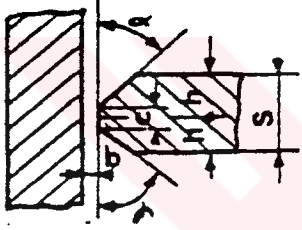
Tablo 8.15 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
T bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Alın T 	Bütün kalınlıklar	$0 - \frac{S}{5}$ ile 2mm.max				eğer tam nüfuziyet isteniyorsa özel ölçü vermek zorunludur
Düşey pozisyonda						

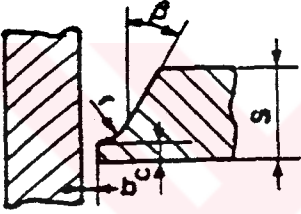
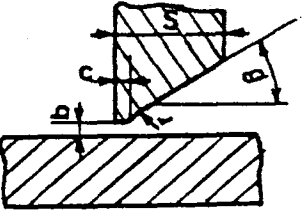
Tablo 8.16 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
T bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda kök yüzeyli yarım K 	$S \leq 20$	0-3	1 max.	$55^{\circ} \begin{smallmatrix} +5^{\circ} \\ -0^{\circ} \end{smallmatrix}$		
Düşey pozisyonda kök yüzeyli yarım K 	$S \leq 20$	$\frac{S}{5} + 1$ $\frac{S}{5} - 0$	1 max.	$55^{\circ} \begin{smallmatrix} +5^{\circ} \\ -0^{\circ} \end{smallmatrix}$		eğer tam nüfuziyet isteniyorsa özel ölçüm yapmak zorunludur

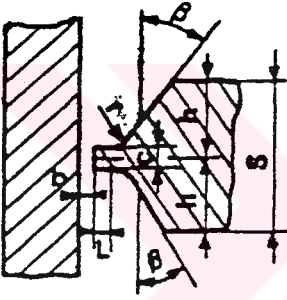
Tablo 8.17 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
T bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Kök yüzeyli K 	>13-25	0-3	2 ⁺⁰ ₋₁	55° ^{+5°} _{-0°}		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik)
Düşey pozisyonda						

Tablo8.18 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için
bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
T bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Kök yüzeyli tek J 	> 16	0-3	$2 \begin{smallmatrix} +1 \\ -0 \end{smallmatrix}$		$20^{\circ} \begin{smallmatrix} +5^{\circ} \\ -0^{\circ} \end{smallmatrix}$	$\ell = 8 \text{ mm}$
Düşey pozisyonda Kök yüzeyli tek J 	> 16	0-3	$2 \begin{smallmatrix} +1 \\ -0 \end{smallmatrix}$		$20^{\circ} \pm 5^{\circ}$	

Tablo 8.19 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
T bağlantı						
Kaynak tipi	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Yatay pozisyonda Kök yüzeyli çift J 	> 30	0-3	2^{+1}_{-0}		$15^{\circ+5^{\circ}}_{-0^{\circ}}$	$h = \frac{S}{2}$ (Simetrik) $R = 8 \text{ min.}$ $L = 3^{+2}_{-1}$
Düşey pozisyonda						

Tablo 8.20 Demiryol taşıtlarında uygulanan MMA için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar

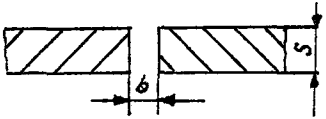
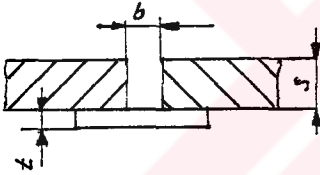
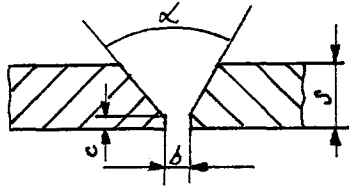
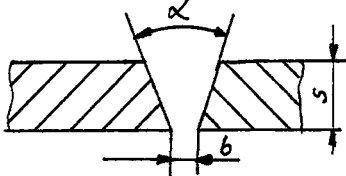
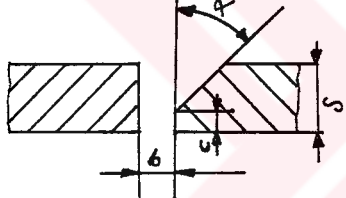
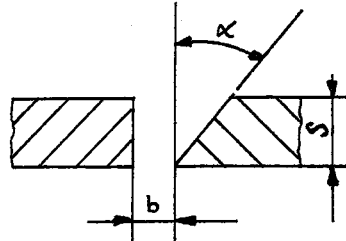
Alın bağlantı						
Kesit	S mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
Alın bağlantı 	1-5	5^{+1}_{-0}				sadece bir yüzey için
	3-6	2^{+1}_{-0}				iki yüzey için
Altlık ile 	1	2^{+1}_{-2}				$t \geq b.8 \text{ mm. max.}$
	2-5	5^{+1}_{-0}				$t \geq b.8 \text{ mm. max.}$
Kök yüzeyli V 	6-10	2^{+1}_{-0}	2^{+0}_{-1}	$50^{\circ} \pm 5^{\circ}$		kök paso ters taraftan yenilemeli kaynak
	≥ 10	2^{+1}_{-2}	2^{+0}_{-1}	$45^{\circ} \pm 5^{\circ}$		

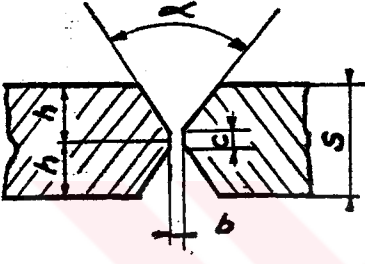
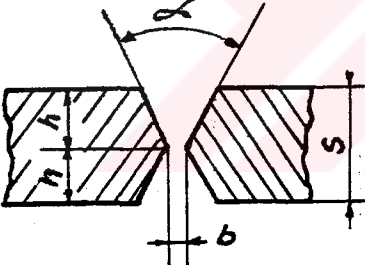
Table 9.I Demiryol taşıtlarının kaynak teli ile yarı otomatik koruyucu gaz kaynağı için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar						
Alın bağlantı						
Kesit	s mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
kök yüzeysiz V 	$s \leq 10$ > 10	2^{+1}_{-0} 2^{+1}_{-0}	$1_{max.}$ $1_{max.}$	$50^{\circ} \pm 5^{\circ}$ $45^{\circ} \pm 5^{\circ}$		Kök paso ters taraftan yeni lemeli kaynak
kök yüzeyli yarım V 	$s \leq 10$ > 10	2 ± 1 3 ± 1	2 ± 1 2 ± 1	$45^{\circ} \pm 5^{\circ}$ $45^{\circ} \pm 5^{\circ}$		Ters taraftan kaynak olabilir
kök yüzeysiz yarım V 	$s \leq 10$ > 10	2^{+1}_{-0} 2^{+1}_{-0}	$1_{max.}$ $1_{max.}$	$45^{\circ} \pm 5^{\circ}$ $45^{\circ} \pm 5^{\circ}$		Ters taraftan kaynak olabilir

Tablo 9.2. Demiryol taşıtlarında kaynak teli ile yarı otomatik koruyucu gaz kaynağı için bağlantı tipleri

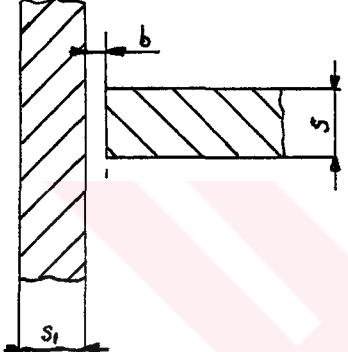
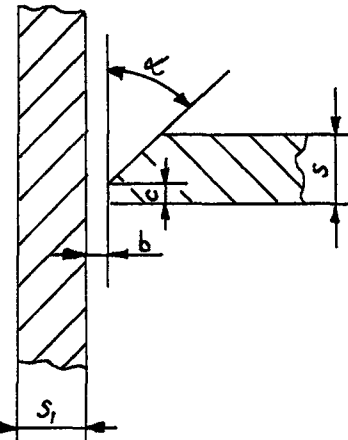
Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar

Alın bağlantı

Kesit	s mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklara
kök yüzeyli çift V	≥ 12	3 ± 1	3 ± 1	$60^\circ \pm 5^\circ$		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik)
kök yüzeyli çift V	≥ 12	3 ± 1	1 max.	$50^\circ \pm 5^\circ$		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik)

Tablo 9.3. Demiryol taşıtlarında kaynak teli ile yarı otomatik koruyucu gaz taynağı için bağlantı tipleri

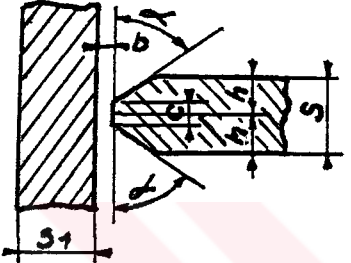
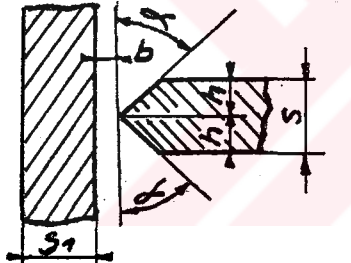
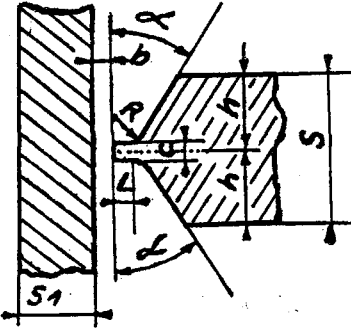
Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar

T bağlantı						
Kesit	δ mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
T alın		Bütün kalınlıklar $0 - \frac{s}{6}$ ile 2mm.mak				
Kök yüzeyli yarım V	≥ 5	3 ± 1	3 ± 1	$45^\circ \pm 5^\circ$		köşe kaynağı şeklinde ark yüzeyde kaynak

Tablo 9.4. Demiryol taşıtlarında kaynak teli ile yarı otomatik koruyucu gaz kaynağı için bağlantı tipleri

Kaynak ağızlarının hazırlanmasında boyutlar ve toleranslar

T bağlantı

Kesit	s mm	b mm	c mm	α (°)	β (°)	Açıklama
kök yüzeyli çift V	≥ 6	3 ± 1	2 ± 1	$45^\circ \pm 5^\circ$		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik)
kök yüzeyli çift V	≥ 6	$2 \begin{smallmatrix} +1 \\ -2 \end{smallmatrix}$	1 max.	$45^\circ \pm 5^\circ$		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik)
kök yüzeyli çift U	≥ 30	$2 \begin{smallmatrix} +1 \\ -2 \end{smallmatrix}$	3 ± 1	$25^\circ \pm 5^\circ$		$h = \frac{s}{2}$ (simetrik) $R = 8 \text{ mm}$ $L = 3 \begin{smallmatrix} +2 \\ -1 \end{smallmatrix}$

Tablo 9.5 Demiryol taşıtlarında kaynak teli ile yarı otomatik koruyucu gaz kaynağı için bağlantı tipleri

10.2. Raylı Taşıtlarda Uygulanan Köşe ve Alın Dikişlerinin Tasarımı ve Değerlendirilmesi :

Bu açıklamalarda raylı taşıtlarda çeşitli tip parçalara uygulanan kaynaklarda dikiş çeşitleri, dikişin biçimi, kaynak dikişinin sembolü, öngörülen muayeneler izah edilmiştir. Tablolardaki bölümler aşağıda belirtilmiştir.

Cetvel 1 : Eş et kalınlıklı, eş et kalınlıklı altlık ile simetrik ve simetrik olmayan farklı kalınlıklar (altlıklı ve altlıksız) alın dikiş çeşitleri.

Cetvel 2 : Profil, flanş ve kutu formlarının boğaz kaynağı.

Cetvel 3 : Alın, köşe ve kesişmelerde enine sürekli dikişler.

Cetvel 4 : Boru ve boru formundaki elemanların kaynak dikişleri.

Cetvel 5 : Çerçeve biçimlerindeki kesişmelerin kaynak dikişleri.

Cetvel 6 : İnce saçların kaynak dikişleri

Cetvel 7 : Diğer saç birleştirmelerinde kaynak dikişleri.

Cetvel 8 : Saç ve profillerin delik ve kanal kaynak dikişleri.

Kolonlar ise şunları ifade etmektedir :

Kolon I : İlk iki sayı aynı dikiş çeşiti ve uygulama alanını gösterir. Son sayı büyüdükçe, kaynak öncesi hazırlıktan doğan maliyetin düştüğünü gösterir.

Kolon 2 : Yararlanılan, çıkarılan standart veya kuruluş normlarının numarasını verir.

Kolon 3 : Uygulama yerlerine göre DIN 1912, kısım 5'e göre dikiş çeşitleri.

Kolon 4 : Birleştirme yerinde dikişin biçimi.

Kolon 5 : DIN 1912, kısım 5'e göre kaynak dikişinin sembol ile gösterilişi.

Kolon 6 : DS 952'ye göre önerilen muayeneler.

Kolon 7 : DIN 8563, kısım 3'e göre çıkarılmıştır, bu standart her durumda dikkate alınmalıdır.

Kolon 8 : Değerlendirmeye alınan örneklerin gösterilişi

Kolon 9 : Tasarlanmış kesitlerin genel tanımlanmasına göre kesitlere gelen kuvvetlerin bileşenleri ile birlikte gösterilişi.

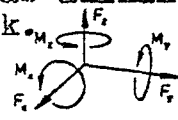
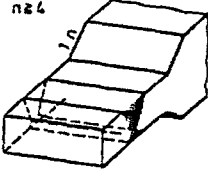
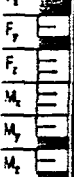
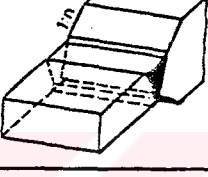
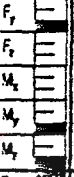
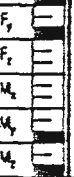
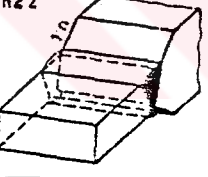
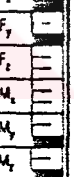
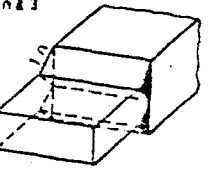
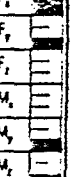
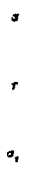
Tablo 10'da raylı taşıtlarda uygulanan köşe ve alın dikişlerinin tasarımı ve değerlendirilmesi gösterilmiştir. (29)

Cetvel I

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Lt. No	Standart	Dikiş tipi	Dikişin tarifi	Önerilen deney sembol	DIN 8563 kısım 3' göre	Esas alınan şekil	ölçek zorlama	Gerilme	
1.1.1	DS 952	Eş et kalınlığında alın kaynağı	kök paso ters taraftan çentiksiz işleme	✓ % 100 tahribatsız muayene				σ τ α	
1.1.2	DS 952			✓ % 100 tahribatsız muayene				σ τ α	
1.1.3	DS 952		kök paso ters taraftan kaynak	✓ % 100 tahribatsız muayene	Dış bükey dikiş			σ τ α	
1.1.4	DS 952			✓ gözle muayene	Örtü paso eğimli			σ τ α	
1.1.5	DS 952			✓ gözle muayene	müfuzi-yetli kök paso yok			σ τ α	

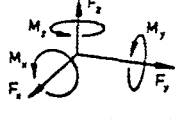
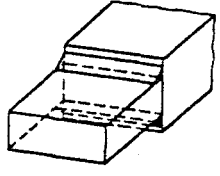
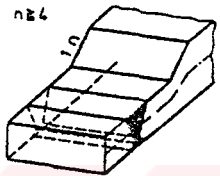
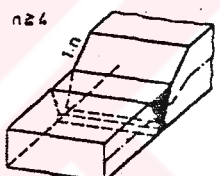
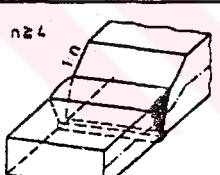
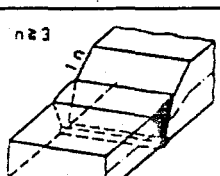
Tablo IO. I. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel I

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
№	Standart	Dikiş tipi Uygulama	Dikişin tarifi İşlem	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3' göre	Esas alınan şek.	Ölçek zorlama	Gerilme
121	DIN 15018	Çeşitli kalınlıklardaki alın kaynağı			% 100 tahri - batsız muayene	Düz dikiş	n24		
122	DIN 15018		karşı taraf tan kök kaynağı		% 100 tahri - batsız muayene	Düz dikiş	n24		
123	DIN 15018		karşı taraf tan kök kaynağı		% 100 tahri - batsız muayene	Dış bükey dikiş	n23		
124	DIN 15018		karşı taraf tan kök kaynağı		gözle muayene	Dış bükey dikiş	n22		
125	DIN 15018				gözle muayene	Dış bükey dikiş	n23		

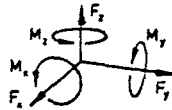
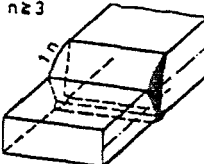
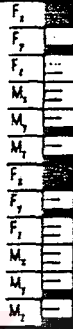
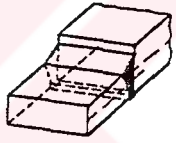
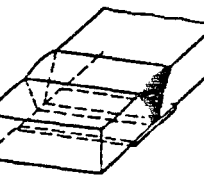
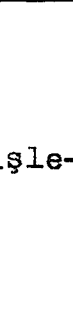
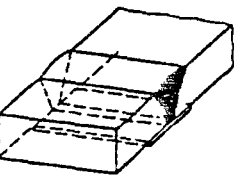
Tablo 10.2. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişleri-
nin tasarım ve değerlendirilmesi

Cetvel I

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İst. No	Standart	Dikiş tipi	Dikişin tarifi İşlem	Symbol	Önerilen deney	DIN 8563 kısım 3' göre	Şekil	Olcenek Zorlama	Gerilme
125	DIN 15018	çeşitli kalınlıkta alın kay.			gözle muayene	geçişsiz alın		F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	σ τ σ _c
131	DIN 15018	çeşitli kalınlıklardaki alın (simetrik olmayan) kaynağı	karşı taraftan kök kaynağı		% 100 tahribatsız muayene	simetrik olmayan yan gerilme	n24	F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	σ τ σ _c
132			karşı taraftan kök kaynağı		% 100 tahribatsız muayene	simetrik olmayan yan gerilme	n24	F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	σ τ σ _c
133			kök kaynağı		% 100 tahribatsız muayene	simetrik olmayan yan gerilme	n24	F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	σ τ σ _c
134	DIN 1518	çeşitli kalınlık kaynağı alın	kök kaynağı		gözle muayene	simetrik olmayan yan gerilme	n23	F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	σ τ σ _c

Tablo 10.3. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi

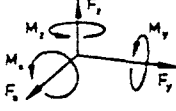
Cetvel I

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Leti No	Standard	Dikiş tipi	Dikişin tarifi İşlem	Symbol	Önerilen deney	DIN 8563 kısım 3' göre	şekil	Ölçek zeylama	Gerilme
1.35	DIN 15018	simetrik olmayan çeşitli kalınlıklardaki alın kay.	Karşı taraftan kök kaynağı	✓	gözle muayene	simetrik olmayan yan gerilme			°
1.36	DIN 15018		Karşı taraftan kök kaynağı	✓	gözle muayene	enine kesitte simetrik olmayan			°
1.37	DIN 15018		Karşı taraftan kök kaynağı	✓	gözle muayene	enine kesitte simetrik olmayan			°
1.41	DS 952	altlık ile eş et kalınlı gındaki alın kaynağı	Altlık ile	✓	% 100 tahribatsız muayene	dış bükey dikiş			°
1.42			Tek taraflı	✓	% 100 tahribatsız muayene	dış bükey dikiş			°
1.43				✓	gözle muayene				°

Tablo 10.4. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

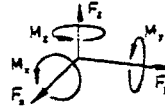
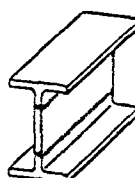
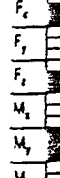
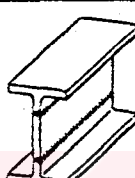
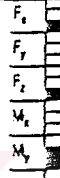
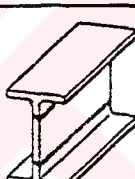
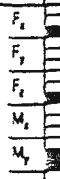
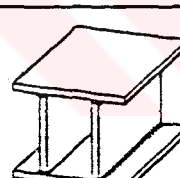
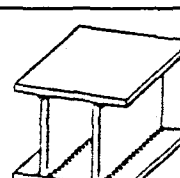
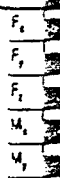

Cetvel 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Lt. No	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerile deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil	ölçek	ölçer	gerilme
216	bağla- nan parça- ların çift boğazk	kaynak dikiş geçiş işlen- memiş	▷	gözle muayene	çatlaklar gözenek keskin çentikler		F_x F_y M_x M_y	σ τ σ	
217	çift boğaz kaynak ve çiftHY	kaynak dikiş geçiş işlen- memiş	▷▷	gözle muayene	çatlaklar gözenek keskin çentikler		F_x F_y M_x M_y	σ τ σ	
218	çift boğaz dikiş	kaynak dikiş geçiş işlen- memiş	▷	% 100 tahribat sız mua- yene	çatlak gözenek çentikler		F_x F_y M_x M_y	σ τ σ	
219	çift boğaz dikiş	kaynak dikiş geçiş işlen- memiş	▷	gözle muayene	çatlak gözenek çentik		F_x F_y M_x M_y	σ τ σ	
221	Vdikiş ile bağla- nan parça	kök kaynağı	∞	% 100 tahribat sız mua- yene	bağlama hatası çatlak		F_x F_y M_x M_y	σ τ σ	

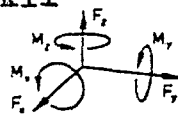
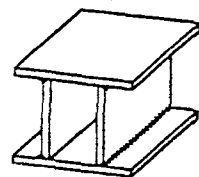
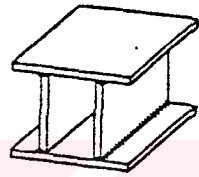
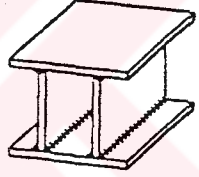
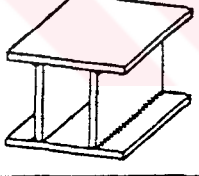
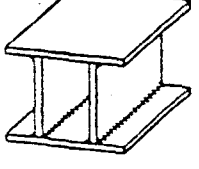
Tablo 10.6. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişleri-
nin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İt No	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	sembol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3' göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme
222	DIN 15018	HV- dikişli kiriş	kök kaynağı	✓	% 100 tahribat- sız mua- yene	bağlantı hatası çatlaklar çentikler			σ τ σ ₁
223	UG A 72	V- dikiş- li kiriş	kök kay- nak dikiş geçiş işlen- memiş	✓	gözle muayene	bağlantı hatası çatlaklar çentikler			σ τ σ ₁
224	UG A 72	HV- dikiş- li kiriş		✓	gözle muayene	bağlantı hatası çatlaklar çentikler			σ τ σ ₁
221		HV ve köşe dikiş- li kiriş		Δ	% 100 tahribat- sız mua- yene	çatlaklar gözenek çentikler			σ τ σ ₁
222		HV ve çift köşe dikiş- li kiriş		Δ	% 100 tahribat- sız mua- yene	çatlaklar gözenek çentikler			σ τ σ ₁

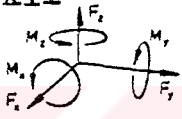
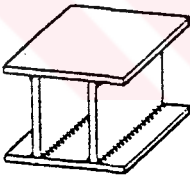
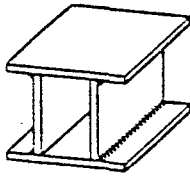
Tablo IO.7. : Raymı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Lt No	standart dikiş tipi	dikişin tarifi	sembol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme	
233	kutu taşıyıcının HY kaynağına eğilmiş köşe k	kaynak dikiş geçişi işlenmemiş	∇	% 100 tahribatsız muayene	çatlak gözenek çentik		F_1 F_2 F_3 M_1 M_2 M_3	σ τ σ	
234	kutu taşıyıcının HY ve köşe kaynağı	kaynak dikiş geçişi işlenmemiş	∇	gözle muayene	çatlak gözenek çentik		F_1 F_2 F_3 M_1 M_2 M_3	σ τ σ	
235	çift dikiş kutu HY ve köşe kaynağı	kaynak dikiş geçişi işlenmemiş	∇	gözle muayene	çatlak gözenek çentik		F_1 F_2 F_3 M_1 M_2 M_3	σ τ σ	
236	kutu HY ve köşe kaynağı	kaynak dikiş geçişi işlenmemiş	∇	gözle muayene	çatlak gözenek çentik		F_1 F_2 F_3 M_1 M_2 M_3	σ τ σ	
237	tek ve çift taraf köşe dikisi	kaynak dikiş geçişi işlenmemiş	∇	% 100 tahribatsız muayene	çatlak gözenek çentik		F_1 F_2 F_3 M_1 M_2 M_3	σ τ σ	

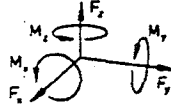
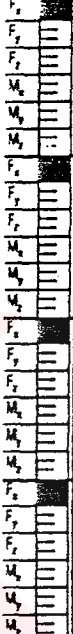
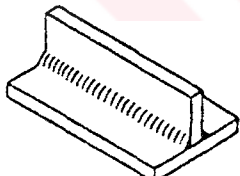
Tablo 10.8. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
№	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3	şekil	ölçek zorlama	gerilme
213		tek kaynak taraf-dikişli köşe işlenmiş dikişimiş	Δ	% 100 tahri - batsız muayene	çatlak gözenek çentik				σ
213		tek kaynak ve çift dikişli köşe işlenmiş dikiş	Δ	gözle muayene	çatlak gözenek çentik				σ
2110		tek kaynak taraf-dikişli köşe işlenmiş dikiş	Δ	gözle muayene	çatlak gözenek çentik				σ

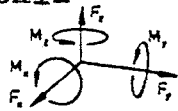
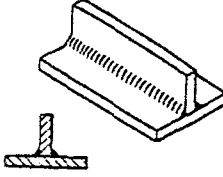
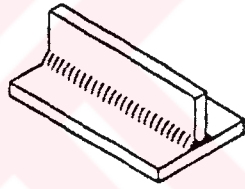
Tablo 10.9. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	Önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	Şekil	ölçek zorlama	gerilme		
3.11	DS 952 çift HV dikişi veya HV dikişi yüklenmeyen takviye kirişi ile çift köşe kaynak yapı elemanının	kaynak dikişleri kerketikle ri işlenmiş	X	% 100 tahri- batsız muayene	çatlak gözenek çentik			a		
3.12			gözle muayene							
3.13		kaynak dikişle-ri işlenmiş		% 100 tahri- batsız muayene						
3.14			gözle muayene							
3.15	DS 952 yüklenmeyen tak- viye kirişinin çift köşe kaynak	kaynak dikiş kerketik-leri işlenmiş	▷	% 100 tahri- batsız muayene	çatlak gözenek çentik			a		
3.16			gözle muayene							

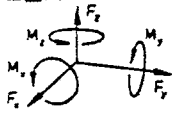
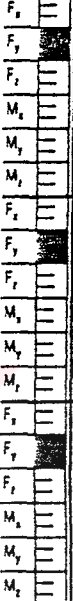
Tablo 10.10. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ud #	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme
3.1.7	DS 952	kirişteki çift köşe dikişi	kaynak dikişle- ri işlenme- miş	▷	gözle muayene	çatlak gözenek çentik		F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	a r a
3.1.8	DS 952	yüklenmeyen takviye kirişindeki yapı elemenına karşı köşe dikişli çift HV dikişi veya HV dikişi	kaynak dikiş kertik- leri işlenmiş	◁ ▷	% 100 tahri - batsız muayene	çatlak gözenek çentik		F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	a r a
3.1.9					gözle muayene			F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	a r a
3.1.10					% 100 tahri - batsız muayene			F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	a r a
3.1.11			kaynak dikişle- ri işlenme- miş		gözle muayene			F ₁ F ₂ F ₃ M ₁ M ₂ M ₃	a r a

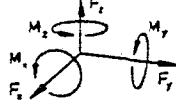
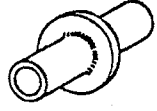
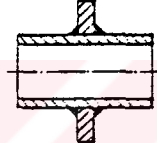
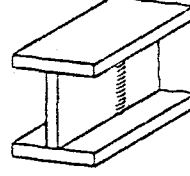
Tablo IO.II. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İçerik	Standart	Dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil	ölçek	gerilme
3.1.12	DS 932	yüklenmeyen takviye kirişi ile yapı elemanının çift köşe dikişi	çentiği işlenmiş kaynak dikişi	▷	% 100 tahribatsız muayene	çatlak gözenek çentik			σ, τ, σ _y
3.1.13			kaynak dikişleri işlenmemiş						
3.1.14									
3.2.1	DS 932	yüklenmeyen disk ile yapı elemanının karışık köşe ve HV dikişi	çentiği işlenmiş kaynak dikişi	X	% 100 tahribatsız muayene	çatlak gözenek çentik			σ, τ, σ _y
3.2.2			kaynak dikişleri işlenmemiş						

Tablo 10.12. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
LD Nr	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme
323	DS 92	yüklenmeyen disk ile buna geçen yapı elemanının çift köşe dikişi	çentiği işlenmiş kaynak dikişi	▷	% 100 tahri - batsız muayene	çatlak gözenek çentik	 	F _t F _r F _t M _t M _r M _t	a r a
324			kaynak dikişle- ri işlen- memiş					F _t F _r F _t M _t M _r M _t	a r a
325								F _t F _r F _t M _t M _r M _t	a r a
331	DS 92	dikme sacında ek sac için çift V dikişi veya V dikişi	çentiği işlenmiş kaynak dikişi	X %	% 100 tahri- batsız muayene	çatlak gözenek çentik		F _t F _r F _t M _t M _r M _t	a r a
332								F _t F _r F _t M _t M _r M _t	a r a

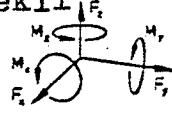
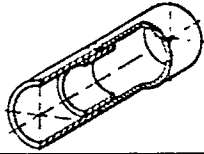
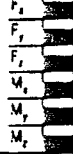
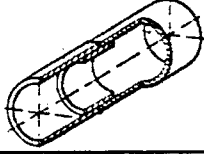
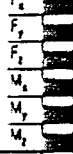
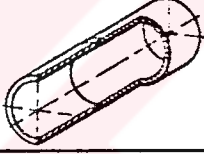
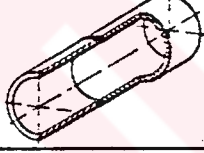
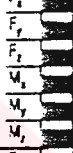
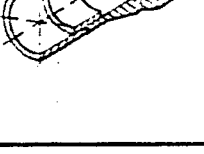
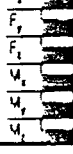
Tablo 10.13. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
LM Nr	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme
333	DS 952	dikme sacındaki düz ek sacın çift V veya çift V dikişi	kaynak dikişleri işlenme- miş	X	% 100 tahribat sız muayene	çatlak gözenek çentik		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂ F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	σ τ σ _s
334	DS 952	dikme sacındaki düz ek sacın çift V dikişi	kaynak dikişleri işlenme- miş	X	gözle muayene	çatlak gözenek çentik		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂ F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	σ τ σ _s
341	DS 952	çapraz eke geçen ya- pı elemanının her iki tarafından çift HV dik	çentiği işlenmiş kaynak dikişi	X	% 100 tahribat sız muayene	çatlak gözenek çentik		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂ F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	σ τ σ _s
342	DS 952	çapraz eke geçen ya- pı elemanının her iki tarafından çift HV dik	kaynak dikişle- ri işlen- memiş	X	% 100 tahribat sız muayene	çatlak gözenek çentik		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂ F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	σ τ σ _s
343	DS 952	çapraz ek olarak çift köşe dikişi	kaynak dikişle- ri işlen- memiş	X	% 100 tahribat sız muayene	çatlak gözenek çentik		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂ F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	σ τ σ _s

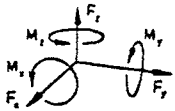
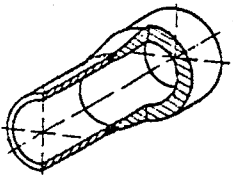
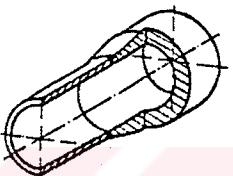
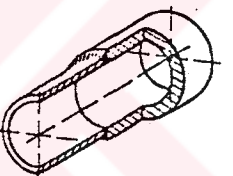
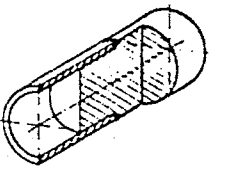
Tablo IO.I4. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İz No	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme
4.1.1	kök destekli	kap kuvvet yönü çap	dikiş dışarda işlenmiş	✓	% 100 tahri- batsız muayene	kaynak geçiş kökte değil			σ ₁ τ ₁ σ ₂
4.1.2	kök destekli kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	kap kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	dikiş işlenme- miş	✓	gözle muayene				σ ₁ τ ₁ σ ₂
4.1.3	kök destekli kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	kap kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	dikiş dışarda işlenmiş	✓	% 100 tahri- batsız muayene	öne eklenen parçada kökte çentik mevcut			σ ₁ τ ₁ σ ₂
4.1.4	kök destekli kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	kap kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	dikiş işlenme- miş	✓	gözle muayene				σ ₁ τ ₁ σ ₂
4.2.1	DS 952 D4A DN 15018 314	kök destek parç alı kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	dikiş işlenme miş	✓	% 100 tahri- batsız muayene	eğim ≤ 1:4			σ ₁ τ ₁ σ ₂
4.2.2	DS 952 D4A DN 15018 314	kök destek parç alı kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	dikiş işlenme miş	✓	gözle muayene	kaynak geçiş kökte değil			σ ₁ τ ₁ σ ₂

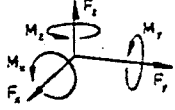
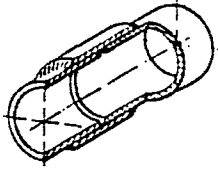
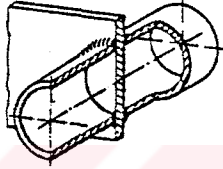
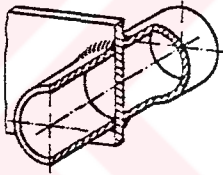
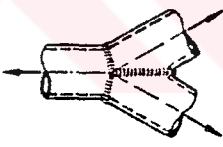
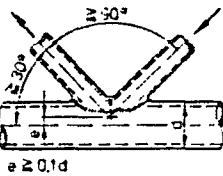
Tablo 10.15. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Im Nr	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme
423		kuvvet yönü çapraz borunun alın dikiş kaynağı	dikiş işlenme- miş	✓	% 100 tahri- batsız muayene	eğim $\leq$ 1:4 öne eklenen		F_z F_y F_x M_z M_y M_x	σ τ σ_c
424				✓	gözle muayene	parçada kök çentiği mevcut		F_z F_y F_x M_z M_y M_x	σ τ σ_c
425		boru alın dikişi	dikiş işlenme miş	✓	gözle muayene	öne eklenen parçada kök çentiği		F_z F_y F_x M_z M_y M_x	σ τ σ_c
431	DS 952 E16 DN 1538 J14	boru dolu mil ile alttan dikişli	dikiş işlen- memiş	✓	% 100 tahri- batsız muayene	kaynak geçiş kökte değil		F_z F_y F_x M_z M_y M_x	σ τ σ_c
432	DS 952 E16 DN 1538 J14			✓	gözle muayene			F_z F_y F_x M_z M_y M_x	σ τ σ_c

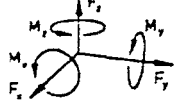
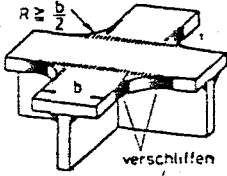
Tablo IO.I6. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Standart No.	Dikiş tipi	Dikişin tarifi	Statistik işlem	Symbol	Önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	Şekil 	ölçek zorlama	gerilme
4.4.1	boru ve bağlama parçası	dikiş işlenme- miş	Δ	✓	% 100 tahri- batsız muayene	keskin çentik- ler		F_x F_y F_z M_x M_y M_z	σ τ σ_c
4.5.1	DIN 15018, 414 ilave parçanın kuv- vet yönünde enine duran boruyla kaynak	çentiği işlenmiş	✓	✓	gözle muayene	kök çentiği		F_x F_y F_z M_x M_y M_z	σ τ σ_c
4.5.2	ilave parçanın kuv- vet yönünde enine duran boruyla kaynak	kaynak dikişi	Δ	✓	gözle muayene	keskin çentik- ler		F_x F_y F_z M_x M_y M_z	σ τ σ_c
4.6.1	eşit cidar lı borular kaynak	çentiği işlenmiş kaynak dikişi	✓	✓	gözle muayene	öne- klenen parçada kök çentiği		F_x F_y F_z M_x M_y M_z	σ τ σ_c
4.6.2	DIN 15018, 346 eşit olma- yan cidar lı borulardan	çentiği işlenmiş kaynak dikişi	✓	✓	gözle muayene	kaynak geçiş kökte değil		F_x F_y F_z M_x M_y M_z	σ τ σ_c

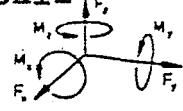
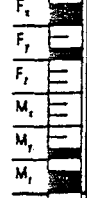
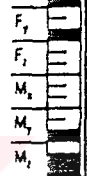
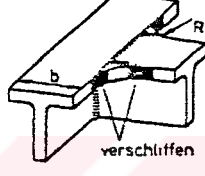
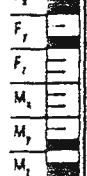
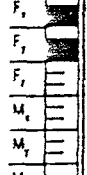
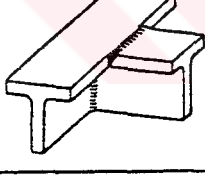
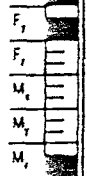
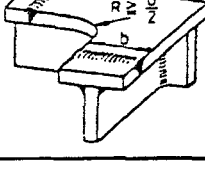
Tablo 10.17. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
№	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi işlem	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil	ölçek	gerilme
5.11	DIN 15018	bir köşe sacının alın kaynak dikişin deki kuvvet çizgileri	karşı taraftan kök kay. çentiği işlenmiş k.k.	∇	% 100 tahri- batsız muayene	kenar kayması dış bükey dikiş		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
5.12	DIN 15018		karşı taraftan kök kaynağı yapılmış	∇	% 100 tahri- batsız muayene			F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
5.13				∇	% 100 tahri- batsız muayene			F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
5.14			kök paso ters tar aftan kaynak edilmemiş	∇	gözle muayene	dış bükey dikiş kök çentiği		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
5.21		dikiş son ları çen- tiksiz	karşı taraftan kök kaynağı yapılmış	∇	% 100 tahri- batsız muayene	dış bükey dikiş kök çentiği		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ

Tablo 10.18. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

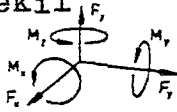
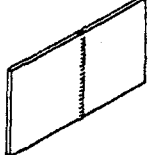
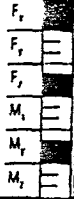
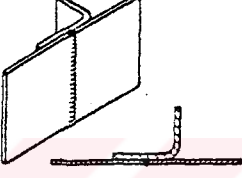
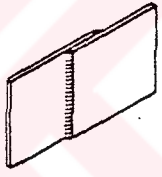
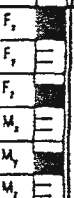
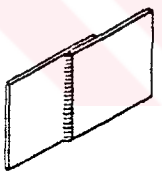
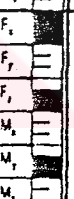
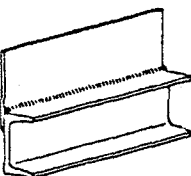
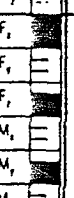
Cetvel 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
LS Nº	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek ölçme	gerilme
531	DS 932	köşe sacı profilindeki sac ile kaynak edilen bağlantı- daki alın dikişi	kök pas- ters taraf tan kaynaklı		% 100 tahri- batsız muayene	dış bükey dikiş			
532			dikişler deki çentik- ler işlenmiş		% 100 tahri- batsız muayene	kenar kayması			
533			kök pas- ters taraf tan kaynak edilme- miş		gözle muayene	dış bükey dikiş kök çentiği			
534			kök pas- ters taraf tan kaynak edilme- miş		gözle muayene	dış bükey dikiş kök çentiği			
541			kök pas kaynaklı kertik- ler işlenmiş		% 100 tahri- batsız muayene	dış bükey dikiş kenar kayması			

Tablo 10.19. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İm	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN8563 kısım 3 göre	şekil	ölçek zorlama	gerilme
511		iki ince sac arasında dikiş	çentiği işlenmiş kaynak dikişi		gözle muayene	kaynak ağzı açılmış			° ° °
512		çok pasolu dikiş	çentiği işlenmiş kaynak dikişi		gözle muayene	altlık ile dış bükey dikiş			° ° °
521		bin-dirme kaynağı	çentiği işlenmiş kaynak dikişi		gözle muayene	keskin çentik			° ° °
522		tek taraf tan bin-dirme	çentiği işlenmiş kaynak dikişi		gözle muayene	keskin çentik			° ° °
531		ince sac ile profil arasında dikiş	çentiği işlenmiş kaynak dikişi		gözle muayene	keskin çentik			° ° °

Tablo IO.2I. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Std. No	Standard	dikiş tipi	dikişin tarifi	Symbol	önerilen deney	DIN8563 kısım 3 göre	şekil	ölçek zorlama	gerilme
		tatbik	işlem						
6.32		sac ile profil arasında	çentiği işlenmiş		gözle muayene	keskin çentikler		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
6.33		tek taraf- lı bindirme	çentiği işlenmiş		gözle muayene	keskin çentikler		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
6.41		oluklu sac lar da I dikişi	çentiği işlenmiş		gözle muayene	kök çentiği dış bükey		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
6.42		köşe dikiş li	çentiği işlenmiş		gözle muayene	keskin çentik		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
6.43		oluk- lu sac da bindirme	çentiği işlenmiş		gözle muayene	keskin çentik		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ
6.44		tek taraf- lı bindir	çentiği işlenmiş		gözle muayene	keskin çentik		F_1 F_2 M_1 M_2	σ τ σ

Tablo 10.22 : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişle-
rinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Standard	Dikiş tipi	Dikişin tarifi	Symet	Önerilen deney	DIN8563 kısım 3 göre	Şekil	ölçek	zorlama	gerilme
711	kutu taşıyıcının çok pasolu alın kaynağı	çentiği işlenmiş kaynak dikişi		% 100 tahribatsız muayene	dış bükey dikişi		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	0	0
712		çentiği işlenmemiş		gözle muayene	keskin ve yuvarlatılmış çentik		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	0	0
721	köşe bindirmede köşe dikişi	çentiği işlenmiş	Δ	% 100 tahribatsız muayene	dış bükey dikişi		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	0	0
722		çentiği işlenmemiş	Δ	gözle muayene	dış bükey dikiş keskin çentik		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	0	0
723		çentiği işlenmemiş	Δ	gözle muayene	kaynak ağzı açılmış		F ₁ F ₂ M ₁ M ₂	0	0

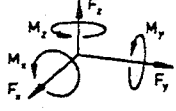
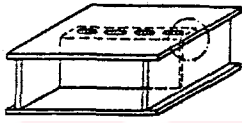
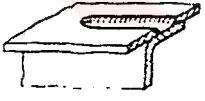
Tablo 10.23. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	önerilen deney	DIN8563 kısım 3 göre	şekil	ölçek	gerilme		
B11	kutu taşıyıcıda delik dikişi	çentiği işlenmemiş	% 100 tahribatsız muayene	dış bükey dikiş kaynak ağzı açılmamış		F _t F _c F _t F _c M _t M _c M _t M _c	σ _t τ _t σ _c τ _c		
B12		çentiği işlenmiş	gözle muayene	keskin ve yuvarlak çentik	1 2	F _t F _c F _t F _c M _t M _c M _t M _c	σ _t τ _t σ _c τ _c		
B13	uzun yarıktaki sürekli köşe dikişi	çentiği işlenmemiş	% 100 tahribatsız muayene	kaynak ağzı açılmamış keskin ve yuvarlatılmış çentik	3	F _t F _c F _t F _c M _t M _c M _t M _c	σ _t τ _t σ _c τ _c		
B14		çentiği işlenmiş	gözle muayene		4	F _t F _c F _t F _c M _t M _c M _t M _c	σ _t τ _t σ _c τ _c		

Tablo 10.24. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişlerinin tasarım ve değerlendirilmesi.

Cetvel 8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Lt No	standart	dikiş tipi	dikişin tarifi	sembol	önerilen deney	DIN 8563 kısım 3 göre	şekil 	ölçek zorlama	gerilme
82.1		yükleme altında olma yan enine bir kiriş yapı elemanıyla kay.	çentiği işlenme- miş	J	% 100 tahri- batsız muayene	dış bükey dikiş kaynak ağzı açılma- mış		F _x F _y F _z M _x M _y M _z	σ τ σ _q
82.2			çentiği işlenme- miş	J	gözle muayene	keskin ve yuvarlak çentik	1 2 	F _x F _y F _z M _x M _y M _z	σ τ σ _q
82.3			çentiği işlenme- miş	Δ	% 100 tahri- batsız muayene	kaynak ağzı açılma- mış	3 	F _x F _y F _z M _x M _y M _z	σ τ σ _q
82.4		delikte köşe dikiş	çentiği işlenme- miş	Δ	gözle muayene	keskin ve yuvarla tılmış çentik	4 	F _x F _y F _z M _x M _y M _z	σ τ σ _q

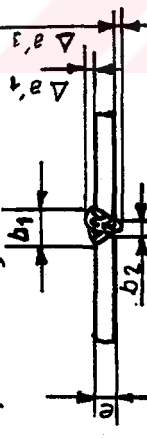
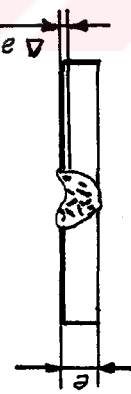
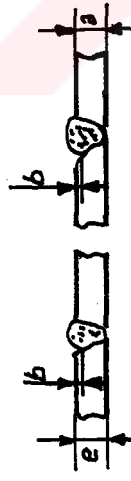
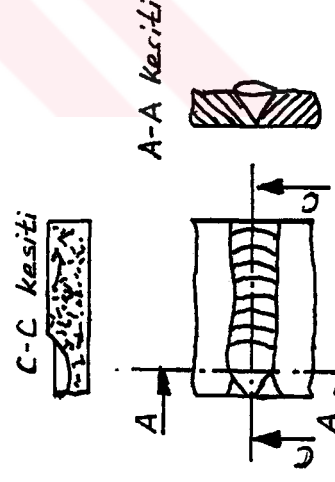
Tablo 10.25. : Raylı taşıtlarda köşe ve alın dikişleri-
nin tasarım ve değerlendirilmesi.

10.3. Raylı Taşıtlarda Uygulanan Köşe ve Alın Dikişlerinin Kalite Çeşitlerinin Belirtilmesi :

Bu açıklamada raylı taşıtlarda uygulanan köşe ve alın dikişlerinin kalite çeşitleri belirtilmiştir. Tablo I2 ve tablo I3 bu açıklamaları ifade etmektedir. Aşağıdaki tablo II ise tablo I2 ve tablo I3'ün anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. (28)

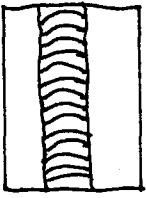
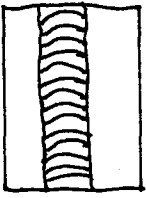
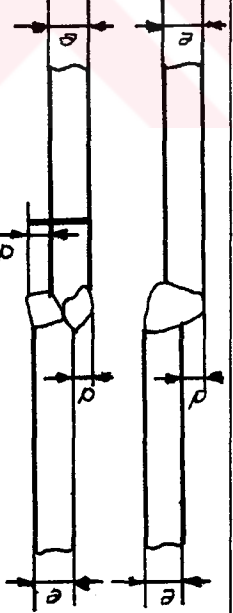
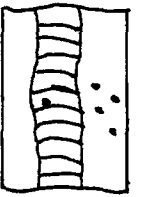
Tolerans	derece a	derece b
Sürekli bir hatanın maksimum uzunluğu	20 mm	40 mm
İki hata arasındaki uzaklık $n =$	6	6
300 mm uzunluğundaki bir kaynak uzunluğunda toplam hata l uzunluğunu aşmamalıdır. $l =$	40 mm	60 mm

Tablo II : Raylı taşıtlarda uygulanan köşe ve alın dikişlerinde hata toleransları.

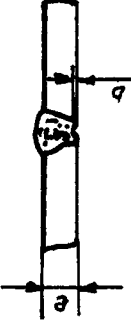
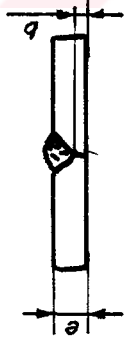
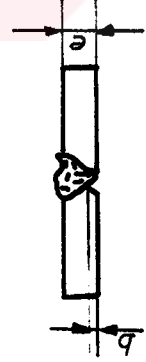
NO	TANIM	Sınıf		
		B1 and B1S	B2	B3
1	Daha geniş nüfuziyet - Daha derin nüfuziyet 	$\Delta a'1 \leq 1+0,05 b_1$ mm $\Delta a'3 \leq 1+0,05 b_3$ mm max. 2mm	$\Delta a'1 \leq 1+0,10 b_1$ mm $\Delta a'3 \leq 1+0,10 b_3$ mm max. 3mm	$\Delta a'1 \leq 1+0,15 b_1$ mm $\Delta a'3 \leq 1+0,15 b_3$ mm max. 4mm
2	Tamamlanmamış dolgu oyugu 	izin verilmiyor	$\Delta a'2 \leq 0,5$ mm derece a (*)	$\Delta a'2 \leq 1$ mm derece b (*)
3	Çentik etkisi 	izin verilmiyor	$b \leq 0,5$ mm derece a (*)	$b \leq 1$ mm derece b (*)
4	Krater 	izin verilmiyor	izin verilmiyor	kaunak ağırlıklı geçme

* Tablo bakınız

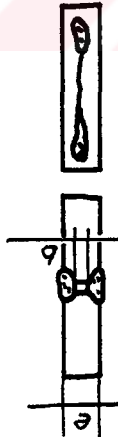
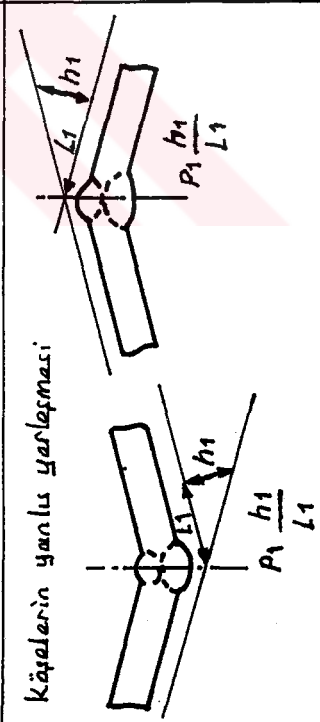
Tablo 12.1. Demiryol taşıtlarında uygulanan alın kaynaklarında kalite çeşitlerinin belirtilmesi

NO	TANIM	Sınıf		
		B1 ve B1S	B2	B3
5	Yüzey karıncalanması 	İzin verilmiyor	küçük ve dağılgan	$\phi \leq 0.5\text{mm}$ Orta ve dağılgan
6	Görünür çürük 	İzin verilmiyor	küçük ve dağılgan	Orta ve dağılgan
7	Boylamasına yerleştirme 	$d \leq 0.05 \text{ e mm}$ max. 2mm $d \leq 0.05 \text{ e mm}$ max. 2mm	$d \leq 0.10 \text{ e mm}$ max. 3mm $d \leq 0.10 \text{ e mm}$ max. 2mm	$d < 0.20 \text{ e mm}$ max. 4mm $d < 0.20 \text{ e mm}$ max. 3mm
8	Damla sıçramaları 	bazı dağılgan Sıçılmalar	bazı dağılgan Sıçılmalar	bazı dağılgan Sıçılmalar

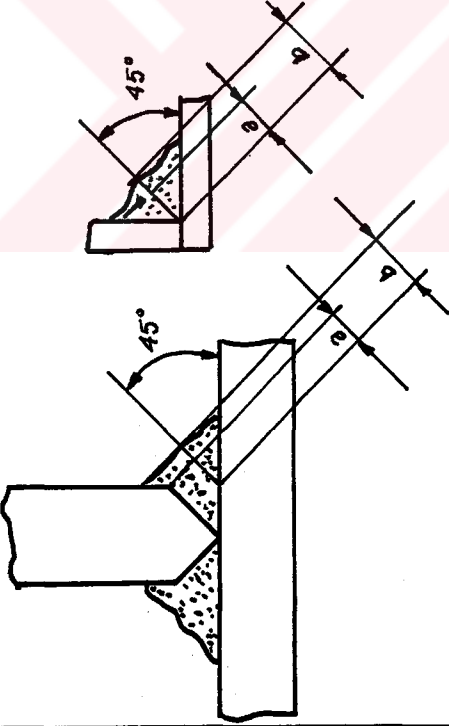
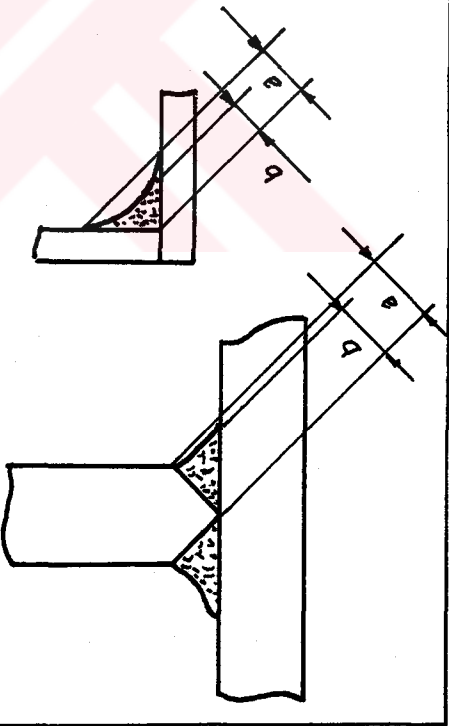
Tablo 12.2. Demiryol taşıtlarında uygulanan alın kaynaklarında kalite pesitlerinin belirtilmesi

NO	TANIM	Sınıf		
		B1 ve B1s	B2	B3
9	kök çentigi 	izin verilmiyor	$b \leq 0.5 \text{ mm}$ derece a	$b \leq 1 \text{ mm}$ derece b
10	Nüfuziyetin eksik alması 	izin verilmiyor	$\leq 0.5 \text{ mm}$ derece a $\begin{cases} e \leq 10 \text{ mm } b \leq 0.5 \\ e > 10 \text{ mm } b < 1 \end{cases}$	$\leq 1 \text{ mm}$ derece b
11	Altan çentik 	izin verilmiyor	$\leq 0.5 \text{ mm}$ derece a $\begin{cases} e \leq 10 \text{ mm } b \leq 0.5 \text{ mm} \\ e > 10 \text{ mm } b \leq 1 \text{ mm} \end{cases}$	$\leq 1 \text{ mm}$ derece b
12	Gaz başluğu 	B1s "Siyah" sınıf B1 "Mavi" sınıf		
13	Cüruf katığı 	izin verilmiyor		

Tablo 12.3. Demiryol taşıtlarında uygulanan alın kaynaklarında kalite çesitlerinin belirtilmesi

NO	TANIM	Sınıf		
		B1 ve B13	B2	B3
14	Birleşmede eksikler	Müsaade edilmiyor	Müsaade edilmiyor	
15	Eksik nüfuziyet 	Müsaade edilmiyor	$e \leq 10 \text{ mm}$ $b \leq 0.5 \text{ mm}$ $e > 10 \text{ mm}$ $b \leq 1 \text{ mm}$ Derece a	
16	Çatlama	Müsaade edilmiyor	Müsaade edilmiyor	Müsaade edilmiyor
17	Kayaların yanlış yerleşmesi 	$\leq \frac{1}{20}$	$\leq \frac{1}{10}$	

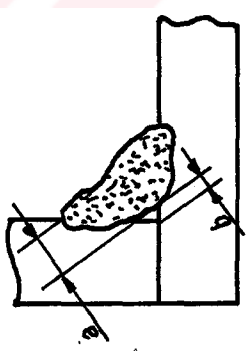
Tablo 12.4. Demiryol taşıtlarında uygulanan alın kaynaklarında kalite çeşitlerinin belirtilmesi.

NO	TANIM	Sınıf		
		A1	A2	A3
1	Aşırı kaynak-boşluklu sapma 	$b-a \leq (1 + \frac{a}{10}) \text{ mm}$ max. 2 mm	$b-a \leq (1 + \frac{a}{8}) \text{ mm}$ max. 3 mm	$b-a \leq (1 + \frac{a}{5}) \text{ mm}$ max. 3 mm
2	Gökük köşe kaynağı 	Müsamade edilmiyor	$a-b \leq 0,5 \text{ mm}$ derece a	$a-b \leq 1 \text{ mm}$ derece b

Tablo 13.t. Demiryol taşıtlarında uygulanan kısa kaynaklarında kalite geçitlerinin belirtilmesi.

NO	TANIM	Sınıf		
		A1	A2	A3
3	Simetrik olmayan köşe kaynağı	$\Delta t \leq (1 + \frac{a}{10}) \text{ mm}$	$\Delta t \leq (2 + \frac{a}{10}) \text{ mm}$	$\Delta t \leq (2 + \frac{a}{5}) \text{ mm}$
4	Alttan kesme Oyuk	Müsaade edilmiyor	$b \leq 0,5 \text{ mm}$ derece a	$b \leq 1 \text{ mm}$ derece b
5	Yüzey koruncalanması	Müsaade edilmiyor	$\phi \leq 0,5 \text{ mm}$ derece a	$\phi \leq 1 \text{ mm}$ derece b
6	Görünür çürüf	Müsaade edilmiyor	küçük ve dağılgan	Orta ve dağılgan

Tablo 13.2. Demiryol taşıtlarında uygulanan köşe kaynaklarında kalite işaretlerinin belirtilmesi.

NO	TANIM	Sınıf		
		A1	A2	A3
7	Birlesmede eksikler	Müsaade edilmiyor	Müsaade edilmiyor	
8	Eksik nüfuziyet 	Müsaade edilmiyor	$b \leq 1 \text{ mm}$ derece a	$b \leq \frac{a}{4} \text{ mm}$ derece b
9	Gatlamalar	Müsaade edilmiyor	Müsaade edilmiyor	Müsaade edilmiyor

Tablo 13.3. Demiryol taşıtlarında uygulanan köşe kaynaklarında kalite çesitlerinin belirtilmesi.

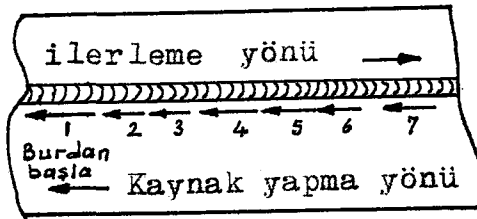
II. Raylı Taşıtların İmalatında Uygulanması Gerekten Kaynak Metodları :

Raylı taşıtlarda saçlar kaynak edilirken meydana gelen hararetin tesiri ile çarpılırlar. Bu çarpılmalara mani olmak için birçok metodlar tatbik edilir. Bütün metodların gayesi ısının eşit miktarda yayılmasıdır.

Genel olarak demiryolu taşıtı sanayiinde kullanılması gereken metodlar şunlardır.

II.I. Bek-step (geri adım) metodu :

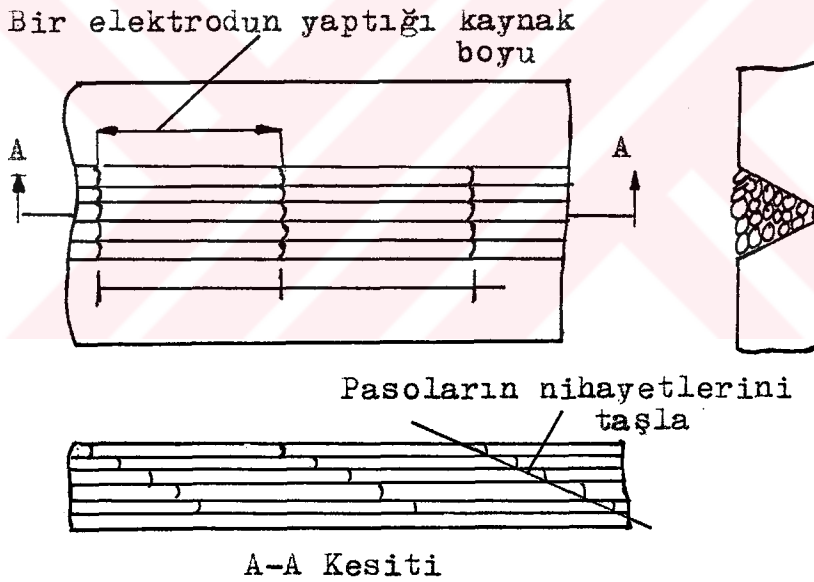
Bu metodda, dolgu, tek paso halinde, kaynak ilerleme yönünün aksi yönünde konur. Dolgu boylarının kısa olması ısının yığılmasına mani olur. Dolgu boyu bir tek elektrodun depozit edeceği miktar kadar olmalıdır. Bek-step metodu uzun eklerde ve 6-19 mm. kalınlığındaki saçların kaynağında kullanılır. Şekil 36'da metodun resimli izahı görülmektedir.

Şekil 36 : Geri Adım Metodu

II.2. Blok Metodu :

Blok metodunda dolgu tek paso halinde konmayıp birçok pasolarla sac kalınlığında konur. Dolgu boyu, her paso için bir tek elektroddan göç eden miktar kadar olup, bir blok teşkil eder. Bloklar sırası ile ortadan kenarlara doğru konarak yapılır. Bu metod ekseriya 19 mm.'den kalın saclar için elverişlidir. Her blok yapıldıktan sonra kök kısım taşlanır. Bir sonraki sıraya geçilir. Şekil 37'de şematik olarak gösterilmektedir.

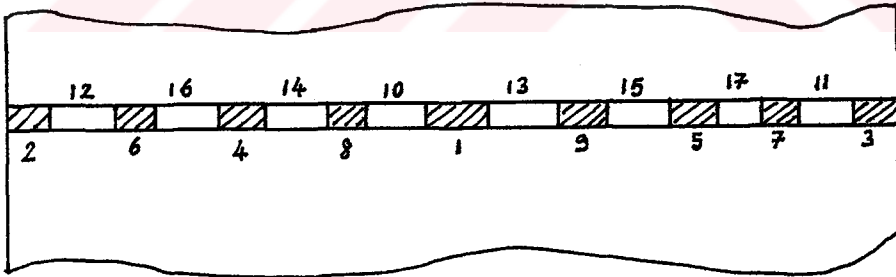

Şekil 37 : Blok Metodu

II.3. Karşılıklı Atlamalı (Şaşirtma) Metodu :

Bilhassa kalın saçların kaynağında tavsiye edilir. Blok metodunun bir değişik şeklidir. Kaynak blok halinde bir üst paso alttakine nazaran biraz daha kısa olmak üzere yapılır, öyleki bloklar her iki taraftan eğik olur. Gene blok metodundaki gibi kenarların taşlanması lazımdır. Blok boyları 100-250 mm. arasında değişir. Şaşirtma metodunda blokların yerleşme sıraları şekil 38 'de gösterilmiştir.

Bütün bu metodlarda kullanılan kaynaklar düz veya örme olarak iki şekilde yapılır. Düz yer kaynağında genel olarak düz sistemi kabul edilir. Duvar kaynaklarında her iki methodda kullanılır. Duvar kaynaklarında kaynak aşağıdan yukarı yönde yapılmalıdır. Geri adım metodu korniş kaynakları için çok elverişlidir. Tavan kaynakları ise genel olarak örme sisteminde yapılır. Örme sistemi kullanılırken çok geniş kaynak yapmamaya dikkat edilmelidir.

Şekil 38 : Karşılıklı Atlamalı (Şaşirtma) metodu

12. Raylı Taşıtlarda Kaynak Sırası Dizaynı :

12.1. Kaynak Sırası Dizaynının Amacı :

Bir metal parçasının ısıtıldığı zaman genişlediği ve soğurkünde küçüldüğü herkezce bilinmektedir. Isıtma esnasında genişleme, metalin akma noktası denilen bir noktasına kadar devam eder. Bu noktanın üstüne ısıtılan metaller ise eski hallerine dönmeyip şekil değiştirirler. Bu ikinci hal metallerde çarpılmalara sebep olur.

Genel olarak kaynak sırası, kaynak işlemi sonucu oluşacak çarpılmaların azaltılması ve montajın kolaylaştırılması açısından birinci derecede düşünülmelidir. Kaynak sırası bilhassa kalın levhaların ve döküm parçaların kaynatılması sırasında kaynak çatlamlarının olmaması isteniyorsa çok önemli olabilir. Ufak geçme parçalarında, geçme levhalarının içinde yüksek gerilmeler birikecektir. Böylece eğer uygun bir kaynak sırası uygulanmassa kaynak boyunca çatlamların önüne geçilemeyecektir.

Kaynak sırası basit ve uygulaması kolay olmalıdır. Çünkü kolayca anlaşılamayacak bir şekilde karışık olursa uygulamadan vazgeçilebilir. Aynı şekilde kaynak sırası bir çok sayıda kaynakçının bir arada aynı zamanda çalışabileceği şekilde pratik olmalıdır.

Kaynak sırasının hedefi iki madde altında toplanabilir

a) Kaynaktan dolayı oluşan büzülmeler ve gerilmeleri gidermek.

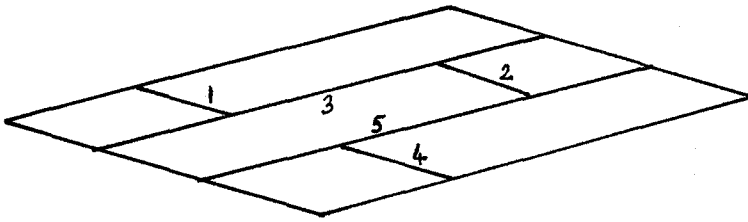
b) Çarpılmaları minimuma indirmek.

12.2. Kaynak Sırasının Tesbitinde Genel Esaslar :

a) Kaynak metalinin tesiri ile meydana gelen ısıdan dolayı birleştirilen parçalar küçülür ve bir çekilme hareketinde bulunurlar. Eğer birleşen iki parçanın serbestiyeti tam ise, asgari değerde doğacak gerilmelere mukabil biraz çarpılma meydana gelecektir. Buna mukabil, eğer birleştirilen parçaların hiç bir serbestiyeti yoksa çarpılma fazla olacak ve küçülme gerilmelerini doğuracaktır. Buda kaynağın çatlaması gibi kötü neticeler doğurabileceğinden tam serbestiyet olmayan yerlerde oyuklar açılarak veya yuvarlaklar yapılarak gerilme akışını temin etmek lazımdır.

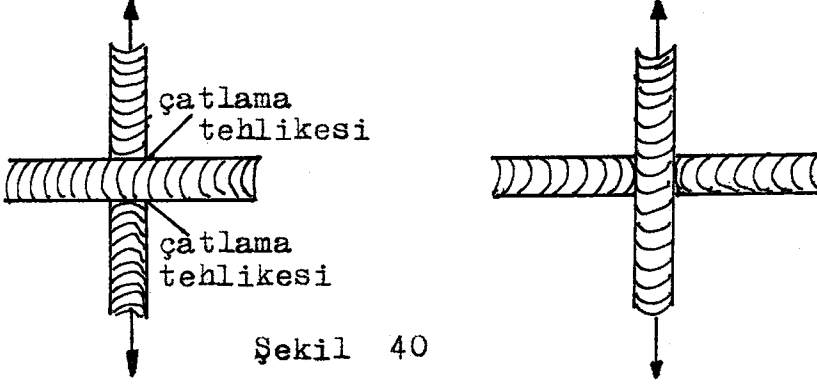
b) Bir konstrüksiyonun elemanlarında meydana gelen çarpılmalar, montajdan önce düzeltilmelidir.

c) Boylamasına ve enlemesine dikişlerin birbirleriyle karşılaşması halinde, tesadüf eden dikiş daima devamlı dikişten önce kaynak edilmelidir (şekil39). Hasıl olan distorsiyonun serbest kalması ve iki dikişin birleştiği yerde lokal bir gerilme toplanmasının meydana gelmemesi için, boylamasına dikiş, enlemesine dikiş kaynak edildikten sonra puntalanmalıdır.

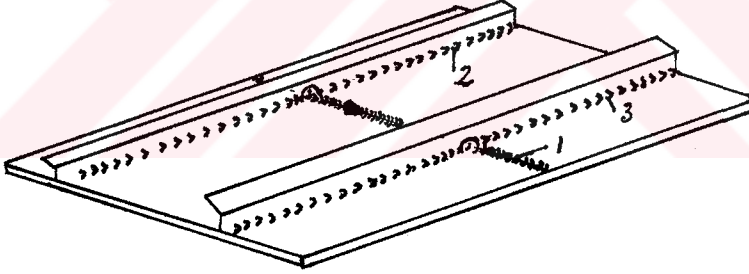

Şekil 39 : Bir konstrüksiyonda boylamasına dikişlerin enlemesine dikişlerle karşılaşması hali. Rakamlar kaynak sıralarını göstermektedir.

d) İki alın dikişinin birbirini kesmesi halinde çekme zorlamalarına maruz kalan yönün devamlı olarak kaynak yapılması gerekir (şekil 40) . Aksi takdirde maruz kalan dikişin bitiş kraterlerinde çatlama meydana gelir.

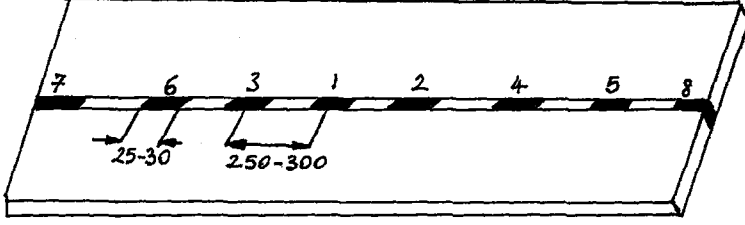

e) Bir alın dikişi ile bir iç köşe dikişinin birbirini kesmesi halinde, önce alın dikişi kaynak edilir. Eğer iç köşe dikişi evvalla kaynak edilirse, alın kaynağının enine distorsiyonu azalır (şekil 4I) .

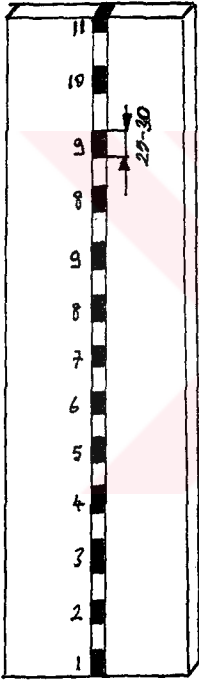

Şekil 4I : Alın dikişi ile iç köşe dikişinin birbirini kesme hali

f) İki parça arasındaki mesafe kaynak bağlantısının enine distorsiyonunu azaltacak derecede kuvvetli puntalarla birleştirilerek tespit edilmelidir (şekil 42 ve 43) .

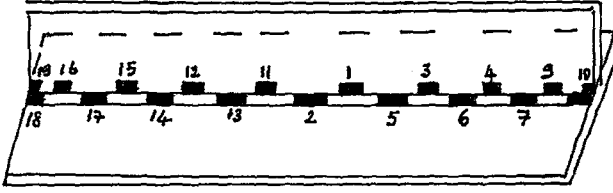
Yatay pozisyonda bağlama sırası

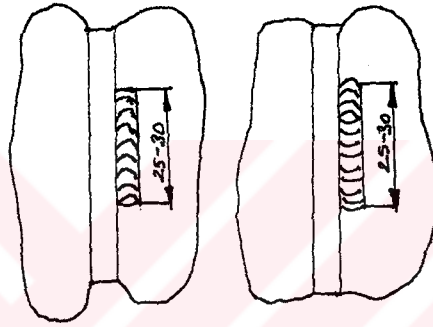
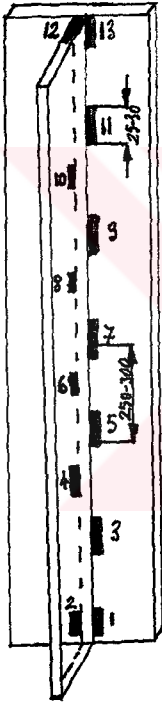
Yanlış (açık krater)   Doğru (kapalı krater)

Düsey pozisyonda
bağlama sırası

Şekil 42 : Yatay ve düşey pozisyonadaki alın birleş -
tirmelerinde puntalama sıraları.

Yatay pozisyonda bağlama sırası

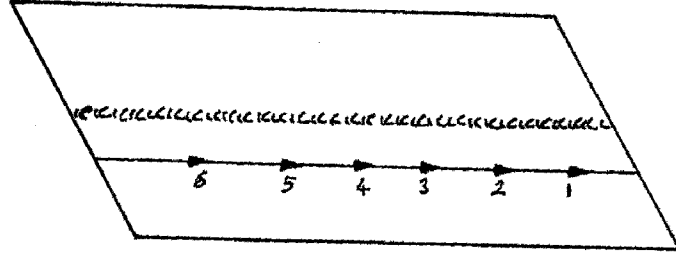
Yanlış (açık krater) Doğru (kapalı krater)

Bitiş kraterinin kapalı olması gerekir.

Düsey pozisyonda bağlama sırası

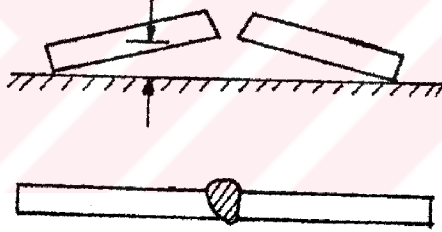
Şekil 43 : Yatay ve düşey pozisyonlardaki iç köşe birleştirmelerinde puntalama sıraları.

g) Uzun kaynak dikişlerine ait kök pasolarının geri adım usulü ile çekilmesi, dikiş boyunca muntazam bir enine distorsiyonun meydana gelmesi bakımından uygun karşılanır (şekil 44).

Şekil 44 : Uzun dikişlere ait kök pasolarının geri adım usulü ile kaynak edilmesi hali.

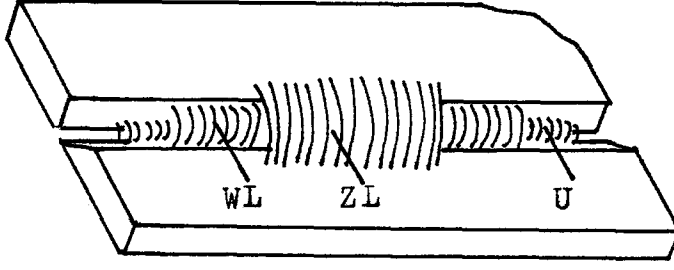
h) Açısal distorsiyonu azaltmak için birleştirilecek parçalara, kaynaktan evvel ters istikamette bir meyil verilir ve böylece kaynaktan sonra parça düz duruma gelir (şekil 45).

Şekil 45 : Parçalara kaynaktan önce ters istikamette bir meylin verilmesi ve kaynaktan sonraki durumu.

i) İlk pasonun, levhanın ağırlık merkezinden geçmesini sağlamak üzere, (X) birleştirmelerinde ağızların $2/3$ λ tarzında hazırlanması faydalıdır .

k) İyi tespit edilen parçaların kaynağında, kök pasonun zayıf yerlerinde meydana gelecek gerilme çatlaklarını önlemek için dikişler kaskat usulü tertiplenir (şekil 46).

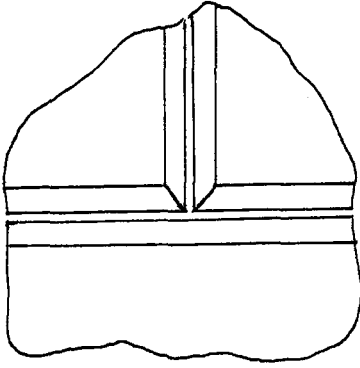
Şekil 46 : Kaynak dikişlerinin kaskat usulü teşkili.

1) Bütün bu çarpılmalar tamamıyla giderilemediğine göre gerilme yığılmasına mani olmak maksadıyla bir miktar çarpılmaya müsaade edilir. Bu, serbest uçlara doğru kaynak sırası takip etmekle elde edilebilir. Bütün vagonda çarpılmalara mani olmak amacıyla mümkün olduğu kadar simetrik kaynak yapmaya gayret edilmelidir.

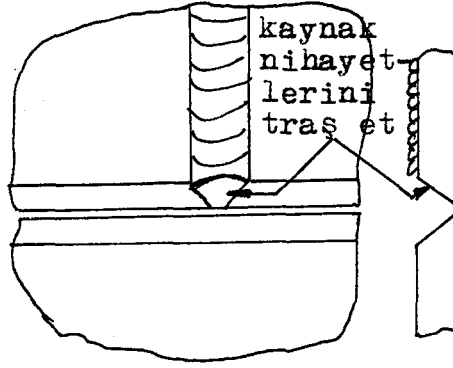
m) Kaynağa daima konstrüksiyonun ağırlık merkezinden başlanarak muntazam bir şekilde dışa doğru gidilmelidir.

n) Birbirinin tam simetriğine düşen dikişler büyük çarpılma momenti meydana getireceğinden, bunların aynı anda iki kaynakçı tarafından kaynak edilmesi gerekir.

o) Tek kaynak sıralarında esas kaide kaynağı yapılmamış bir eki çaprazlıyan kaynağı yapmaktır. Bu da bütün ek ve takviye elemanlarının açılı kaynaklarına veya diğer T bağlanmalarına da teşmil edilebilir. Bunun sebebi, ilk kaynaklar ikinci kaynakta bağlanacak elemanların çarpılmasına mani olacak ve sıkıştırılmış gerilme kuvvetlerine sebep olacaktır. Böyle bir kaynak çatlamasa bile diğer levhada bir çatlamaya sebep olacaktır. Bunun en bariz misali şekil 47'de gösterilen profillerde görülmektedir. Bu tip çatlama en fazla rastlanan bir tiptir.

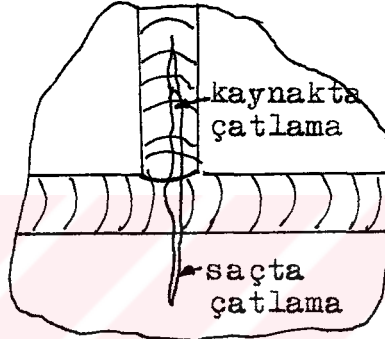
a) kaynaktan evvel

b) doğru ilk kaynak

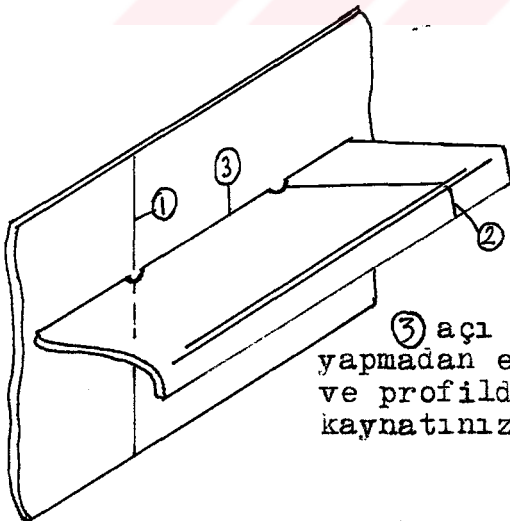

c) yanlış ilk kaynak

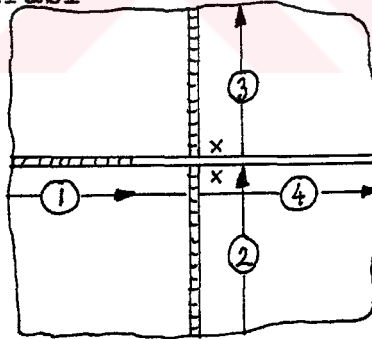

d) c'nin doğuracağı kötü netice

Levhelerde kesişme kaynak sırası

③ açılı kaynağı yapmadan evvel saçtaki ① ve profildeki ② parçasını kaynatınız.

T kesimlerinde kaynak sırası

Şekil 47 : Levhalarda ve T kesimlerinde kaynak sırası.

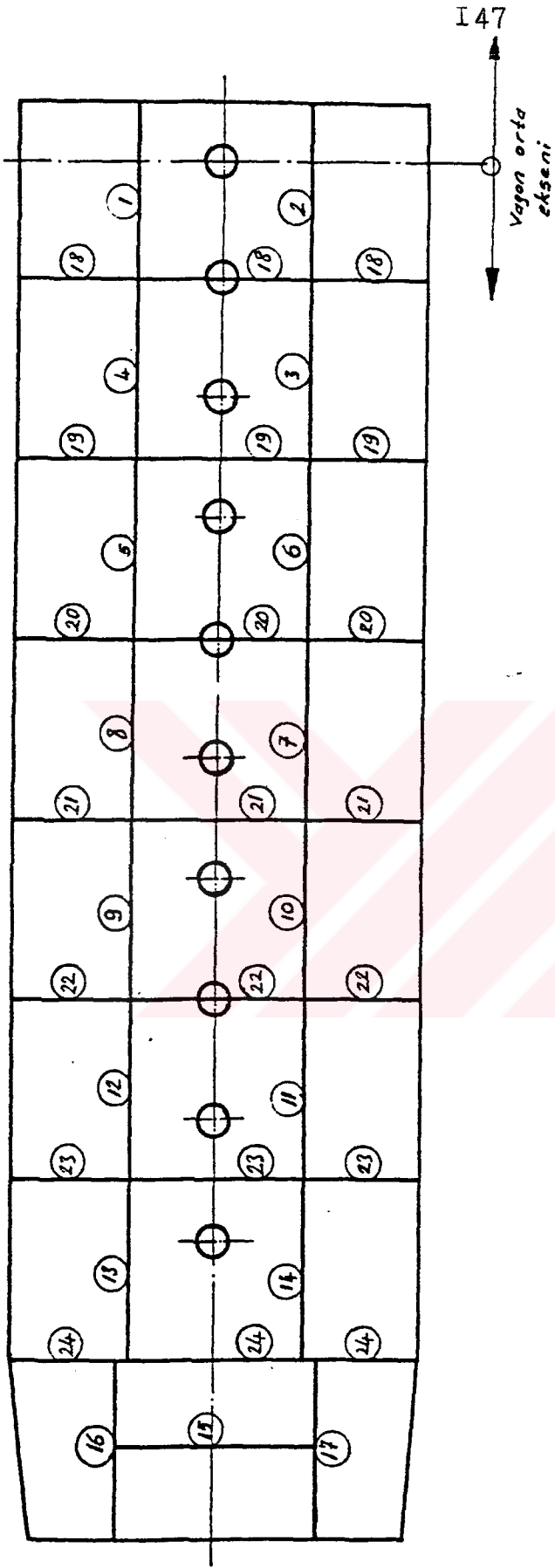
p) Hazır parçaları kaynak sahalarına takviye lamalarıyla bağlamak suretiyle çarpılmalara mani olunmalıdır.

r) Çeşitli saç kalınlığına sahip bir konstrüksiyonun simetrik kaynak dikişlerindeki enine çarpılma kuvvetlerini dengelemek için, imkan nispetinde dikişlerin kesiti birbirine eşit kılınır. Bu da ince saçlarda ağız açısını veya iki saç arasındaki mesafeyi büyütmeyle temin edilir.

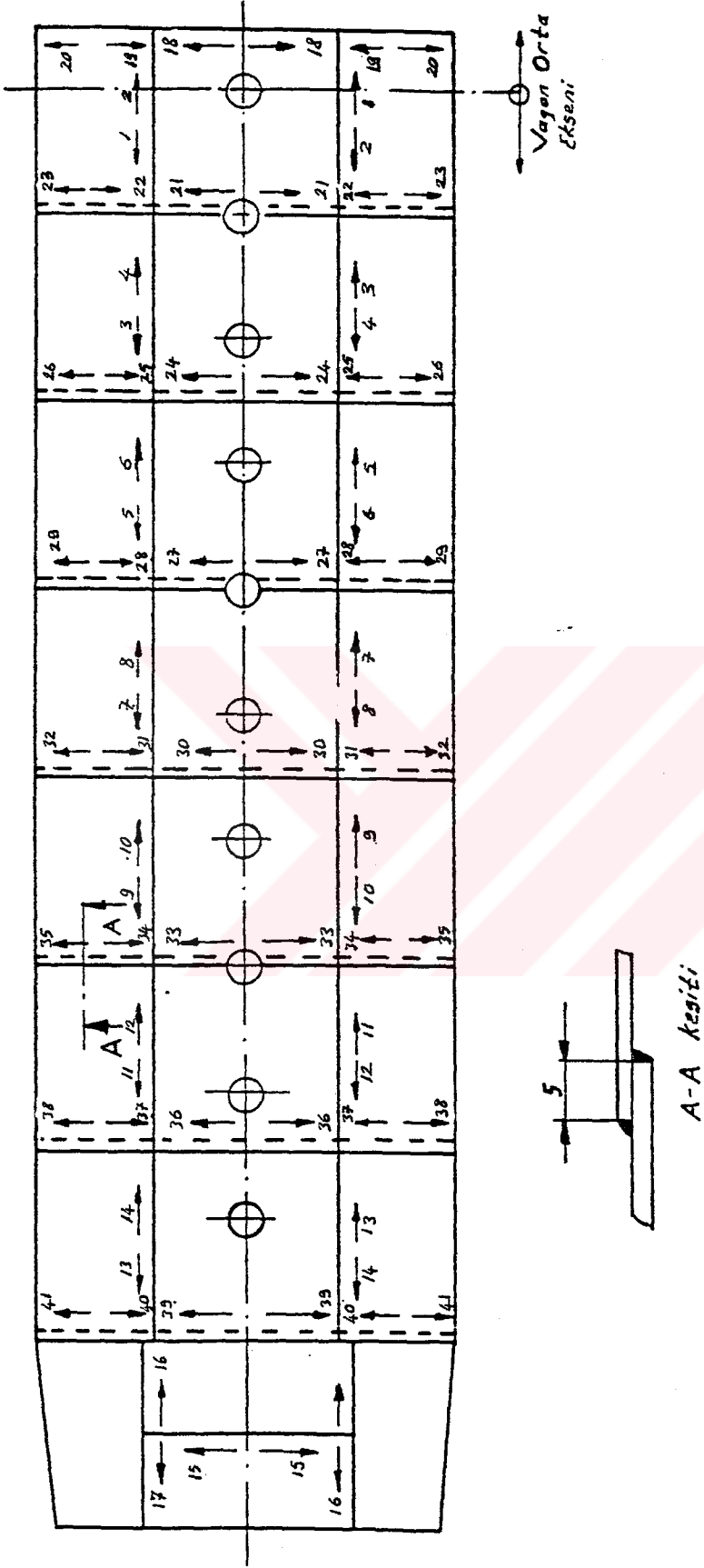
I2.3. Raylı Taşıtların Çeşitli Bölümlerine Ait Kaynak

Uygulamaları :

Raylı taşıtlara ait çeşitli uygulamalar resimlerle birlikte açıklanmıştır. Burada kaynak sırası tasarımına uygun olarak imalat yapılabilecek çeşitli örnekler verilmiştir.

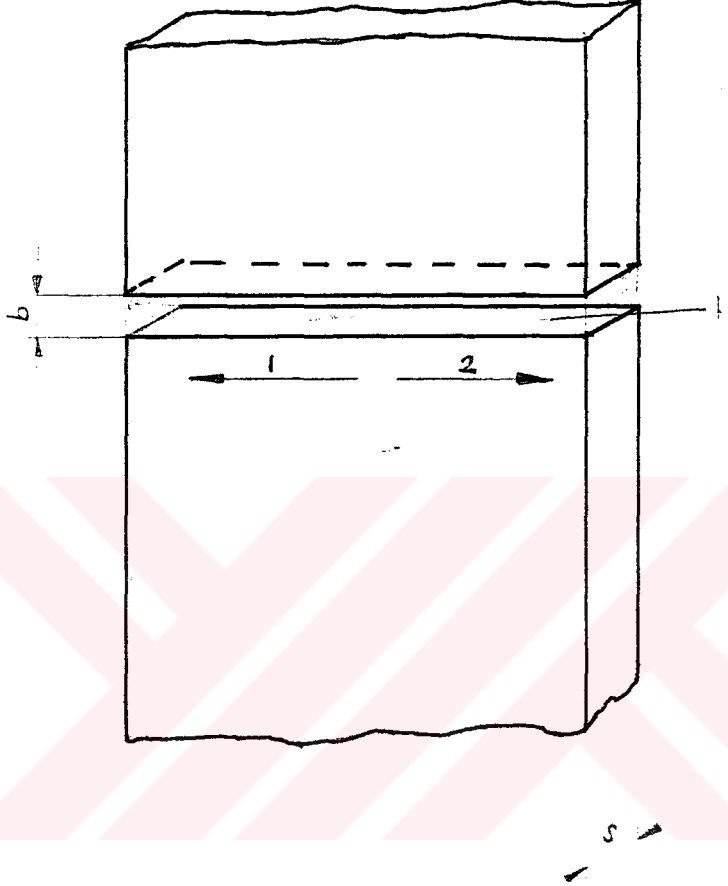

Sekil 4.8: Vagon Çatı kaplamasına Ait Montaj Sırası Şeması

Şekil 49: Vagon Gatu Kaplamasına Ait Keynek Sıra Şeması

Şekil 49 'de I, 2 nolu dikişlerin tasarımı :

Şekil 49da I ve 2 nolu dikişlerin görünüşü

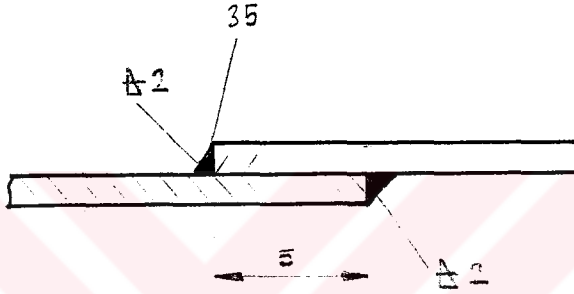
I ve 2 nolu dikişler şekildende görüldüğü gibi alın dikiş kaynağı (I) ile yapılmıştır. Bu kaynak dikişine ait özellikler tablo 10.21 cetvel 6.I.I'de görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi kaynak dikişinin muayenesi gözle yapılmalıdır. Kaynak dikişlerine uygun zorlama yönleri bu tabloda 9. kolonda görüleceği gibi x ve z ekseninde F_x ve F_z 'dir.

Bununla birlikte y ekseninde M_y momentinin uygulanabileceği görülmektedir.

Tablo 9.I'de bu dikişler için kaynak ağızlarının hazır - lanmasında boyutlar ve toleranslar görüleceği gibi $s = 1,5$ için $b = 2,5$ olmalıdır. Aynı zamanda tablo 7'den uygula - nabilecek kaynak yönteminin MAG olacağı görülmektedir.

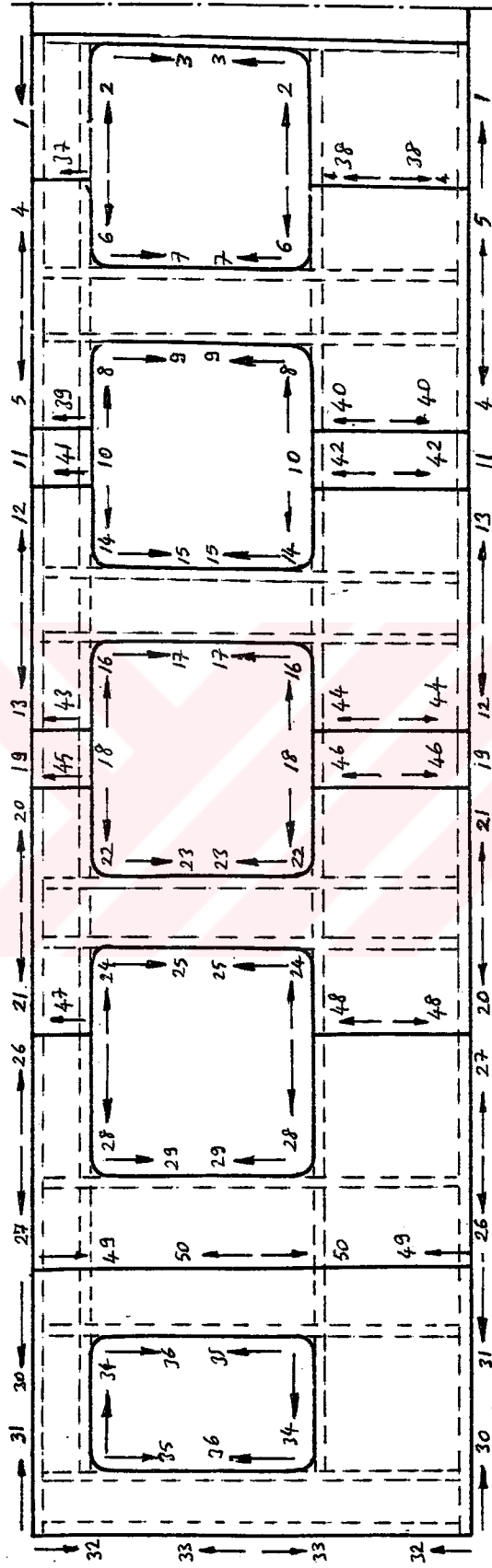
I'den I7'e kadar olan dikişler aynı özellikleri taşımakta - dır.

I8,I9,20,...,4I nolu dikişlerin tasarımı :

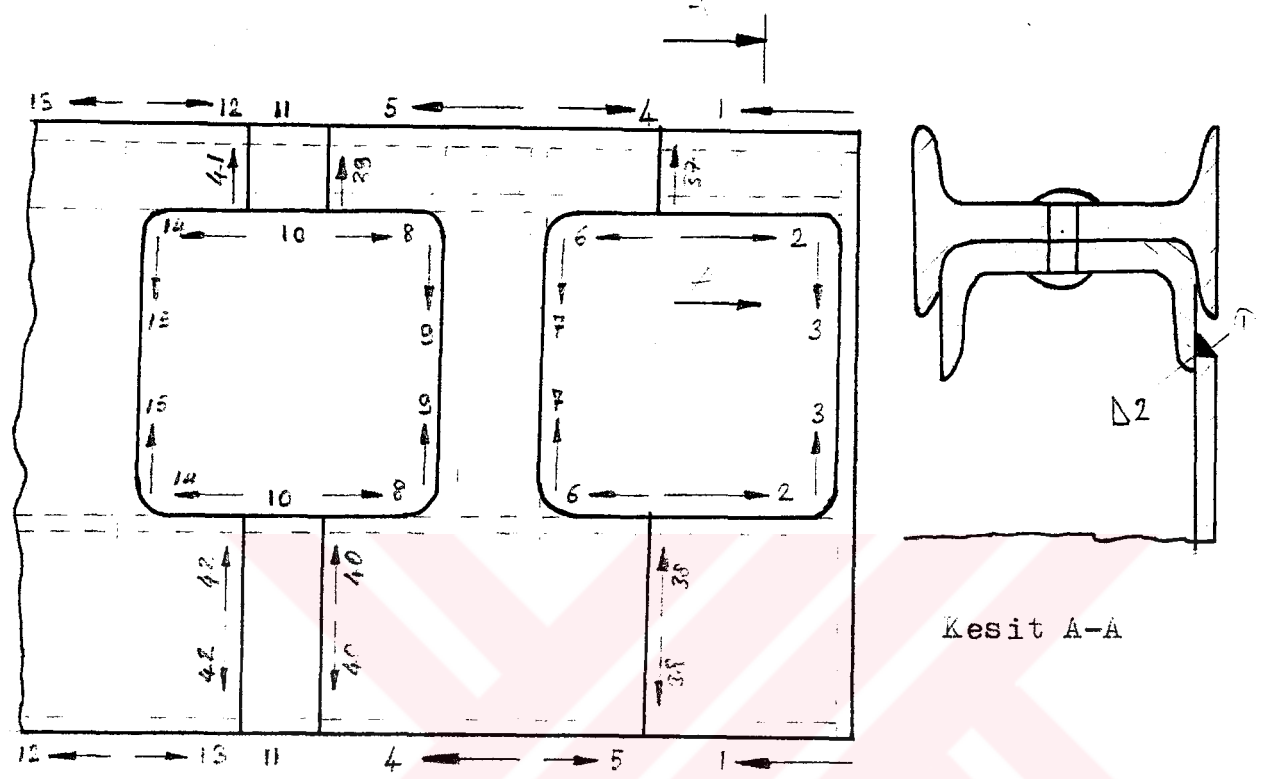
Şekil 49'da 35 nolu dikişin görünüşü

Bu kaynak dikişine ait özellikler tablo IO.2I,cetvel 6.2I'de görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi kaynak dikişinin muayenesi gözle yapılmaktadır. Bu dikişte keskin çentik etkisi görülebilir. Ayrıca dikiş üzerine x ve z ekseninde F_x ve F_z kuvvetleri gelip y ekseninde M_y momentinin uygulanabileceği görülmektedir.

Şekil 50 : Vagon Yan Duvar Kaplamasına Ait Kaynak Sıraı

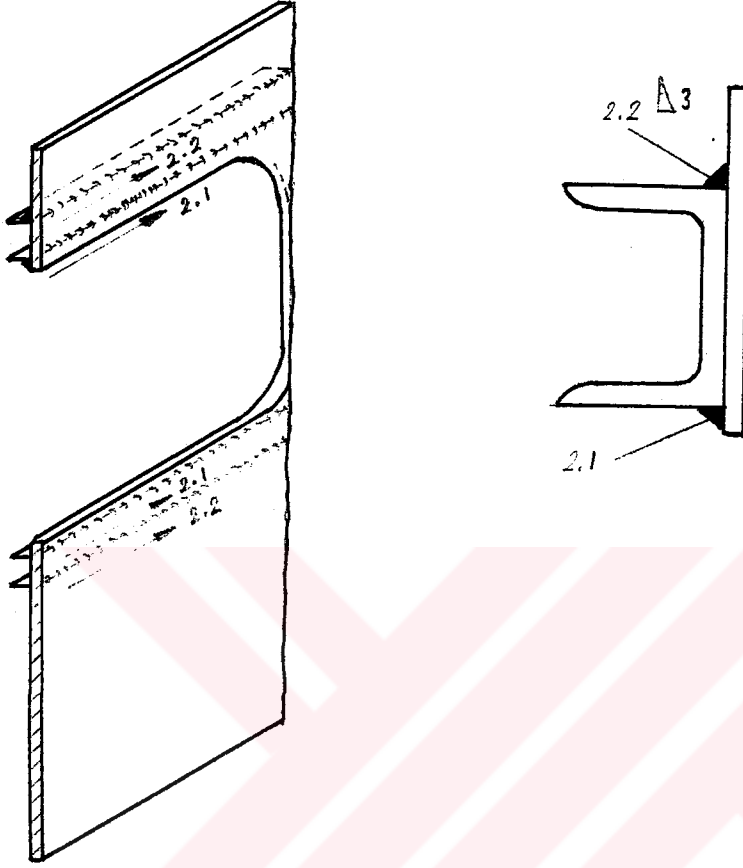
Şekil 50'de I nolu dikişin tasarımı :

Şekil 50'de I, 2, 37 nolu dikişlerin görünüşü

Şekilden de görüldüğü gibi I nolu dikiş ince sac ile profil arasında bindirme dikiş kaynağı ile yapılmıştır. Bu kaynak dikişine ait özellikler tablo 10.21, cetvel 6.3.I' de görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi kaynak dikişinin muayenesi gözle yapılmalıdır. Dikişte keskin çentik etkisi görülebilir. Dikiş üzerine x ve z ekseninde F_x ve F_z kuvvetleri uygulanabileceği bununla birlikte y ekseninde M_y momentinin uygulanabileceği görülmektedir. Uygulanması gereken kaynak yöntemi MAG'dır.

2 nolu dikişin tasarımı :

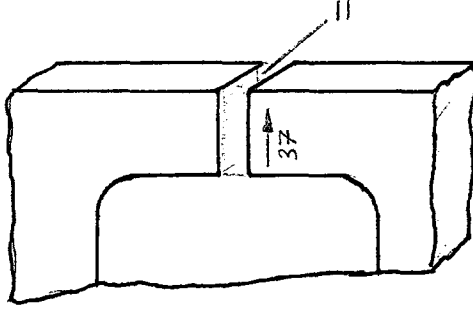
Şekil 50'de 2 nolu dikişin görünüşü

Şekilden de görüldüğü gibi 2 nolu (2.1,2.2) dikiş ince sac ile profil arasında yapılan bir kaynaktır. 2.1 ve 2.2 köşe kaynağı şeklinde yapılmıştır. Bu kaynak dikişine ait özellikler tablo IO.2I cetvel 6.3.I'de görülmektedir.

Dikişte keskin çentik etkisi görülebilir. Dikiş üzerine x ve z yönlerinde F_x , F_z uygulanabileceği bununla birlikte y ekseninde M_y momentinin uygulanabileceği görülmektedir.

Kaynak dikişinin muayenesi gözle yapılmalıdır.

37 nolu dikişin tasarımı :

Şekil 50'de 37 nolu dikişin görünüşü

37 nolu dikiş iki ince sac arasında yapılan alın dikiş kaynağıdır. Dikiş I şeklindedir. Bu kaynak dikişine ait özellikler tablo 10.2I'de cetvel 6.I.I'de görülmektedir

Tablodan da görüldüğü gibi kaynak dikişinin muayenesi gözle yapılmalıdır. Bu dikişte kaynak ağzı açılmamıştır.

Kaynak dikişlerine uygun zorlama yönleri F_x ve F_z 'dir.

Bununla birlikte y ekseninde M_y momentinin uygulanabileceği görülmektedir.

Tablo 9.I'de bu dikişler için kaynak ağızlarının hazır - lanmasında boyutlar ve toleranslar görüleceği gibi $s = 2$ için $b = 3$ olmalıdır. Uygulanması gereken kaynak yöntemi MAG'dır.

I nolu dikişin özelliklerini taşıyan diğer dikişler :

4,5,II,I3,I9,20,2I,26,27,30,3I,32,33.

2 nolu dikişin özelliklerini taşıyan diğer dikişler :

3,6,7,8,9,I0,I4,I5,I6,I7,I8,22,23,24,25,28,29,34,35,36 .

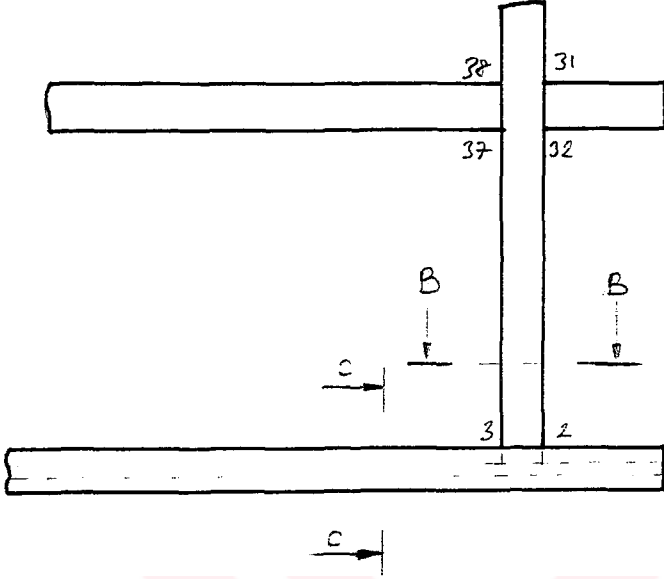
37 nolu dikişin özelliklerini taşıyan diğer dikişler :

38,39,40,4I,42,43,44,45,46,47,48,49,50 .

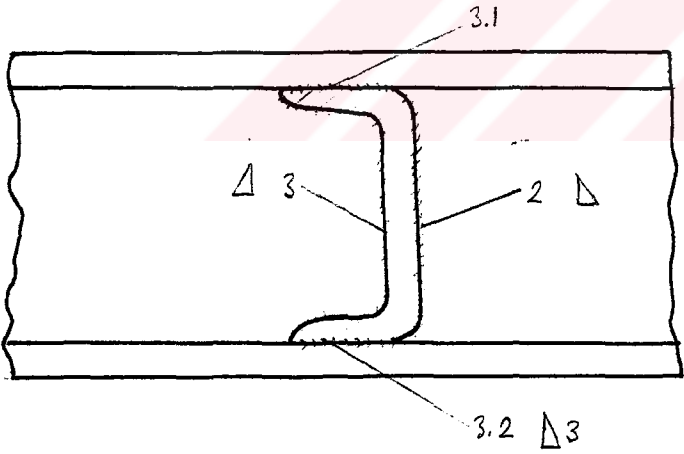
I

10	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000	1001	1002	1003	1004	1005	1006	1007	1008	1009	1010	1011	1012	1013	1014	1015	1016	1017	1018	1019	1020	1021	1022	1023	1024	1025	1026	1027	1028	1029	1030	1031	1032	1033	1034	1035	1036	1037	1038	1039	1040	1041	1042	1043	1044	1045	1046	1047	1048	1049	1050	1051	1052	1053	1054	1055	1056	1057	1058	1059	1060	1061	1062	1063	1064	1065	1066	1067	1068	1069	1070	1071	1072	1073	1074	1075	1076	1077	1078	1079	1080	1081	1082	1083	1084	1085	1086	1087	1088	1089	1090	1091	1092	1093	1094	1095	1096	1097	1098	1099	1100	1101	1102	1103	1104	1105	1106	1107	1108	1109	1110	1111	1112	1113	1114	1115	1116	1117	1118	1119	1120	1121	1122	1123	1124	1125	1126	1127	1128	1129	1130	1131	1132	1133	1134	1135	1136	1137	1138	1139	1140	1141	1142	1143	1144	1145	1146	1147	1148	1149	1150	1151	1152	1153	1154	1155	1156	1157	1158	1159	1160	1161	1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170	1171	1172	1173	1174	1175	1176	1177	1178	1179	1180	1181	1182	1183	1184	1185	1186	1187	1188	1189	1190	1191	1192	1193	1194	1195	1196	1197	1198	1199	1200	1201	1202	1203	1204	1205	1206	1207	1208	1209	1210	1211	1212	1213	1214	1215	1216	1217	1218	1219	1220	1221	1222	1223	1224	1225	1226	1227	1228	1229	1230	1231	1232	1233	1234	1235	1236	1237	1238	1239	1240	1241	1242	1243	1244	1245	1246	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	1254	1255	1256	1257	1258	1259	1260	1261	1262	1263	1264	1265	1266	1267	1268	1269	1270	1271	1272	1273	1274	1275	1276	1277	1278	1279	1280	1281	1282	1283	1284	1285	1286	1287	1288	1289	1290	1291	1292	1293	1294	1295	1296	1297	1298	1299	1300	1301	1302	1303	1304	1305	1306	1307	1308	1309	1310	1311	1312	1313	1314	1315	1316	1317	1318	1319	1320	1321	1322	1323	1324	1325	1326	1327	1328	1329	1330	1331	1332	1333	1334	1335	1336	1337	1338	1339	1340	1341	1342	1343	1344	1345	1346	1347	1348	1349	1350	1351	1352	1353	1354	1355	1356	1357	1358	1359	1360	1361	1362	1363	1364	1365	1366	1367	1368	1369	1370	1371	1372	1373	1374	1375	1376	1377	1378	1379	1380	1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387	1388	1389	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398	1399	1400	1401	1402	1403	1404	1405	1406	1407	1408	1409	1410	1411	1412	1413	1414	1415	1416	1417	1418	1419	1420	1421	1422	1423	1424	1425	1426	1427	1428	1429	1430	1431	1432	1433	1434	1435	1436	1437	1438	1439	1440	1441	1442	1443	1444	1445	1446	1447	1448	1449	1450	1451	1452	1453	1454	1455	1456	1457	1458	1459	1460	1461	1462	1463	1464	1465	1466	1467	1468	1469	1470	1471	1472	1473	1474	1475	1476	1477	1478	1479	1480	1481	1482	1483	1484	1485	1486	1487	1488	1489	1490	1491	1492	1493	1494	1495	1496	1497	1498	1499	1500	1501	1502	1503	1504	1505	15

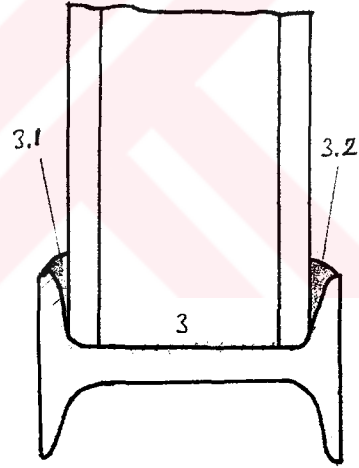
Şekil 5I'de 2 ve 3 nolu dikişlerin tasarımı :

Şekil 5I'de Açıklama I

Kesit B-B

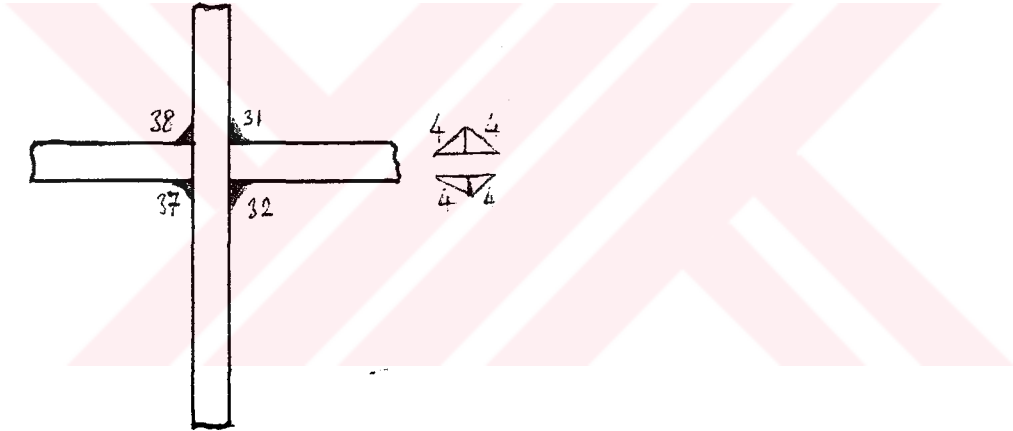
Kesit C-C

2 ve 3 (3.1,3.2) nolu dikişler şekilden de görüleceği gibi köşe dikişidir. Bu kaynak dikişine ait özellikler tablo 10.9 cetvel 2.3.10'da görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi bu dikişlerde muayene gözle yapılmalıdır.

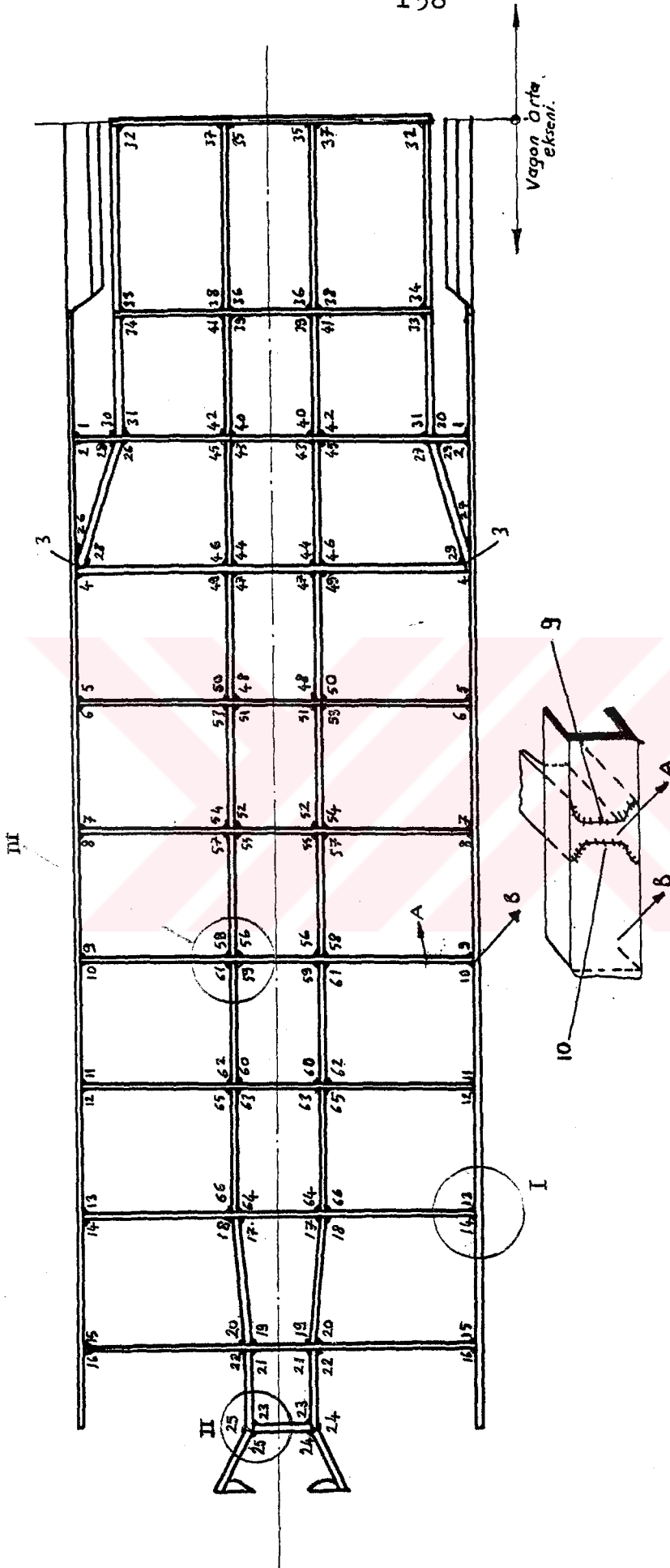
Bu dikişlerde DIN 8563 kısım 3'e göre çatlak,gözenek ve çentik olabilir. Aynı tablonun 9.kolonundan görüleceği gibi x,y,z ekseninde F_x, F_y, F_z kuvvetleri oluşabileceği gibi bununla birlikte M_x, M_y, M_z momentlerinin uygulanabileceği görülmektedir.

Şekil 51'de 4'den 30'a kadar olan kaynak dikişleri 2,3 nolu dikişlerin özelliklerini taşımaktadır.

31,32,37 ve 38 nolu dikişlerin tasarımı :

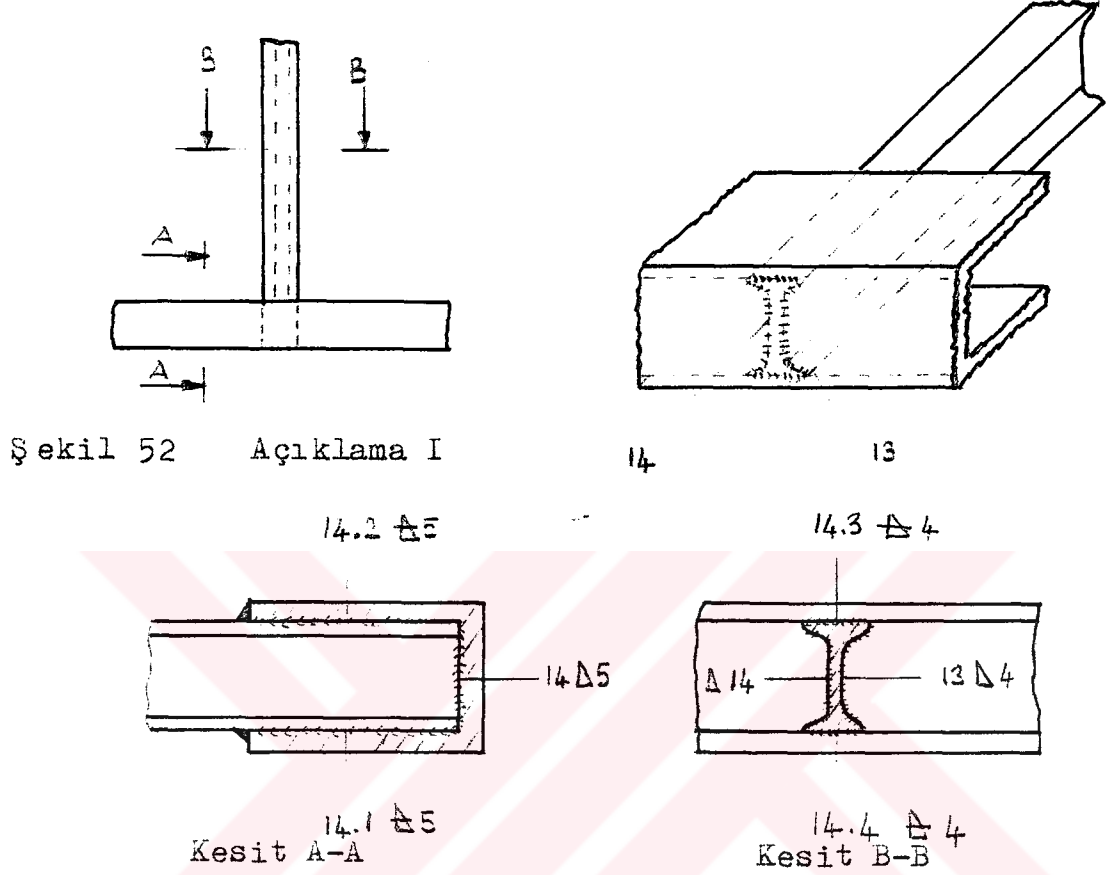

31,32,37,38 nolu dikişler şekildende görüldüğü gibi köşe dikişleri olup bu dikişe ait özellikler tablo IO.14'de cetvel 3.4.3'de görülmektedir. Tablodan görüldüğü gibi dikişin muayenesi % 100 tahribatsız yapılmalıdır. Dikişte çatlak,gözenek,çentik olabilir.9. kolondan görüleceği gibi sadece x ekseninde F_x kuvveti oluşabileceği gibi M_z momenti uygulanabilir. 30 nolu dikişten II3 nolu dikişe kadar olan dikişler aynı özellikleri taşımaktadır.

Şekil 52: Vagon sasısı orta kısmına ait kaynak sırası seması

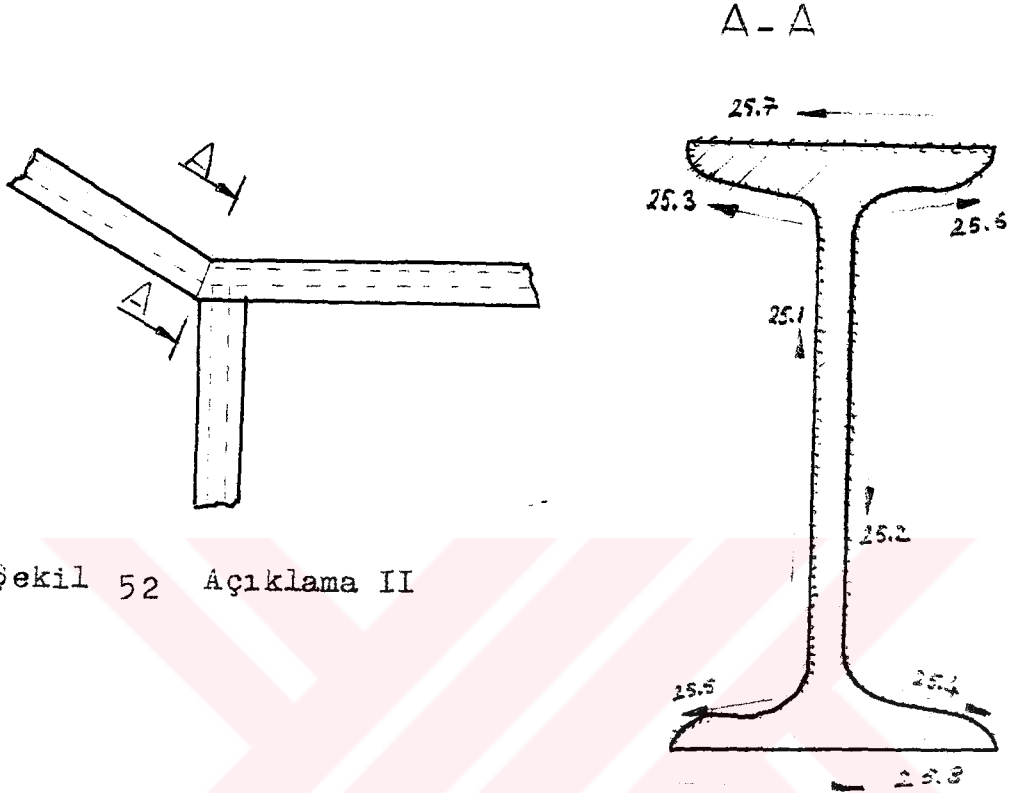
Şekil 52'de I3,I4 nolu dikişlerin tasarımı :

Şekil 52'de I3,I4 nolu dikişlerin görünüşü

I3,I4 nolu dikişler şekilden de görüldüğü gibi köşe dikişidir. Bu dikişlerde % 100 tanribatsız muayene yapılmalıdır. Kaynakta bağlantı hatası olabilir aynı zamanda dikişte çatlaklar, çentikler ve gözenekler olabilir. x,y,z ekseninde F_x, F_y, F_z kuvvetleri oluşup bununla beraber M_y, M_x, M_z momentleri de uygulanabilir.

25 nolu dikişin tasarımı :

Şekil 52 Açıklama II

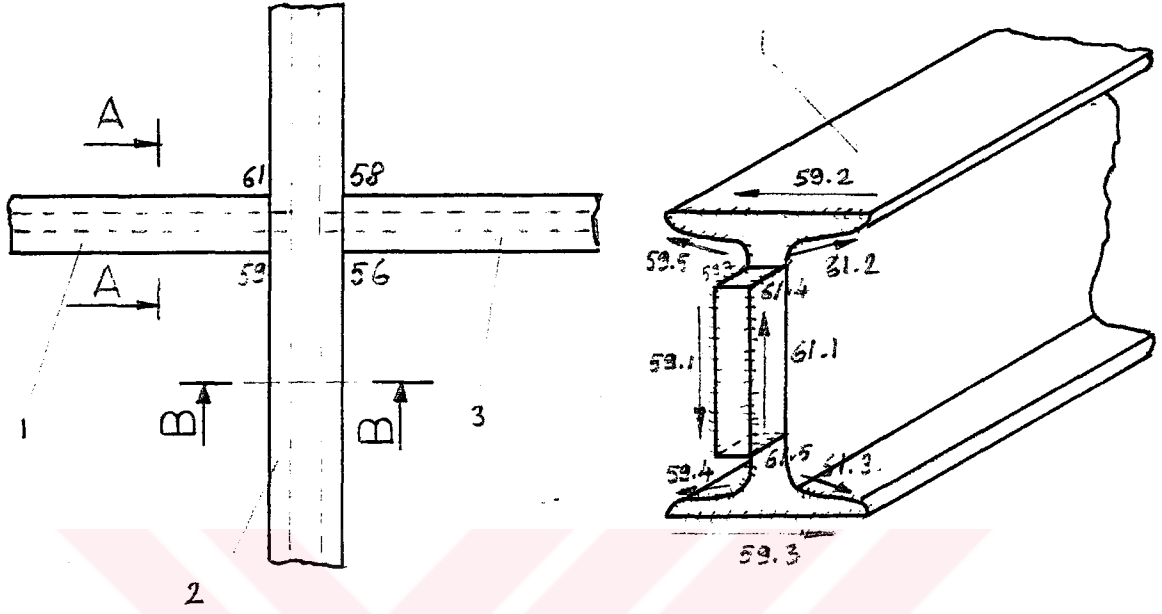
Şekil 52'de 25 nolu dikişin görünüşü

Şekilden de görüldüğü gibi 25 nolu dikiş alın dikişi - dir. Eş et kalınlığındaki bu iki profilin alın kaynağına ait özellikler tablo 10.1 cetvel 1.1.1'de görülmektedir.

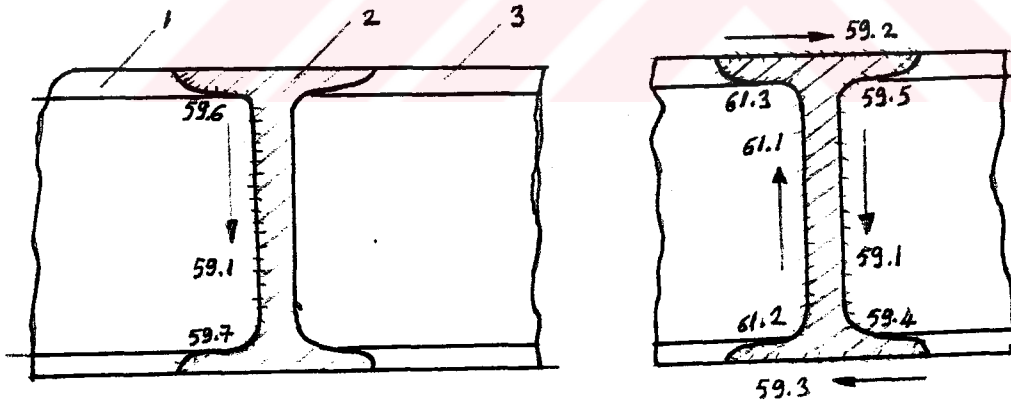
Kaynak muayenesi % 100 tahribatsız yapılmalıdır.

x yönünde F_x , y ekseninde $F_y/3$ kuvvetleri oluşup bununla birlikte $M_y/3$, $M_z/3$ momentleri uygulanabilir. Uygulanabilen kaynak yöntemleri MAG, E'dir.

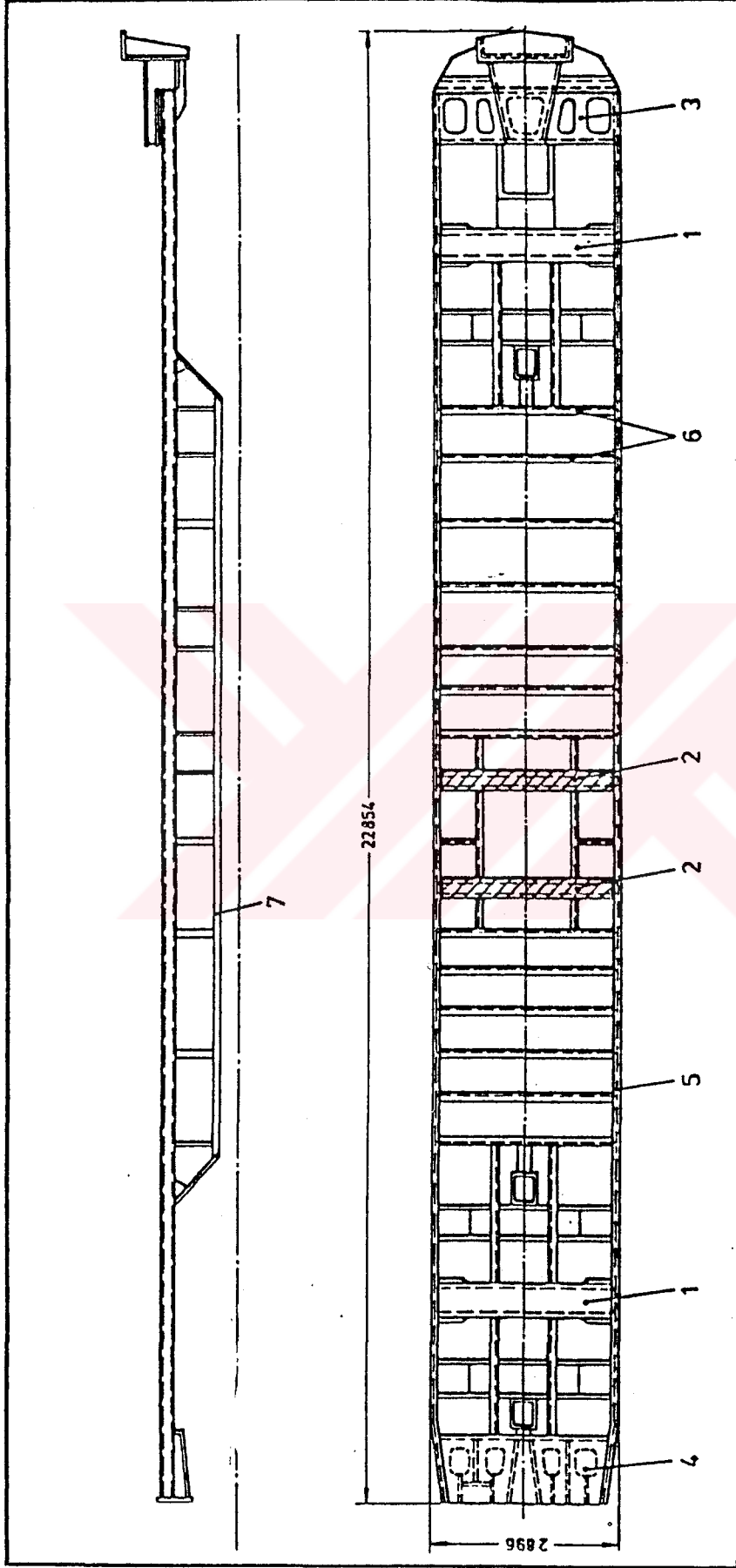
Şekil 52'de 59,6I nolu dikişlerin tasarımı :

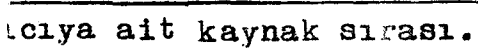
Şekil 52'de Açıklama III

Şekil 52'de 59,6I nolu dikişin görünümünden de anlaşılacağı gibi 59,6I nolu kaynaklar iki I profilli yapı elemanının köşe ve alın dikişleri ile birleşmesinden oluşmuştur. Alın dikişe ait özellikler 25 nolu dikişlerde belirtilmiştir. Köşe dikişine ait özellikler ise tablo 9.4'de görüldüğü gibi $s = 6$ için $b = 1$ mm olmalıdır. uygulanabilecek kaynak yöntemleri MAG, E'dir.

Şekil 53 : DVS I610 Normlarından çıkarılmış vagon şasisine ait kaynak sırası (1. ana enine kiriş 2. trafo taşıyıcı 3. makinist yeri 4. kavrana sonu 5.uzun kiriş 6. enine kiriş 7. boşaltma küveti).

Aşağıdaki tabloda, şekil 54 'de gösterilmiş olan ve DVS I610 normlarından çıkarılmış vagon şasisi üzerinde bulunan trafo taşıyıcıya ait kaynak sırası izah edilmiştir.

Dikiş No	Bölümlerin iş sıraları ve adlandırılması	Kaynak yöntemi
1	4 nolu dikey kiriş ile 5 nolu dikey kiriş bağlanır ve kaynak edilir. Zgörünüğü B-B kesiti	E
2	2 nolu alt kuşak ve 9 nolu bilye tablası kaynak edilir. Bilye tablasına 100 °C ön tavlama yapılır.	E
3+4	2 nolu alt kuşak ile 4 nolu dikey kiriş k. edilir. 6 nolu alt enine kiriş ve 7 no kirişe son kaynak edilir. Kesit A-A	MAGC
	6 ve 7 nolu enine kirişler bağlanarak takılır.	
3+4	Dışarıya göre ortadaki 4 uzun kiriş ile 2nolu alt kuşak kaynak edilir. Kesit A-A	MAGC
5	2 nolu alt kuşak ile 6nolu enine kiriş ve bilye yatağı kaynak yapılır.	MAGC E
6	7 nolu enine kiriş ile 2 nolu alt kuşak kaynak edilir. Kesit B-B	MAGC
7	90° çevrilir ; 6nolu enine kiriş ile 9 nolu bilya yatağı ve 4 nolu uzun kiriş kaynak edilir. Bilya yatağına 100 °C ön tavlama yapılır. Kesit A-A	MAGC E
8	7 nolu enine kiriş ile 4 ve 5 nolu uzun kirişler kaynak yapılır. Kesit B-B	MAGC

TabloI4.I : Vagon şasisi üzerinde bulunun trafo taşıyıcıya ait kaynak sırası .

Dikiş No	Bölümlerin iş sıraları ve adlandırılması	Kaynak yöntemi
9	180 °C çevrilir. 7. dikişteki gibi kaynak yapılır.	
I10	8. dikişin aynısı yapılır.	
	90° çevrilir ve 1 nolu üst kuşak ile 4 ve 5 nolu uzun kirişlere bağlanır	
II	90° çevrilir ve dışarıya göre ortadaki I nolu üst kuşak ile 4 ve 5 nolu uzun kirişlere kaynak yapılır Kesit A-A	MAGC
I12	180° çevrilir ve II. dikişteki gibi kaynak yapılır.	MAGC
I13	45° çevrilir ve dışarıya göre ortadaki 2 nolu alt kuşak ile 4 ve 5 nolu uzun kirişler kaynak edilir Kesit A-A	MAGC
I14	90° çevrilir ve I3. dikişteki gibi kaynak yapılır. Kesit A-A	MAGC
	Taşıyıcılar cihazdan alınır	
	8 nolu saç yatak ; I2 nolu saç yatak, I3 nolu plaka, I4,I6,I9 nolu tutucuya bağlanarak kaynak edilir.	MAGC
I15	2 nolu alt kuşak ile 9 nolu bilya yatak kaynak edilir.Bilya yatak yaklaşık 100 °C de ön tavlama yapılır Kesit A-A	E
	8 nolu saç yatak ,I5,I7,I8 nolu tutucu, 3 nolu topraklama ile bağlanarak kaynak yapılır.	MAGC

TabloI4.2 : Vagon şasisi üzerinde bulunan trafo taşıyıcı - ya ait kaynak sırası.

13. Sonuç :

Hızla gelişen dünya teknolojisi raylı taşıtlarda da çeşitli gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Özellikle ülke mizde raylı taşıt imalatında alternatifsiz olarak kullanılan alaşımsız çeliklere, alüminyum alaşımları ve paslanmaz çeliklerin nasıl alternatif malzeme olabileceği anlatılmıştır.

Alüminyum alaşımları raylı araç sanayii uygulamalarına giderek artan bir şekilde girmektedir. Bunların yeterli mekanik özelliklerinin getirdiği tasarım kolaylıkları ve düşük yoğunluğu yapı malzemesi olarak kullanımlarını elverişli kılmaktadır. Bu alaşımların en önemli temsilcileri $AlZn4,5MgI$ (7020) ve $AlMgSiI$ (6080)'dir. Konstrüksiyon malzemeleriyle ilgili karşımıza çıkan en büyük problem maliyet olayıdır. Alüminyum üretimi büyük ölçüde elektrik enerjisi ve hammadde tüketen pahalı bir proses olduğundan yarı mamüllerin maliyetinin çelik yarı mamüllerinkinin birkaç katı olduğu ; ayrıca alüminyumun çeliğinkine oranla üç kez daha küçük değerlerde olan elastiklik modülünün konstrüksiyonunun rijitliğini etkilediği, bunun da çeliğe göre uzama, sehim ve kararlılık konularının dikkate alınarak çözümler ortaya çıkarılması gerektiği görülmektedir. Ancak bu sakıncalar konstrüktörün maharetli tasarımı, özellikle şekilsel dayanım kavramının öne çıkarılarak, değişik biçimlerdeki ekstrüzyon profillerinin kullanımı ve malzeme özelliklerinden tamamen yararlanması sayesinde kolaylıkla dengelenebildiği ve ayrıca enaz % 50 kadar bir ağırlık tasarrufu sağlanabildiği ele alınarak, uygulamalardan da örnekler bu değerlendirmeler içinde incelendi.

Alüminyum ve paslanmaz çeliklerin vagon üretiminde kullanılmasının ilk bakışta maliyeti arttırıcı bir etken olarak görülmesine karşın, ortaya çıkarılan konstrüksiyonun çalışma ömrünün diğer taşıtlarla kıyasla uzun olması gerçeği ile, sürekli boya, bakım ve korozyonla mücadele giderleri

de göz önüne alınırsa,uzun vadeli bir analizde bu uygulamanın daha ekonomik olduğu ortaya çıkmaktadır.

Paslanmaz çelik sacların kullanıldığı raylı taşıt araçları ise gelişmiş birçok ülkede son yıllarda artan bir önemde kullanılmakta ve kullanılması planlanmaktadır.Bu seçimin başlıca nedenleri trenlerdeki güzel görünüm,mukavemet uzun yıllar kullanılabilme olanağı ve ağırlık ile sağlanan güvenliktir.

A.T'na girme çabasında olan ülkemizin bu yeni teknolojik gelişmeye yetişmesi ve çağa ayak uydurması gereklidir.

Bütün bunların yanısıra tasarruf ülkemiz ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır.Mevcut fabrikalarımızra çokaz değişiklikler yapılarak bu tür raylı taşıt araçlarının yapımı kısa zamanda,teknoloji transferi gerektirmeden yapılabilir.Böyle yeni gelişmeleri kendi öz çabamızla gerçek - leştirmemiz kendi insanımızın gelecek için olan güvenini ve daha önemlisi demiryollarımıza olan talebi arttıracaktır

Birçok şekiller altında,birçok yerlerde kullanılan kaynak tekniği,vagon imalatında ençok kullanılan kaynak yöntemleri olan Elle Örtülü Elektrodlu Ark Kaynağı ve Gaz Altı Kaynağı incelenmiş olup vagon imalatında,kaynak sıraları,montaj sıraları incelenerek bunların kaynak yöntemleri ile ilişkisi izah edilmiştir.

Kaynak tekniğinin gelişmesine paralel olarak sürekli uygulanan kaynak yöntemlerine alternatif kaynak yöntemlerinin ülkemizdeki raylı taşıt fabrikalarında gündeme getirilmesi gerekir.İlk bakışta ekonomik yönden pahalı görünsede,gerçekte sandivüç yapıların oluşturulmasında Laser kaynağı,seri yapım koşullarında da kaynak robotlarından yararlanılması halinde bunlardan kazanılacak zaman tasarrufu ve elde edilecek kaynak kalitesi ekonomik dezavantajı kısa bir zamanda giderecektir.

Raylı taşıtlarda kullanılan kaynak için hazırlanmış olan kaynak ağızlarında boyutlar ve toleransları belirlemek için UIC 897-9 (tablo 8,9) bakılmalıdır. Raylı taşıtlarda

uygulanan köşe ve alın dikişlerinin tasarımı ve değerlendirilmesini yapmak için DVS I6I2 (tablo IO) bakılmalıdır. Yapılacak muayeneler için DS 952'e bakılmalıdır.

Kendini çekme, çarpılma ve kalıntı gerilmelerin büyüklüğü o anda uygulanan kaynak işleminin ana malzemeye verdiği ısı miktarıyla ilgilidir. Bu nedenle yüksek gerilmelerin etkisinde kalan kaynak konstrüksiyonlarının, özellikle kaynak hızı ve nüfuziyet yeteneği büyük olan bir kaynak yöntemiyle yapılması gerekir. Raylı taşıtlarda birleştirmeler için önerilen kaynak yöntemleri tablo 7'de gösterilmiştir.

Kaynak yöntemi seçilirken bu tablodan yararlanmalıdır.

Raylı taşıtların imalatında uygun bir kaynak sırası seçilerek yapım elemanında ısı girdilerini kontrol altına almak, çarpılma ve kendini çekmeleri en aza indirecektir. Bu da kaynak planının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Kaynak dikişleri imkan nispetinde sistemin atalet eksenine göre simetrik düzenlenmelidir ve kaynak yapılırken ağırlık merkezinden başlanılmalıdır. İki taraftan aynı anda kaynak yapılması çarpılma oluşumunu önleyecektir.

Kaynaklar :

- 1- Gültekin, N., Kaynak Tekniği, İstanbul 1985 .
- 2- Anık, S., Tülbentçi, K. ve Kaluç, E., Örtülü Elektrod İle Elektrik Ark Kaynağı, İstanbul 1991 .
- 3- Tülbentçi, K., MIG-MAG Eriyen Elektrod İle Gazaltı Kaynağı, İstanbul 1990 .
- 4- Anık, S., Tülbentçi, K. ve Kaluç, E., Ark Kaynakçısının El Kitabı, İstanbul 1987 .
- 5- Geridönmez, Ö., Oerlikon Schweissmitteilungen 5(1976), H.75,S.19/27
- 6- Nillson, S., "25 % Shorter Travelling Time With The Swedish High-Speed Train",Asea Journal.No2. 1987,20/23.
- 7- H. Bichsel, Alüminium 49 (1973),H.7, s. 477/82.
- 8- Taschinger, O., Alüminium 41 (1965), s. 347/65.
- 9- Drechsler, F., Nahverkehrswagen In Al-Konstruktion 4. Internat. Leichtmetalltagung 1961 .
- 10- Schnaas, J., Welded Alüminium Structures for Rail Vehicles, Railway Teknology International 1993, s. III/II8 .
- 11- Keyser, B., Welding Bart's Alüminium Rail Transit Cars, Welding Journal , November 1991, s. 39/42 .
- 12- Kjeld, F., Gas Metal Ark Welding For The Collision Repair Industry, Welding Journal, April 1991, s.42/44.
- 13- Uelze, A., Schweißverformungen Beim Bau Von Reisezug - wagen, Schweissen und Schneiden 43 (1991), Heft 3, s. 133/137 .
- 14- Anık, S., Kaynaklı İmalatta (Dizaynın) Esasları, Kaynak Dünyası,Gedik Holding, 1991, s. 13/15 .
- 15- Erdem, S., Toplu Taşımacılıkta Hafif Raylı Taşıt Seçim Kriterleri ve Sistemin Uygulanabilirliği, Mühendis ve Makina, 33,392, Eylül 1992, s. 13/15 .

- I 6- Geridönmez, Ö., Yüksek Dayanımlı Alüminyum Alaşımları -
nın Raylı Araçlarda Kullanılması, I. Raylı Taşıt Sem -
pozyumu, Adapazarı 1989, s.229/267 .
- I 7- Tülbentçi, K., Kaluç, E., Raylı Taşıt Araçlarının Yapı -
mında Paslanmaz Çeliklerin Kullanılması, I. Raylı Taşıt
Sempozyumu Adapazarı, 1989, s.290/296 .
- I 8- Neumann, A., "Schweisstechnisches Handbuck Für Konstruk -
teure, Teil3, Maschinen Und Fahrzeugbau".
- I 9- Anık, S., Kurşungöz N., Ceyhun, V., Vural, M., Raylı
Taşımacılıkta Kullanılan Alüminyum ve Alaşımlarının
Nokta ve TIG/MIG Kaynağı, 2. Raylı Taşıt Sempozyumu
1991, s. 141/143 .
- 20- Proceeding Of The Conference On Weldable AlZnMg Alloys,
23/25. 9.69, Welding Inst. Cambridge 1970, s.57/66 .
- 21- Gültekin, N., Kaynaklı Birleştirmelerde Yöntem Seçimi,
Yıldız Üniversitesi F.B.E., Lisans üstü Kaynak Tekniği
Semineri, Haziran 1985, s.89/104 .
- 22- Blenkle, K., Geschweisste Aluminiumwagen Der Berliner
U-Bahn, Symposium, "Al Im Verkehr." München 28/29, 1965
- 23- DIN I7I2, 3. Kısım .
- 24- DIN I725, I. Kısım .
- 25- DVS I608 .
- 26- Strassburg, F. W., "Schweissen Nichtrostender Staehle".
Deutscher Verlag Für Schweisstechnik (DVS) Gmbh .,
Düsseldorf 1982, 193/197 .
- 27- International Union of Railways (UIC) 897-9, 1979 .
- 28- UIC 897- I3 .
- 29- Deutscher Verband Für Schweisstechnik (DVS) I6I2, 1984.
- 30- DVS I6I0, 1976
- 31- Fahrzeugtechnik Für Alle Auwendurgen- System Technologie
ABB Henschel, (1991) .
- 32- Urlu, C., Tren Depo İlişkileri, TCDD, Ankara, 1992 .

Özgeçmiş :

1966 Malatya doğumluyum. İlk,orta,lise tahsilimi İstanbul'da tamamladıktan sonra 1985 yılında Yıldız Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümünü okumaya hak kazandım. 1990 yılında bu okuldan mezun olurken aynı yıl Yıldız Üniversitesi'nde girmiş olduğum yüksek lisans imtihanında İmal Usülleri bölümünü kazandım.Yüksek lisansa başladığım yıl T.C.D.D. kuruluşunda meslek hayatıma adım attım ve halen bu kuruluştaki görevime devam etmekteyim.